

ЗМІСТ

Приблизний тематичний план.....	5
Передмова.....	6
1. Змістовний модуль 1 «Правила дорожнього руху».....	8
1.1 Лекція № 1. (2 год.).....	8
Тема 1.1 Загальні положення. Основні поняття та терміни.	
Обов'язки та права учасників дорожнього руху.....	8
1.1.1. Закон України "Про дорожній рух" (3353-12).....	9
1.1.2. Закон України "Про автомобільний транспорт" (2344-14).....	10
1.1.3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Правила дорожнього руху" (1306-2001-п).....	11
1.1.4. Загальні положення Правил дорожнього руху	13
1.1.5. Основні поняття та терміни Правил дорожнього руху.....	14
1.1.6. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів.....	14
1.1.7. Рух транспортних засобів із спеціальними сигналами.....	16
1.1.8. Обов'язки і права пішоходів.....	17
1.1.9. Обов'язки і права пасажирів.....	18
1.1.10.Вимоги до велосипедистів.....	18
1.1.11.Вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом і погоничів тварин....	19
Питання самоконтролю.....	20
Рекомендована література.....	20
Тема1.2 Дорожні знаки. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.....	21
1.2.1. Регулювання дорожнього руху за допомогою дорожніх знаків.....	21
1.2.2. Види дорожніх знаків.....	21
1.2.3. Групи дорожніх знаків.....	23
1.2.4. Попереджувальні знаки, їх призначення.....	23
1.2.5. Вимоги до встановлення попереджувальних знаків.....	23
1.2.6. Знаки пріоритету, їх призначення, вимоги до встановлення.....	24
1.2.7. Заборонні знаки та їх призначення.....	24
1.2.8. Дія заборонних знаків.....	24
1.2.9. Наказові знаки, їх призначення та дія.....	25
1.2.10.Інформаційно-вказівні знаки та їх призначення.....	25
1.2.11.Знаки сервісу, їх призначення та дія.....	26
1.2.12.Таблички до дорожніх знаків.....	26
1.2.13.Горизонтальна розмітка.....	26
1.2.14.Вертикальна розмітка.....	27
1.2.15.Дорожнє обладнання.....	27
Питання самоконтролю.....	28
Рекомендована література.....	28
1.2 Лекція № 2. (2 год.).....	29
Тема 1.3 Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів	

світлофорів та регулювальника.....	29
1.3.1. Засоби регулювання дорожнього руху.....	29
1.3.2. Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофорів.....	30
1.3.3. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника.....	31
Питання самоконтролю.....	32
Рекомендована література.....	32
Тема 1.4 Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.	
Проїзд перехресть.....	32
1.4.1. Попереджувальні сигнали.....	32
1.4.2. Початок руху, зміна напрямку руху.....	33
1.4.3. Розташування транспортних засобів на проїзній частині.....	33
1.4.4. Швидкість руху, дистанція та інтервал, обгін і зустрічний роз'їзд.....	34
1.4.5. Зупинка і стоянка транспортних засобів.....	35
1.4.6. Види й ознаки перехресть.....	36
1.4.7. Регульовані перехрестя.....	36
1.4.8. Нерегульовані перехрестя.....	37
Питання самоконтролю.....	37
Рекомендована література.....	37
1.3 Лекція № 3. (2 год.).....	38
Тема 1.5 Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів. Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажів.....	38
1.5.1. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.....	38
1.5.2. Особливі умови руху.....	39
1.5.3. Перевезення людей та вантажів.....	41
Питання самоконтролю.....	42
Рекомендована література.....	42
Тема 1.6 Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.....	42
1.6.1. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.....	42
1.6.2. Номерні та розпізнавальні знаки, попереджувальні засоби, позначення.....	43
Питання самоконтролю.....	45
Рекомендована література.....	45
2. Змістовний модуль 2 «Основи безпечного керування автомобілем і безпека дорожнього руху».....	46
2.1 Лекція № 4. (2 год.).....	46
Тема 2.1 Основи безпечного керування автомобілем.....	46
2.1.1. Органи керування автомобілем та користування ними.....	46
2.1.2. Керування автомобілем в обмежених проїздах.....	48
2.1.3. Керування автомобілем у транспортному потоці.....	48
2.1.4. Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах.....	49

2.1.5. Керування автомобілем за складних дорожніх умов.....	50
2.1.6. Керування автомобілем за особливих умов.....	52
2.1.7. Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.....	52
2.1.8. Удосконалення майстерності водіння.....	53
Питання самоконтролю.....	55
Рекомендована література.....	55
2.2 Лекція № 5. (2 год.).....	56
Тема 2.2 Безпека дорожнього руху.....	56
2.2.1. Експлуатаційні властивості автомобіля та його керуваність.....	56
2.2.2. Дорожні умови та їх вплив на керуваність автомобіля.....	57
2.2.3. Дорожньо-транспортні пригоди (ДТП).....	59
2.2.4. Заходи, що запобігають ДТП.....	60
Питання самоконтролю.....	61
Рекомендована література.....	62
Тема 2.3 Основи автотранспортного права.....	62
2.3.1. Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті.....	62
2.3.2. Основні нормативні акти про працю.....	64
2.3.3. Підготовка водіїв автотранспортних засобів.....	66
2.3.4. Право власності на транспортні засоби.....	67
2.3.5. Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.....	68
2.3.6. Цивільна відповідальність водія.....	70
2.3.7. Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.....	71
2.3.8. Охорона природи.....	73
Питання самоконтролю.....	74
Рекомендована література.....	74
2.3 Лекція № 6. (2 год.).....	75
Тема 2.4 Професійна етика та культура водіння.....	75
2.4.1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.....	75
2.4.2. Професійна етика водія транспортного засобу.....	76
2.4.3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.....	77
Питання самоконтролю.....	79
Рекомендована література.....	79
Тема 2.5 Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.....	79
2.5.1. Загальні положення медичного забезпечення безпеки дорожнього руху.....	79
2.5.2. Надання першої медичної допомоги потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах.....	81
Питання самоконтролю.....	83
Рекомендована література.....	83
Список літератури.....	84

ПРИБЛИЗНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з\п	Найменування змістовних модулів та тем лекцій	Обсяг навчальних занять (годин)
1	2	3
	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ	6
1	Лекція № 1 Тема 1.1 Загальні положення. Основні поняття та терміни. Обов'язки та права учасників дорожнього руху. Тема 1.2 Дорожні знаки. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.	2
2	Лекція № 2 Тема 1.3 Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника. Тема 1.4 Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів. Проїзд перехресть.	2
3	Лекція № 3 Тема 1.5 Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів. Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажів. Тема 1.6 Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.	2
	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2 ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОГО КЕРУВАННЯ АВТОМОБІЛЕМ І БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ	6
4	Лекція № 4 Тема 2.1 Основи безпечного керування автомобілем.	2
5	Лекція № 5 Тема 2.2 Безпека дорожнього руху. Тема 2.3 Основи автотransпортного права.	2
6	Лекція № 6 Тема 2.4 Професійна етика та культура водіння. Тема 2.5 Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.	2
	Усього за лекціями:	12

ПЕРЕДМОВА

Сучасного життя неможливо собі уявити без такого виду транспорту, як автомобільний. Автомобільний транспорт має велике значення тому, що обслуговує всі галузі господарства нашої країни. На сьогоднішній день не існує жодної сфери суспільного життя, яка б так чи інакше не була пов'язана з процесом перевезення. Тому підготовка молодших спеціалістів в галузі автомобільного транспорту є відповідальним завданням, яке вирішує Відокремлений структурний підрозділ Національного авіаційного університету Слов'янський коледж Національного авіаційного університету на випускній цикловій комісії «Автомобілі та автомобільне господарство» відділення "Автомобільної техніки, технологій та електросвітло технічного забезпечення аеропортів". Важливе місце в навчальному плані підготовки молодших спеціалістів спеціальності 5.07010602 «Обслуговування та ремонт автомобілів і двигунів» займає дисципліна «Правила і безпека дорожнього руху та основи керування автомобілем». Вона надає студентам знання з Правил і безпеки дорожнього руху; основ безпечного керування транспортними засобами; професійної етики водія транспортного засобу та культури водіння.

Тотальна автомобілізація в світі призвела до неоднозначних наслідків. На одній чаші терезів опинилася вигода від швидкісного і комфортного пересування, на іншій – жахливі наслідки, зумовлені цілою масою чинників. Заплющувати очі на те, до чого призвела поява на дорогах мільйонів автомобілів, у певний момент стало неможливим. Це і змусило втрутитися у ситуацію Організацію Об'єднаних Націй. Безумовно, проблеми, пов'язані з безпекою дорожнього руху, не обмежуються кордонами якоїсь однієї країни, а тому повною мірою торкнулися й України. Залишатися осторонь від спроб подолання глобальної, загальносвітової проблеми, значить, робити крок назад, ризикувати тисячами життів, які ще можна врятувати. На щастя, наша країна не втратила шансу на поліпшення ситуації, яку багато хто вже охрестив «війною на дорогах». 11 травня 2011 року в усьому світі офіційно стартувало Десятиліття дій з безпеки дорожнього руху (2011-2020 рр.), проголошене Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у резолюції від 02 березня 2010 року. ООН визнала цю проблему всесвітньо значущою, визначальною для гармонійного розвитку всього людства.

Мета Десятиліття – скоротити втрати людських життів від дорожньо-транспортних пригод (ДТП) шляхом активізації дій на регіональному, національному та глобальному рівнях. Глобальний план ООН на Десятиліття дій з безпеки дорожнього руху рекомендує зосередити зусилля на п'яти складових:

- управління безпекою дорожнього руху;
- безпечні дороги і мобільність;

- безпечні транспортні засоби;
- безпечна поведінка користувачів доріг;
- надання медичної допомоги постраждалим в ДТП.

Дороги – частина цивілізації нашої планети. Рівень їх оснащення, надійність транспорту і толерантна поведінка учасників руху – визначний показник досягнень кожної країни, культури нації. Однак дані Всесвітньої організації охорони здоров'я та інших міжнародних організацій свідчать про кричущу ситуацію з безпекою дорожнього руху в більшості країн. Щороку в світі від ДТП гинуть понад 1 млн. 300 тис осіб, отримують травми близько 50 млн. За оцінками ВООЗ, якщо не вжити термінових заходів, до 2020 року аварії на дорогах стануть головною причиною смертності у світі, обігнавши серцево-судинні захворювання та СНІД. Україна за рівнем смертності від ДТП посідає п'яте місце в Європі. За офіційною статистикою, торік в аваріях загинуло 4.709, травмовано – 38.917 осіб. Кожен третій загиблий – молода людина віком до 29 років. Останнє дослідження, проведене восени минулого 2010 року, показало, що 75% населення України не задоволене ситуацією на вітчизняних дорогах. Навіть у країнах з розвиненою економікою проблемою безпеки на дорогах займається не тільки держава, а й навчальні заклади, громадські організації, соціально-відповідальний бізнес, різні фонди, не байдужі громадяни. Тому в Україні не треба «винаходити велосипед» у спробі зробити дороги безпечними. Варто лише уважно придивитися до існуючого світового досвіду і ефективно його перейняти. Ситуація на дорогах сьогодні стала однією із головних загроз національній безпеці України. Не зовнішні загрози, не тероризм, як у багатьох країнах світу, а саме втрати людських життів на дорогах загрожують нашій країні сильніше названих вище факторів. Крім шокуючої, нескінченної низки смертей на дорогах, нездатність України навести лад у цій сфері негативно позначається на іміджі нашої країни на світовій арені, а також призводить до значних матеріальних втрат. Так, за оцінками Світового банку, збитки української економіки внаслідок ДТП щорічно становлять п'ять мільярдів доларів. Вдумайтесь в цю цифру.

Ключовими факторами ризику при дорожньо-транспортних пригодах є: перевищення швидкості руху, управління транспортним засобом у стані алкогольного сп'яніння, відсутність захисних шоломів у мотоциклістів, ременів безпеки і утримуючих пристроїв для дітей, порушення правил дорожнього руху пішоходами. Системний підхід до безпеки на автошляхах має стати одним з національних пріоритетів. Тільки разом ми зможемо зменшити кількість аварій та зберегти тисячі життів українців.

Безпека дорожнього руху – це життя!

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Лекція № 1. (2 год.)

Тема 1.1 Загальні положення. Основні поняття та терміни.

Обов'язки та права учасників дорожнього руху.

Тема 1.2 Дорожні знаки. Дорожня розмітка і дорожнє обладнання.

План

- 1.1.1. Закон України "Про дорожній рух" (3353-12).
- 1.1.2. Закон України "Про автомобільний транспорт" (2344-14).
- 1.1.3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Правила дорожнього руху" (1306-2001-п).
- 1.1.4. Загальні положення Правил дорожнього руху.
- 1.1.5. Основні поняття та терміни Правил дорожнього руху.
- 1.1.6. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів.
- 1.1.7. Рух транспортних засобів із спеціальними сигналами.
- 1.1.8. Обов'язки і права пішоходів.
- 1.1.9. Обов'язки і права пасажирів.
- 1.1.10. Вимоги до велосипедистів.
- 1.1.11. Вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом і погоничів тварин.
- 1.2.1. Регулювання дорожнього руху за допомогою дорожніх знаків.
- 1.2.2. Види дорожніх знаків.
- 1.2.3. Групи дорожніх знаків.
- 1.2.4. Попереджувальні знаки, їх призначення.
- 1.2.5. Вимоги до встановлення попереджувальних знаків.
- 1.2.6. Знаки пріоритету, їх призначення, вимоги до встановлення.
- 1.2.7. Заборонні знаки та їх призначення.
- 1.2.8. Дія заборонних знаків.
- 1.2.9. Наказові знаки, їх призначення та дія.
- 1.2.10. Інформаційно-вказівні знаки та їх призначення.
- 1.2.11. Знаки сервісу, їх призначення та дія.
- 1.2.12. Таблички до дорожніх знаків.
- 1.2.13. Горизонтальна розмітка.
- 1.2.14. Вертикальна розмітка.
- 1.2.15. Дорожнє обладнання.

Мета: знати загальні положення, основні поняття та терміни, обов'язки та права учасників дорожнього руху, дорожні знаки, дорожню розмітку і дорожнє обладнання.

уміти аналізувати вищезазначені положення і зміст Правил дорожнього руху та орієнтуватись в їх застосуванні.

1.1.1. Закон України "Про дорожній рух" (3353-12)

Закон України "Про дорожній рух" (3353-12) від 30.06.1993р. № 3353 – XII. Цей Закон визначає правові та соціальні основи дорожнього руху з метою захисту життя та здоров'я громадян, створення безпечних і комфортних умов для учасників руху та охорони навколишнього природного середовища. Закон регулює суспільні відносини у сфері дорожнього руху та його безпеки, визначає права, обов'язки і відповідальність суб'єктів - учасників дорожнього руху, міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, об'єднань, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та господарювання. Законодавство про дорожній рух складається з цього Закону та актів законодавства України, що видаються відповідно до нього.

Державне управління у сфері дорожнього руху та його безпеки здійснюється Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноваженими на це центральними органами виконавчої влади, органами виконавчої влади в Автономній Республіці Крим, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування. Забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні покладається на Державну автомобільну інспекцію, яка входить до системи органів Міністерства внутрішніх справ України.

Контроль у сфері безпеки дорожнього руху здійснюється Кабінетом Міністрів України, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, Державтоінспекцією Міністерства внутрішніх справ України, іншими спеціально уповноваженими на те державними органами (державний контроль), а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади (відомчий контроль).

Підприємства, установи та організації незалежно від форм власності та господарювання розробляють і здійснюють заходи для забезпечення безпеки дорожнього руху, проводять у трудових колективах профілактичну роботу по дотриманню вимог законодавства про дорожній рух, за згодою з первинними профспілковими організаціями включають до колективних договорів вимоги щодо форм впливу на членів трудового колективу у разі порушення ними обов'язків учасників дорожнього руху, встановлених чинним законодавством про дорожній рух.

Закон України "Про дорожній рух" складається з наступних розділів:

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.
2. КОМПЕТЕНЦІЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ЗАКОНОДАВЧОЇ І ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ РЕСПУБЛІКИ КРИМ, ОБЛАСНИХ, МІСЬКИХ, РАЙОННИХ ТА ІНШИХ МІСЦЕВИХ РАД НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ, МІНІСТЕРСТВ, ІНШИХ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОБ'ЄДНАНЬ.
3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.
4. АВТОМОБІЛЬНІ ДОРОГИ, ВУЛИЦІ.
5. ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ.
6. СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА НОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.
7. ПЛАНУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.
8. МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.
9. ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА.

10. КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.

11. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ДОРОЖНІЙ РУХ.

12. МІЖНАРОДНІ УГОДИ.

В Закон України "Про дорожній рух" (3353-12), з моменту його прийняття 30.06.1993р., постійно вносяться необхідні зміни та доповнення відповідними Законами України.

1.1.2. Закон України "Про автомобільний транспорт" (2344-14)

Закон України "Про автомобільний транспорт" (2344-14) від 05.04.2001р. № 2344 – III. Цей Закон визначає засади організації та діяльності автомобільного транспорту, регулює відносини між автомобільними перевізниками, замовниками транспортних послуг, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, пасажирями, власниками транспортних засобів, а також їх відносини з юридичними та фізичними особами – суб'єктами підприємницької діяльності, які забезпечують діяльність автомобільного транспорту та безпеку перевезень.

автомобільний транспорт - галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами.

автомобіль - колісний транспортний засіб, який приводиться в рух джерелом енергії, має не менше чотирьох коліс, призначений для руху безрейковими дорогами і використовується для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт.

Законодавство про автомобільний транспорт складається із цього Закону, законів України "Про транспорт" (232/94–ВР), "Про дорожній рух" (3353-12), чинних міжнародних договорів та інших нормативно-правових актів у сфері автомобільних перевезень.

Закон України "Про автомобільний транспорт" складається з наступних розділів:

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ.
2. ВНУТРІШНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ.
3. ВНУТРІШНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ.
4. МІЖНАРОДНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ І ВАНТАЖІВ.
5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕВІЗНИКІВ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АВТОМОБІЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ.
6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.

Основним завданням державного регулювання та контролю у сфері автомобільного транспорту є створення умов безпечного, якісного й ефективного перевезення пасажирів та вантажів, надання додаткових транспортних послуг.

Нормативно-правові акти центрального органу виконавчої влади з питань автомобільного транспорту, видані в межах його компетенції, обов'язкові до виконання на території України. Ліцензування на автомобільному транспорті спрямоване на визначення початкових і поточних умов надання послуг з

перевезень пасажирів і небезпечних вантажів, а також найважливіших параметрів обслуговування споживачів.

Ліцензія видається на господарську діяльність з надання послуг з перевезення пасажирів і небезпечних вантажів на такі види робіт:

- * надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів автобусами;
- * надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів на таксі;
- * надання послуг з внутрішніх перевезень пасажирів легковими автомобілями на замовлення;
- * надання послуг з внутрішніх перевезень небезпечних вантажів вантажними автомобілями, причепами та напівпричепами;
- * надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів автобусами;
- * надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів на таксі;
- * надання послуг з міжнародних перевезень пасажирів легковими автомобілями на замовлення;
- * надання послуг з міжнародних перевезень небезпечних вантажів вантажними автомобілями, причепами та напівпричепами.

В Закон України "Про автомобільний транспорт" (2344-14), з моменту його прийняття 05.04.2001р., постійно вносяться необхідні зміни та доповнення відповідними Законами України.

1.1.3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про Правила дорожнього руху" (1306-2001-п)

Постанова Кабінету Міністрів України **"Про Правила дорожнього руху" (1306-2001-п)** від 10.10.2001р. № 1306. Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Затвердити Правила дорожнього руху (додаються).
2. Міністерству внутрішніх справ забезпечити видання Правил дорожнього руху та через засоби масової інформації довести їх зміст до учасників дорожнього руху. Установити, що видання Правил дорожнього руху та коментарів до них може здійснюватися лише за погодженням з Центром безпеки дорожнього руху та автоматизованих систем при МВС, а відповідних навчальних посібників з питань безпеки дорожнього руху також з Міністерством освіти і науки. { Абзац другий пункту 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 876 (876-2008-п) від 01.10.2008 }
3. Центральним і місцевим органам виконавчої влади сприяти вивченню громадянами Правил дорожнього руху.
4. Визнати такими, що втратили чинність, постанови Кабінету Міністрів України згідно з переліком (додається).
5. Міністерству внутрішніх справ та іншим центральним органам виконавчої влади привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цією постановою.
6. Ця постанова набирає чинності з 1 січня 2002 року.

Відповідно до цієї Постанови Кабінету Міністрів України, в Україні діють **"Правила дорожнього руху України – 2002"**. Ці Правила відповідно до

Закону України "Про дорожній рух" (3353-12) встановлюють єдиний порядок дорожнього руху на всій території України. Інші нормативні акти, що стосуються особливостей дорожнього руху (перевезення спеціальних вантажів, експлуатація транспортних засобів окремих видів, рух на закритій території тощо), повинні ґрунтуватися на вимогах цих Правил. В Україні встановлено правосторонній рух транспортних засобів. Учасники дорожнього руху зобов'язані знати й неухильно виконувати вимоги цих Правил, а також бути взаємно ввічливими.

Правила дорожнього руху України складаються з наступних пунктів (розділів) та додатків:

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.
2. ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА ВОДІЇВ МЕХАНІЧНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ.
3. РУХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ІЗ СПЕЦІАЛЬНИМИ СИГНАЛАМИ.
4. ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА ПІШОХОДІВ.
5. ОБОВ'ЯЗКИ І ПРАВА ПАСАЖИРІВ.
6. ВИМОГИ ДО ВЕЛОСИПЕДИСТІВ.
7. ВИМОГИ ДО ОСІБ, ЯКІ КЕРУЮТЬ ГУЖОВИМ ТРАНСПОРТОМ, І ПОГОНІЧІВ ТВАРИН.
8. РЕГУЛЮВАННЯ ДОРОЖНЬОГО РУХУ.
9. ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ СИГНАЛИ.
10. ПОЧАТОК РУХУ ТА ЗМІНА ЙОГО НАПРЯМКУ.
11. РОЗТАШУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ НА ДОРОЗІ.
12. ШВИДКІСТЬ РУХУ.
13. ДИСТАНЦІЯ, ІНТЕРВАЛ, ЗУСТРІЧНИЙ РОЗ'ЇЗД.
14. ОБГІН.
15. ЗУПИНКА І СТОЯНКА.
16. ПРОЇЗД ПЕРЕХРЕСТЬ
17. ПЕРЕВАГИ МАРШРУТНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ.
18. ПРОЇЗД ПІШОХІДНИХ ПЕРЕХОДІВ І ЗУПИНОК ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ.
19. КОРИСТУВАННЯ ЗОВНІШНІМИ СВІТЛОВИМИ ПРИЛАДАМИ.
20. РУХ ЧЕРЕЗ ЗАЛІЗНИЧНІ ПЕРЕЇЗДИ.
21. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ.
22. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖУ.
23. БУКСИРУВАННЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ ТРАНСПОРТНИХ СОСТАВІВ.
24. НАВЧАЛЬНА ЇЗДА.
25. РУХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У КОЛОНАХ.
26. РУХ У ЖИТЛОВІЙ ТА ПІШОХІДНІЙ ЗОНІ.
27. РУХ ПО АВТОМАГІСТРАЛЯХ .
28. РУХ ПО ГІРСЬКИХ ДОРОГАХ І НА КРУТИХ СПУСКАХ.
29. МІЖНАРОДНИЙ РУХ.
30. НОМЕРНІ, РОЗПІЗНАВАЛЬНІ ЗНАКИ, НАПИСИ І ПОЗНАЧЕННЯ.
31. ТЕХНІЧНИЙ СТАН ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ ОБЛАДНАННЯ.
32. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ

УЗГОДЖЕННЯ З ДЕРЖАВТОІНСПЕКЦІЄЮ.

ДОРОЖНІ ЗНАКИ (Додаток 1) (306а-2001-п).

ДОРОЖНЯ РОЗМІТКА (Додаток 2) (306а-2001-п).

СВІТЛОФОРИ (Додаток 3) .

РОЗПІЗНАВАЛЬНІ ЗНАКИ (Додаток 4) .

В Правилах дорожнього руху використовуються такі Державні стандарти України:

- * ДСТУ 2587:2010 "Безпека дорожнього руху. Розмітка дорожня. Загальні технічні вимоги. Методи контролювання. Правила застосування" на заміну ДСТУ 2587-94.
- * ДСТУ 4100-2002 "Знаки дорожні. Загальні технічні умови. Правила застосування" на заміну ДСТУ 2586-94.
- * ДСТУ 4092-2002 "Безпека дорожнього руху. Світлофори дорожні. Загальні технічні вимоги, правила застосовування та вимоги безпеки" на заміну ГОСТ 23457-86 в частині розділу 4, ГОСТ 25695-91.

В Постанову Кабінету Міністрів України "Про Правила дорожнього руху" (1306-2001-п), з моменту її прийняття 10.10.2001р., постійно вносяться необхідні зміни та доповнення відповідними Постановами КМ України.

1.1.4. Загальні положення Правил дорожнього руху

Правила дорожнього руху відповідно до Закону України "Про дорожній рух" (3353-12) встановлюють єдиний порядок дорожнього руху на всій території України. Інші нормативні акти, що стосуються особливостей дорожнього руху (перевезення спеціальних вантажів, експлуатація транспортних засобів окремих видів, рух на закритій території тощо), повинні ґрунтуватися на вимогах цих Правил. В Україні встановлено правосторонній рух транспортних засобів. Учасники дорожнього руху зобов'язані знати й неухильно виконувати вимоги цих Правил, а також бути взаємно ввічливими. Кожний учасник дорожнього руху має право розраховувати на те, що й інші учасники виконують ці Правила. Дії або бездіяльність учасників дорожнього руху та інших осіб не повинні створювати небезпеку чи перешкоду для руху, загрожувати життю або здоров'ю громадян, завдавати матеріальних збитків. Особа, яка створила такі умови, зобов'язана негайно вжити заходів до забезпечення безпеки дорожнього руху на цій ділянці дороги та вжити всіх можливих заходів до усунення перешкод, а якщо це неможливо, попередити про них інших учасників дорожнього руху, повідомити підрозділ міліції, власника дороги або уповноважений ним орган.

Використовувати дороги не за їх призначенням дозволяється з урахуванням вимог статей 36-38 Закону України "Про автомобільні дороги" (2862-15). Водії, пішоходи та пасажери зобов'язані бути особливо уважними до таких категорій учасників дорожнього руху, як діти, люди похилого віку та особи з явними ознаками інвалідності. Обмеження в дорожньому русі, крім передбачених цими Правилами, можуть бути запроваджені в установленому законодавством порядку. Особи, які порушують ці Правила, несуть відповідальність згідно із законодавством.

1.1.5. Основні поняття та терміни Правил дорожнього руху

Терміни, що наведені у Правилах дорожнього руху, мають таке значення:

водій - особа, яка керує транспортним засобом. Вершник, візник, погонич тварин, який веде їх за повід, прирівнюється до водія. Водієм є також особа, яка навчає керуванню, знаходячись безпосередньо у транспортному засобі;

безпечна дистанція - відстань до транспортного засобу, що рухається попереду по тій самій смузі, яка у разі його раптового гальмування або зупинки дасть можливість водієві транспортного засобу, що рухається позаду, запобігти зіткненню без здійснення будь-якого маневру;

безпечний інтервал - відстань між боковими частинами транспортних засобів, що рухаються, або між ними та іншими об'єктами, за якої гарантована безпека дорожнього руху;

безпечна швидкість - швидкість, за якої водій має змогу безпечно керувати транспортним засобом та контролювати його рух у конкретних дорожніх умовах;

небезпека для руху - зміна дорожньої обстановки (у тому числі поява рухомого об'єкта, який наближається до смуги руху транспортного засобу чи перетинає її) або технічного стану транспортного засобу, яка загрожує безпеці дорожнього руху і змушує водія негайно зменшити швидкість або зупинитися. Окремим випадком небезпеки для руху є рух у межах смуги транспортного засобу іншого транспортного засобу назустріч загальному потоку;

обгін - випередження одного або кількох транспортних засобів, пов'язане з виїздом на смугу зустрічного руху;

пасажир - особа, яка користується транспортним засобом і знаходиться в ньому, але не причетна до керування ним;

пішохід - особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу. До пішоходів прирівнюються також особи, які рухаються в інвалідних колясках без двигуна, ведуть велосипед, мопед, мотоцикл, везуть санки, візок, дитячу чи інвалідну коляску;

регулювальник - працівник міліції, військової інспекції безпеки дорожнього руху, дорожньо-експлуатаційної служби, черговий на залізничному переїзді, поромній переправі, які мають відповідне посвідчення та екіпіровку (формений одяг або розпізнавальний знак, нарукавна пов'язка, жезл, диск з червоним сигналом чи світлоповертачем, червоний ліхтар або прапорець) і регулюють дорожній рух;

учасник дорожнього руху - особа, яка бере безпосередню участь у процесі руху на дорозі як пішохід, водій, пасажир, погонич тварин.

1.1.6. Обов'язки і права водіїв механічних транспортних засобів

Водій механічного транспортного засобу повинен мати при собі:

а) посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії;

б) реєстраційний документ на транспортний засіб (для транспортних засобів Збройних Сил - технічний талон);

в) у разі встановлення на транспортних засобах проблискових маячків і (або) спеціальних звукових сигнальних пристроїв - дозвіл, виданий Державтоінспекцією МВС, у разі розміщення реклами, - погодження, що видається підрозділами Державтоінспекції МВС;

г) на маршрутних транспортних засобах - схему маршруту та розклад руху; на великогазових і великогабаритних транспортних засобах та транспортних засобах, що здійснюють дорожнє перевезення небезпечних вантажів, - документацію відповідно до вимог спеціальних правил;

г) поліс (сертифікат) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Водії, які відповідно до законодавства звільняються від обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів на території України, повинні мати при собі відповідні підтвердні документи (посвідчення).

Власник транспортного засобу, а також особа, яка використовує такий транспортний засіб на законних підставах, можуть передавати керування транспортним засобом іншій особі, що має при собі посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії. Власник транспортного засобу може передавати такий засіб у користування іншій особі, що має посвідчення водія на право керування транспортним засобом відповідної категорії, передавши їй реєстраційний документ на цей транспортний засіб.

Для забезпечення безпеки дорожнього руху водій зобов'язаний:

а) перед виїздом перевірити і забезпечити технічно справний стан і комплектність транспортного засобу, правильність розміщення та кріплення вантажу;

б) бути уважним, стежити за дорожньою обстановкою, відповідно реагувати на її зміну, стежити за правильністю розміщення та кріплення вантажу, технічним станом транспортного засобу і не відволікатися від керування цим засобом у дорозі;

в) на автомобілях, обладнаних засобами пасивної безпеки (підголовники, реміні безпеки), користуватися ними і не перевозити пасажирів, не пристебнутих ремнями безпеки. Дозволяється не пристібатися особі, яка навчає водінню, якщо за кермом учень, а в населених пунктах, крім того, водіям-інвалідам, водіям і пасажиром оперативних та спеціальних транспортних засобів і таксі;

г) під час руху на мотоциклі і мопеді бути в застебнутому мотошоломі і не перевозити пасажирів без застебнутих мотошоломів;

г) не забруднювати проїзну частину та смугу відведення автомобільних доріг;

д) не створювати своїми діями загрози безпеці дорожнього руху;

е) повідомляти дорожньо-експлуатаційним організаціям або Державтоінспекції про виявлені факти створення перешкод для дорожнього руху;

є) не вчиняти дій, внаслідок яких може бути пошкоджено автомобільні дороги та їх складові, а також завдано шкоди користувачам.

На вимогу працівника міліції водій повинен зупинитися з дотриманням вимог цих Правил, а також:

а) пред'явити для перевірки документи, зазначені в пункті 2.1;

б) дати можливість перевірити номери агрегатів і комплектність транспортного засобу;

в) дати можливість оглянути транспортний засіб відповідно до законодавства за наявності на те законних підстав, у тому числі провести з використанням

спеціальних пристроїв (приладів) перевірку технічного стану транспортних засобів, які відповідно до законодавства підлягають обов'язковому технічному контролю.

Водій має право: керувати транспортним засобом і перевозити пасажирів або вантажі дорогами, вулицями чи іншими місцями, де їх рух не заборонено, в установленому порядку відповідно до вимог цих Правил; знати причину зупинки, перевірки та огляду транспортного засобу посадовою особою державного органу, яка здійснює нагляд за дорожнім рухом, а також її прізвище і посаду; вимагати від особи, яка здійснює нагляд за дорожнім рухом та зупинила транспортний засіб, пред'явлення посвідчення її особи; отримувати необхідну допомогу від посадових осіб та організацій, що беруть участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху; оскаржити дії працівника міліції в разі порушення ним законодавства; відступати від вимог законодавства в умовах дії непереборної сили або коли іншими засобами неможливо запобігти власній загибелі чи каліцтву громадян.

1.1.7. Рух транспортних засобів із спеціальними сигналами

Водії оперативних транспортних засобів, виконуючи невідкладне службове завдання, можуть відступати від вимог розділів 8 (крім сигналів регулювальника), 10-18, 26, 27 та пункту 28.1 цих Правил за умови увімкнення пробліскowego маячка синього або червоного кольору і спеціального звукового сигналу та забезпечення безпеки дорожнього руху. За відсутності необхідності додаткового привертання уваги учасників дорожнього руху спеціальний звуковий сигнал може бути вимкнений. У разі наближення транспортного засобу з увімкненим синім проблісковим маячком та (або) спеціальним звуковим сигналом водії інших транспортних засобів, які можуть створювати йому перешкоду для руху, зобов'язані дати йому дорогу і забезпечити безперешкодний проїзд зазначеного транспортного засобу (і супроводжуваних ним транспортних засобів). На транспортних засобах, які рухаються в супроводжуваній колоні, повинне бути ввімкнено ближнє світло фар. Якщо на такому транспортному засобі увімкнено пробліскові маячки синього і червоного або лише червоного кольору, водії інших транспортних засобів зобов'язані зупинитися біля правого краю проїзної частини (на правому узбіччі). На дорозі з розділювальною смугою цю вимогу зобов'язані виконати водії транспортних засобів, що рухаються в попутному напрямку. Якщо під час супроводження колони транспортних засобів на транспортному засобі, що рухається попереду колони, увімкнено пробліскові маячки синього і червоного або лише червоного кольору, колону повинен замикати транспортний засіб з увімкненим зеленим або синім і зеленим проблісковими маячками, після проїзду якого скасовуються обмеження на рух інших транспортних засобів.

Забороняється здійснювати обгін і випередження транспортних засобів з увімкненими проблісковими маячками синього і червоного або лише червоного кольору та зеленого або синього і зеленого кольору і супроводжуваних ними транспортних засобів (колони), а також рухатися по суміжних смугах із швидкістю колони або займати місце в колоні.

Наближаючись до нерухомого транспортного засобу з увімкненим проблісковим маячком синього кольору та спеціальним звуковим сигналом (або без увімкненого спеціального звукового сигналу), що стоїть на узбіччі (біля проїзної частини) або на проїзній частині, водій повинен знизити швидкість до 40 км/год. та в разі подання регулювальником відповідного сигналу зупинитися. Продовжувати рух можна лише з дозволу регулювальника.

Увімкнення пробліскового маячка оранжевого кольору на механічних транспортних засобах дорожньо-експлуатаційної служби під час виконання роботи на дорозі, на великогабаритних та великовагових транспортних засобах не дає їм переваги в русі, а служить для привернення уваги та попередження про небезпеку. При цьому водіям транспортних засобів дорожньо-експлуатаційної служби під час виконання роботи на дорозі дозволяється відступати від вимог дорожніх знаків (крім знаків пріоритету та знаків 3.21, 3.22, 3.23 (див. додаток 1) (306а-2001-п), дорожньої розмітки, а також пунктів 11.2, 11.5-11.10, 11.12, 11.13, підпунктів "б", "в", "г" пункту 26.2 цих Правил за умови забезпечення безпеки дорожнього руху. Водії інших транспортних засобів не повинні перешкоджати їхній роботі.

1.1.8. Обов'язки і права пішоходів

Пішоходи повинні рухатися по тротуарах і пішохідних доріжках, тримаючись правого боку. Якщо немає тротуарів, пішохідних доріжок або пересуватися по них неможливо, пішоходи можуть рухатися велосипедними доріжками, тримаючись правого боку і не утруднюючи рух на велосипедах і мопедах, або в один ряд узбіччям, тримаючись якомога правіше, а у разі його відсутності або неможливості рухатися по ньому - по краю проїзної частини назустріч руху транспортних засобів. При цьому треба бути обережним і не заважати іншим учасникам дорожнього руху. За межами населених пунктів пішоходи, які рухаються узбіччям чи краєм проїзної частини, повинні йти назустріч руху транспортних засобів. Особи, які рухаються узбіччям чи краєм проїзної частини в інвалідних колясках без двигуна, ведуть мотоцикл, мопед або велосипед, повинні пересуватися в напрямку руху транспортних засобів. Перед виходом на проїзну частину з-за транспортних засобів, що стоять, та будь-яких об'єктів, що обмежують оглядовість, пішоходи повинні впевнитись у відсутності транспортних засобів, що наближаються.

У темну пору доби та в умовах недостатньої видимості пішоходи, які рухаються проїзною частиною чи узбіччям, повинні виділити себе, а за можливості мати на зовнішньому одязі світлоповертальні елементи, для своєчасного їх виявлення іншими учасниками дорожнього руху.

Пішоходам забороняється: на проїзну частину, не впевнившись у відсутності небезпеки для себе та інших учасників руху; раптово виходити, вибігати на проїзну частину, в тому числі на пішохідний перехід; допускати самотійний, без нагляду дорослих, вихід дітей дошкільного віку на проїзну частину; переходити проїзну частину поза пішохідним переходом, якщо є розділювальна смуга або дорога має чотири і більше смуг для руху в обох напрямках, а також у місцях, де

встановлено огородження; затримуватися і зупинятися на проїзній частині, якщо це не пов'язано із забезпеченням безпеки дорожнього руху; рухатися по автомагістралі чи дорозі для автомобілів, за винятком пішохідних доріжок, місць стоянки і відпочинку.

Пішохід має право: на перевагу під час переходу проїзної частини позначеними нерегульованими пішохідними переходами, а також регульованими переходами за наявності на те відповідного сигналу регулювальника чи світлофора; вимагати від органів виконавчої влади, власників автомобільних доріг, вулиць і залізничних переїздів створення умов для забезпечення безпеки дорожнього руху.

1.1.9. Обов'язки і права пасажирів

Посадку (висадку) дозволяється здійснювати пасажиром після зупинки транспортного засобу лише з посадкового майданчика, а в разі відсутності такого майданчика - з тротуару чи узбіччя, а якщо це неможливо, то з крайньої смуги проїзної частини (але не з боку суміжної смуги для руху), за умови, що це буде безпечно та не створить перешкод іншим учасникам руху.

Пасажири, користуючись транспортним засобом, повинні: сидіти або стояти (якщо це передбачено конструкцією транспортного засобу) в призначених для цього місцях, тримаючись за поручень або інше пристосування; під час пересування на транспортному засобі, обладнаному ремнями безпеки, бути пристебнутими, а на мотоциклі і мопеді - в застебнутому мотошоломі; не забруднювати проїзну частину та смугу відведення автомобільних доріг; не створювати своїми діями загрози безпеці дорожнього руху.

Пасажирам забороняється: під час руху відвертати увагу водія від керування транспортним засобом та заважати йому в цьому; відчиняти двері транспортного засобу, не переконавшись, що він зупинився біля тротуару, посадкового майданчика, краю проїзної частини чи на узбіччі; перешкоджати зачиненню дверей та використовувати для їзди підніжки і виступи транспортних засобів; під час руху стояти в кузові вантажного автомобіля, сидіти на бортах або в не обладнаному для сидіння місці.

У разі дорожньо-транспортної пригоди пасажир причетного до пригоди транспортного засобу повинен подати можливу допомогу потерпілим, повідомити про пригоду орган чи підрозділ міліції і перебувати на місці до прибуття працівників міліції.

Пасажир під час користування транспортним засобом має право на: безпечне перевезення себе і багажу; відшкодування завданих збитків; отримання своєчасної і точної інформації про умови і порядок руху.

1.1.10. Вимоги до велосипедистів

Рухатися по дорозі на велосипедах дозволяється особам, які досягли 14-річного віку. Велосипедист має право керувати велосипедом, який обладнаний звуковим сигналом та світлоповертачами: спереду - білого кольору, по боках -

оранжевого, позаду - червоного. Для руху в темну пору доби і в умовах недостатньої видимості на велосипеді повинен бути встановлений та увімкнений ліхтар (фара). Велосипедисти, рухаючись групами, повинні їхати один за одним, щоб не заважати іншим учасникам дорожнього руху. Колона велосипедистів, що рухається по проїзній частині, повинна бути розділена на групи (до 10 велосипедистів у групі) з дистанцією руху між групами 80-100 м. Велосипедист може перевозити лише такі вантажі, які не заважають керувати велосипедом і не створюють перешкод іншим учасникам дорожнього руху. Якщо велосипедна доріжка перетинає дорогу поза перехрестям, велосипедисти зобов'язані дати дорогу іншим транспортним засобам, що рухаються по дорозі.

Велосипедисту забороняється: керувати велосипедом з несправним гальмом, звуковим сигналом, а в темну пору доби і в умовах недостатньої видимості - з вимкненим ліхтарем (фарою) чи без світлоповертачів; рухатися по автомагістралях і дорогах для автомобілів, а також по проїзній частині, коли поряд облаштовано велосипедну доріжку; рухатися по тротуарах і пішохідних доріжках (крім дітей до 7 років на дитячих велосипедах під наглядом дорослих); під час руху триматися за інший транспортний засіб; їздити, не тримаючись за руль, та знімати ноги з педалей (підніжок); перевозити пасажирів на велосипеді (за винятком дітей до 7 років, які перевозяться на додатковому сидінні, обладнаному надійно закріпленими підніжками); буксирувати велосипеди; буксирувати причеп, не передбачений для експлуатації з велосипедом.

Велосипедисти повинні виконувати вимоги цих Правил, що стосуються водіїв або пішоходів і не суперечать вимогам цього розділу.

1.1.11. Вимоги до осіб, які керують гужовим транспортом і погоничів тварин

Керувати гужовим транспортом та переганяти тварин по дорозі дозволяється особам, не молодшим 14-річного віку. Гужовий віз (сани) повинен бути обладнаний світлоповертачами: спереду білого кольору, ззаду - червоного. Для руху в темну пору доби та в умовах недостатньої видимості на гужовому транспорті необхідно увімкнути ліхтарі: спереду - білого кольору, ззаду - червоного кольору, що встановлюються з лівого боку воза (саней). У разі виїзду на дорогу з прилеглої території або з другорядної дороги в місцях з обмеженою оглядовістю водій воза (саней) повинен вести тварину за вуздечку, повід. Перевозити людей гужовим транспортом дозволяється за наявності умов, які б виключали можливість перебування пасажирів за боковими та заднім габаритами транспортного засобу. Переганяти стадо тварин по дорозі дозволяється лише у світлу пору доби, при цьому залучається така кількість погоничів, щоб можна було направляти тварин якомога ближче до правого краю дороги і не створювати небезпеку та перешкод іншим учасникам дорожнього руху.

Особам, що керують гужовим транспортом, і погоничам тварин забороняється: рухатися по автомобільних дорогах державного значення (за можливості рухатися автомобільними дорогами місцевого значення);

використовувати вози, не обладнані світлоповертачами, без ліхтарів у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості; залишати на смузі відведення дороги тварин без нагляду та випасати їх; вести тварин по дорогах з удосконаленим покриттям, якщо поруч є інші дороги; переганяти тварин по дорогах у темну пору доби та в умовах недостатньої видимості; переганяти тварин через залізничні колії і дороги з удосконаленим покриттям поза спеціально відведеними місцями.

Особи, які керують гужовим транспортом, і погоничі тварин зобов'язані виконувати вимоги інших пунктів цих Правил, що стосуються водіїв і пішоходів і не суперечать вимогам цього розділу.

Питання самоконтролю:

1. Що визначає та регулює Закон України "Про дорожній рух"?
2. Що визначає та регулює Закон України "Про автомобільний транспорт"?
3. Що визначає та регулює Постанова Кабінету Міністрів України "Про Правила дорожнього руху"?
4. Що встановлюють Правила дорожнього руху?
5. Яка загальна структура Правил дорожнього руху?
6. Який зміст загальних положень Правил дорожнього руху?
7. Які основні обов'язки учасників дорожнього руху?
8. Які вимоги ПДР до дій або бездіяльності учасників дорожнього руху?
9. Які вимоги ПДР до обов'язків осіб, що створили небезпеку чи перешкоду для руху, загрозу життю або здоров'ю громадян?
10. Які терміни та визначення містять Правила дорожнього руху?
11. Що визначає термін - "учасник дорожнього руху"?
12. Які встановлені обов'язки пішоходів?
13. Що пішоходам заборонено?
14. Які встановлені права пішоходів?
15. Які встановлені обов'язки пасажирів?
16. Що пасажирам заборонено?
17. Які встановлені права пасажирів?
18. Які встановлені обов'язки велосипедистів?
19. Що заборонено велосипедистам?
20. Які встановлені права велосипедистів?
21. Які встановлені обов'язки до осіб, які керують гужовим транспортом і погоничів тварин?
22. Що заборонено особам, які керують гужовим транспортом і погоничам тварин?
23. Які встановлені права осіб, які керують гужовим транспортом і погоничів тварин?

Рекомендована література: [1] стор. 1-22; [2] стор.1-34; [3] стор.3-14;
[4] стор.3-40; [5] стор.1-22; [6] стор.3-31;
[11] стор.3-12.

1.2.1. Регулювання дорожнього руху за допомогою дорожніх знаків

Регулювання дорожнього руху здійснюється за допомогою дорожніх знаків, дорожньої розмітки, дорожнього обладнання, світлофорів, а також регулювальниками. Дорожні знаки можуть бути постійними, тимчасовими та із змінною інформацією. Тимчасові дорожні знаки розміщуються на переносних пристроях, дорожньому обладнанні або закріплюються на щиті з фоном жовтого кольору і мають перевагу перед постійними дорожніми знаками та дорожньою розміткою. Також застосовуються дублюючі та сезонні дорожні знаки.

Забороняється самовільно встановлювати, знімати, пошкоджувати чи закривати дорожні знаки, технічні засоби організації дорожнього руху (втручатись у їх роботу), розташовувати плакати, афіші, рекламні носії та встановлювати пристрої, які можуть бути прийняті за знаки та інші пристрої регулювання дорожнього руху або можуть погіршити їх видимість чи ефективність, осліпити учасників дорожнього руху, відволікти їхню увагу і поставити під загрозу безпеку дорожнього руху. Дорожні знаки є найбільш поширеним і одним з основних засобів організації дорожнього руху і призначені для інформування його учасників про умови, режими і напрямки руху тощо. Водії, які не знайомі з дорогою, за допомогою знаків одержують необхідну інформацію про дорожні умови, встановлені обмеження і режими руху, розташування різних об'єктів та інше. Тому необґрунтованість установлення дорожніх знаків або їх відсутність може привести до аварійних ситуацій і викликає справедливі дорікання водіїв на недоліки в організації дорожнього руху. Розподіл дорожніх знаків на групи, нумерація, назви, розміри, форма, символи і вимоги до розміщення регламентуються Державним стандартом України ДСТУ 4100-2002 «Знаки дорожні. Загальні технічні умови. Правила застосування». Встановлення чи демонтаж дорожніх знаків без узгодження з підрозділами Державтоінспекції МВС України заборонено.

1.2.2. Види дорожніх знаків

Дорожні знаки можуть бути постійними, тимчасовими та із змінною інформацією. Тимчасові дорожні знаки розміщуються на переносних пристроях, дорожньому обладнанні або закріплюються на щиті з фоном жовтого кольору і мають перевагу перед постійними дорожніми знаками та дорожньою розміткою.

Світлоповертання – здатність відбивати світлові промені. Світлоповертальні властивості дорожніх знаків забезпечуються шляхом виконання зображення знаків світлоповертальними плівками. Для оцінки світлоповертальних властивостей використовують питомий коефіцієнт сили світла, який вимірюють фотоелектричним методом. Для вимірювання використовують спеціально призначені для цього пристрої і обладнання.

Згідно Правил дорожнього руху дорожні знаки можуть встановлюватися тимчасово і постійно. Визначення "встановлюватися постійно" слід розуміти як встановлення знаку до того моменту, коли зміняться умови по причині яких було розміщено дорожній знак і зникне потреба у його застосуванні.

Дорожні знаки із змінною інформацією представляють собою дистанційно керовані пристрої, де зображення дорожніх знаків може змінюватись, відповідно до конкретних умов руху на дорозі.

Тимчасові дорожні знаки розміщуються на переносних пристроях, дорожньому обладнанні або закріплюються на щитах і мають перевагу перед постійними дорожніми знаками та дорожньою розміткою.

Дорожні знаки можуть бути як однобічними, так і двобічними. Зображення дорожніх знаків, за винятком знаків пріоритету, може розміщуватись на щиті прямокутної форми з білим світлоповертальним тлом. Зображення знаків на яких потрібно зосередити увагу водіїв допускається розміщувати на щитах з жовтим світлоповертальним тлом. Дорожні знаки, застосування яких було викликане причинами тимчасового характеру (дорожньо-ремонтні роботи, сезонні особливості руху тощо), повинні виконуватися на жовтому фоні або установлюватися на щитах жовтого кольору, розміри яких повинні перевищувати розміри знаку не менше ніж на 0,1 м. Ці знаки повинні бути негайно демонтовані після усунення зазначених причин тимчасового характеру. При цьому знаки допускається закривати чохлами. В місцях проведення робіт на проїзній частині і у разі оперативних змін у схемах організації руху тимчасові знаки на переносних опорах допускається установлювати на проїзній частині. На дорогах поза населеними пунктами тимчасові дорожні знаки допускається установлювати на опорах жовтого кольору. Для забезпечення безпеки дорожнього руху ділянки доріг, де проводяться ремонтні роботи, повинні захищатися бар'єрами, а в темний час доби — освітлюватися ліхтарями. Доцільно розміщувати ліхтарі оранжевого або червоного кольору по периметру зони виконання дорожніх робіт.

З дозволу Управління Державтоінспекції МВС України та НДЦ БДР МВС України в експериментальному порядку допускається застосовувати дорожні знаки, не встановлені діючими стандартами і технічними умовами, у тому числі керовані дорожні знаки і табло із змінною інформацією. При цьому в необхідних випадках для своєчасного інформування учасників руху на експериментальній ділянці дороги повинні бути установлені транспаранти, які б пояснювали зміст і значення експерименту, що проводиться. Для цього ініціатору експериментального застосування потрібно звернутись до зазначених організацій з листом щодо визнання доцільним розміщення на певній ділянці дороги в експериментальному порядку пропонованого дорожнього знаку з пояснюючою запискою по обґрунтуванню доцільності новації.

Згідно вимог ДСТУ 4100-2002 знаки з світлоповертальною поверхнею повинні застосовуватися на ділянках доріг без стаціонарного освітлення, знаки з внутрішнім освітленням - на ділянках доріг із стаціонарним освітленням, увімкненим постійно в темний час доби. Знаки з світлоповертальною поверхнею дозволяється застосовувати на ділянках доріг із стаціонарним освітленням при забезпеченні видимості знаків з відстані не менше 100 м як у світлий, так і в темний час доби. Однак слід відмітити, що останнім часом застосування знаків з внутрішнім освітленням майже втратило свою обґрунтованість, особливо з точки

зору матеріаломісткості та вартості виготовлення, а також витрат по обслуговуванню.

В одному поперечному перерізі дороги допускається установлення не більше трьох знаків без урахування дублюючих знаків і табличок до дорожніх знаків.

1.2.3. Групи дорожніх знаків

Дорожні знаки (додаток 1) поділяються на групи:

а) попереджувальні знаки. Інформують водіїв про наближення до небезпечної ділянки дороги і характер небезпеки. Під час руху по цій ділянці необхідно вжити заходів для безпечного проїзду;

б) знаки пріоритету. Встановлюють черговість проїзду перехресть, перехресть проїзних частин або вузьких ділянок дороги;

в) заборонні знаки. Запроваджують або скасовують певні обмеження в русі;

г) наказові знаки. Показують обов'язкові напрямки руху або дозволяють деяким категоріям учасників рух по проїзній частині чи окремих її ділянках, а також запроваджують або скасовують деякі обмеження;

г) інформаційно-вказівні знаки. Запроваджують або скасовують певний режим руху, а також інформують учасників дорожнього руху про розташування населених пунктів, різних об'єктів, територій, де діють спеціальні правила;

д) знаки сервісу. Інформують учасників дорожнього руху про розташування об'єктів обслуговування;

е) таблички до дорожніх знаків. Уточнюють або обмежують дію знаків, разом з якими вони встановлені.

Розподіл дорожніх знаків на групи, нумерація, назви, розміри, форма, символи і вимоги до розміщення регламентуються Державним стандартом України ДСТУ 4100-2002 «Знаки дорожні. Загальні технічні умови. Правила застосування». Встановлення чи демонтаж дорожніх знаків без узгодження з підрозділами Державтоінспекції МВС України заборонено.

1.2.4. Попереджувальні знаки, їх призначення

Попереджувальні знаки інформують водіїв про наближення до небезпечної ділянки дороги і характер небезпеки. Мають нумерацію з номера **1.1** по номер **1.39**. Під час руху по цій ділянці необхідно вжити заходів для безпечного проїзду. Відмінні ознаки більшості знаків групи: форма знака трикутна; кайма – червона, тло (фон) – білий; особливості зображення (символу) – відповідає характеру небезпечної ділянки.

1.2.5. Вимоги до встановлення попереджувальних знаків

За винятком знаків 1.4.1-1.4.3, 1.29-1.31.6, встановлюються поза населеними пунктами на відстані 150-300 м, у населених пунктах – на відстані 50-100 м до початку небезпечної ділянки. У разі потреби знаки встановлюються і на іншій відстані, яка зазначається на табличці 7.1.1. Знаки 1.6 і 1.7 встановлюються безпосередньо перед початком підйомів або спусків, розташованих один за

одним. На знаках 1.23.1-1.23.4 зображення прилягань відповідає реальній конфігурації перехрестя. Знаки 1.23.3 і 1.23.4 встановлюються, коли відстань між приляганнями другорядних доріг менше ніж 50 м у населених пунктах і 100 м - поза ними. Знаки 1.29 і 1.30 встановлюються безпосередньо перед залізничним переїздом. Знак 1.31.1 встановлюється з першим (головним) по ходу руху знаком 1.27 або 1.28, знак 1.31.4 - з дублюючим, який встановлюється на лівому боці проїзної частини, знаки 1.31.3 і 1.31.6 - з другим знаком 1.27 або 1.28, знаки 1.31.2 і 1.31.5 самостійно (на рівномірній відстані між першим і другим знаком 1.27 або 1.28). Знак 1.37 може бути встановлено на відстані 10-15 м до місця виконання короткотермінових робіт на проїзній частині в населеному пункті. Поза населеними пунктами знаки 1.8, 1.13-1.16, 1.25, 1.27, 1.28, 1.33 і 1.37, а в населених пунктах знаки 1.33 і 1.37 повторюються. Наступний знак встановлюється на відстані щонайменше 50 м до початку небезпечної ділянки. Знаки 1.10, 1.12, 1.14, 1.15, 1.37 і 1.38 – тимчасові і встановлюються на період, необхідний для виконання відповідних робіт на дорозі.

1.2.6. Знаки пріоритету, їх призначення, вимоги до встановлення

Знаки пріоритету встановлюють черговість проїзду перехресть, перехрещень проїзних частин або вузьких ділянок дороги. Мають нумерацію з номера **2.1** по номер **2.6**. Знаки цієї групи не мають спільних відмінних ознак. Знаки 2.1-2.3, 2.5 і 2.6 встановлюються безпосередньо перед перехрестям або вузькою ділянкою дороги, крім того, знак 2.3 на початку, а знак 2.4 - в кінці головної дороги. Знак 2.3 з табличкою 7.8 обов'язково повторюється перед перехрестям, на якому головна дорога змінює свій напрямок. Поза населеними пунктами на дорогах з твердим покриттям знак 2.1 повторюється з додатковою табличкою 7.1.1. Якщо безпосередньо перед перехрестям встановлено знак 2.2, то йому повинен передувати знак 2.1 з додатковою табличкою 7.1.2. Якщо знак 2.2 встановлений перед залізничним переїздом, що не охороняється та не обладнаний світлофорною сигналізацією, водій повинен зупинитися перед стоп-лінією, а за її відсутності - перед цим знаком.

1.2.7. Заборонні знаки та їх призначення

Заборонні знаки запроваджують або скасовують певні обмеження в русі. Мають нумерацію з номера **3.1** по номер **3.43**. Відмінні ознаки більшості знаків групи: форма знака кругла; кайма – червона, тло (фон) – білий; особливості зображення (символу) – відповідає характеру заборони (обмеження).

1.2.8. Дія заборонних знаків

Не поширюється дія знаків: 3.1, 3.2, 3.21-3.24, 3.34 - на транспортні засоби, що рухаються за встановленими маршрутами; 3.1, 3.2, 3.35-3.38, а також знака 3.34 за наявності під ним таблички 7.18 на водіїв-інвалідів, що керують мотоцикляською або автомобілем, позначеними розпізнавальним знаком "Інвалід"; 3.1-3.8, 3.11 - на транспортні засоби, що обслуговують громадян чи належать громадянам, які

проживають або працюють у цій зоні, а також на транспортні засоби, що обслуговують підприємства, які розташовані у позначеній зоні. У таких випадках транспортні засоби повинні в'їжджати до позначеної зони і виїжджати з неї на найближчому перехресті до місця призначення; 3.3 - на вантажні автомобілі, які мають похилу білу смугу на зовнішній бічній поверхні або перевозять групи людей; 3.35-3.38 - на таксі з увімкненим таксометром. Дія знаків 3.22-3.24 поширюється на перехрещення проїзних частин та інші місця, перед якими встановлено один з цих знаків. Зона дії знаків може бути зменшена: для знаків 3.20 і 3.33 - застосуванням таблички 7.2.1; для знаків 3.25, 3.27, 3.29, 3.31, 3.38 - установленням у кінці зони їх дії відповідно знаків 3.26, 3.28, 3.30, 3.32, 3.39; для знака 3.29 - зміною на знакові величини максимальної швидкості руху; для знаків 3.34 -3.37 - табличкою 7.2.2 на початку зони дії, а також установленням у кінці їх зони дії дублюючих знаків 3.34-3.37 з табличкою 7.2.3.

1.2.9. Наказові знаки, їх призначення та дія

Наказові знаки показують обов'язкові напрямки руху або дозволяють деяким категоріям учасників рух по проїзній частині чи окремих її ділянках, а також запроваджують або скасовують деякі обмеження. Мають нумерацію з номера **4.1** по номер **4.17**. Відмінні ознаки більшості знаків групи: форма знака кругла; тло (фон) – синій; особливості зображення (символу) – відповідає характеру наказу. Знаки 4.3, 4.5 і 4.6 дозволяють також розворот транспортних засобів. Дія знаків 4.1-4.6 не поширюється на транспортні засоби, що рухаються за встановленими маршрутами. Дія знаків 4.1-4.6 поширюється на перехрещення проїзних частин, перед яким вони встановлені. Дія знака 4.1, встановленого на початку дороги або за перехрестям, поширюється на ділянку дороги до найближчого перехрестя. Знак не забороняє поворот праворуч у двори та на інші прилеглі до дороги території. Дія знака 4.11 не поширюється на транспортні засоби, що обслуговують громадян чи належать громадянам, які проживають або працюють у позначеній зоні, а також на транспортні засоби, що обслуговують підприємства, які розташовані у цій зоні. У таких випадках транспортні засоби повинні в'їжджати до позначеної зони і виїжджати з неї на найближчому перехресті до місця призначення.

1.2.10. Інформаційно-вказівні знаки та їх призначення

Інформаційно-вказівні знаки запроваджують або скасовують певний режим руху, а також інформують учасників дорожнього руху про розташування населених пунктів, різних об'єктів, територій, де діють спеціальні правила. Мають нумерацію з номера **5.1** по номер **5.62**. Відмінні ознаки більшості знаків групи: форма знака прямокутна; тло (фон) – синій; особливості зображення (символу) – відповідає характеру інформації про особливості дорожньої обстановки. Знаки 5.17.1 і 5.17.2 з відповідною кількістю стрілок використовуються на дорогах, що мають три смуги і більше, коли в кожному напрямку налічується неоднакова кількість смуг руху. За допомогою знаків 5.17.1 і 5.17.2 із змінним зображенням організовується реверсивний рух. Знаки 5.16 і 5.18, що дозволяють поворот

ліворуч з крайньої лівої смуги, дозволяють і розворот з цієї смуги. Окремі дворові території знаками 5.31 і 5.32 не позначаються, але на таких територіях діють вимоги розділу 26 цих Правил. Знаки 5.51-5.54, що встановлені поза населеним пунктом, мають зелений або синій фон, якщо вони встановлені відповідно на автомагістралі чи іншій дорозі. Вставка на синьому або зеленому фоні означає, що рух до зазначеного населеного пункту або об'єкта здійснюється відповідно по дорозі іншій, ніж автомагістраль, чи по автомагістралі. Знаки 5.51-5.54, які встановлені в населеному пункті, повинні мати білий фон. Вставки на синьому або зеленому фоні означають, що рух до зазначеного населеного пункту або об'єкта здійснюється відповідно по дорозі іншій, ніж автомагістраль, чи по автомагістралі.

1.2.11. Знаки сервісу, їх призначення та дія

Знаки сервісу інформують учасників дорожнього руху про розташування об'єктів обслуговування. Мають нумерацію з номера **6.1** по номер **6.24**. Відмінні ознаки більшості знаків групи: форма знака прямокутна; тло (фон) – синій; особливості зображення (символу) – відображають об'єкти сервісу.

1.2.12. Таблички до дорожніх знаків

Таблички до дорожніх знаків уточнюють або обмежують дію знаків, разом з якими вони встановлені. Мають нумерацію з номера **7.1** по номер **7.20**. Відмінні ознаки більшості знаків групи: форма знака прямокутна; кайма – чорна, тло (фон) – білий; особливості зображення (символу) – несуть інформацію, яка уточнює дію знаків інших груп. Таблички розміщуються безпосередньо під знаками, з якими вони застосовуються. Таблички 7.2.2-7.2.4, 7.8 у разі розташування знаків над проїзною частиною, узбіччям або тротуаром, розміщуються збоку від знаків.

1.2.13. Горизонтальна розмітка

Дорожня розмітка (Додаток 2) поділяється на горизонтальну та вертикальну і використовується окремо або разом з дорожніми знаками, вимоги яких вона підкреслює або уточнює. Горизонтальна дорожня розмітка встановлює певний режим і порядок руху. Наноситься на проїзній частині або по верху бордюру у вигляді ліній, стрілок, написів, символів тощо фарбою чи іншими матеріалами відповідного кольору згідно з пунктом 1 розділу 34 цих Правил. Горизонтальна дорожня розмітка має нумерацію з номера **1.1** по номер **1.23**. Встановлює певний режим і порядок руху. Наноситься на проїзній частині або по верху бордюру у вигляді ліній, стрілок, написів, символів тощо фарбою чи іншими матеріалами відповідного кольору згідно з пунктом 1 розділу 34 цих Правил. Лінії горизонтальної розмітки мають білий колір. Жовтий колір мають лінії 1.4, 1.10, 1.17, а також 1.2, якщо нею позначаються межі смуги для руху маршрутних транспортних засобів. Лінії 1.1 і 1.3 перетинати забороняється. Якщо лінією 1.1 позначено місце стоянки або край проїзної частини, суміжний з узбіччям, цю лінію перетинати дозволяється. Як виняток, за умови забезпечення безпеки

дорожнього руху, дозволяється перетинати лінію 1.1 для об'їзду нерухомої перешкоди, розміри якої не дають змоги здійснити її безпечний об'їзд, не перетинаючи цю лінію, а також обгону поодиноких транспортних засобів, що рухаються із швидкістю менше 30 км/год. Лінію 1.2 дозволяється перетинати в разі вимушеної зупинки, якщо цією лінією позначено край проїзної частини, суміжний з узбіччям. Лінії 1.5-1.8 перетинати дозволяється з будь-якого боку. На ділянці дороги між реверсивними світлофорами лінію 1.9 дозволяється перетинати, якщо вона розташована праворуч від водія.

ДСТУ 2587:2010 "Споруди транспорту. Розмітка дорожня. Загальні технічні вимоги. Методи контролювання. Правила застосування." на заміну ДСТУ 2587-94. Цей стандарт поширюється на розмітку автомобільних доріг, які проектується, будуються та перебувають в експлуатації, а також на вулиці і дороги населених пунктів з удосконаленням покриттям незалежно від їх відомчої приналежності та форми власності і установлює форму, колір, розміри, технічні вимоги, норми видимості та правила застосування розмітки. Вимоги цього стандарту відповідають вимогам Конвенції про дорожні знаки і сигнали (Відень, 1968р.) та протоколу про розмітку доріг (1973р.) до Європейської Угоди, що доповнює цю Конвенцію, та гармонізовані з Європейськими нормами. Вимоги цього стандарту є обов'язковими для застосування на автомобільних дорогах, вулицях та залізничних переїздах (далі – дороги) незалежно від форми їх власності та відомчої приналежності.

1.2.14. Вертикальна розмітка

Дорожня розмітка (Додаток 2) поділяється на горизонтальну та вертикальну і використовується окремо або разом з дорожніми знаками, вимоги яких вона підкреслює або уточнює. Вертикальна розмітка у вигляді смуг білого і чорного кольору на дорожніх спорудах та елементах обладнання доріг призначена для зорового орієнтування. Має нумерацію з номера 2.1 по номер 2.7. Вертикальна розмітка позначає: 2.1 - елементи дорожніх споруд (опор мостів, шляхопроводів, торцевих частин парапетів та ін.); 2.2 - нижній край прогінної будови тунелів, мостів і шляхопроводів; 2.3 - круглі тумби, встановлювані на розділювальних смугах або острівцях безпеки; 2.4 - напрямні стовпчики, надовби, опори огорожень тощо; 2.5 - бокові поверхні огорожень доріг на заокругленнях малого радіуса, крутих спусках, інших небезпечних ділянках; 2.6 - бокові поверхні огорожень на інших ділянках; 2.7 - бордюри на небезпечних ділянках і підвищені острівці безпеки.

1.2.15. Дорожнє обладнання

Дорожнє обладнання застосовується як допоміжний засіб регулювання дорожнього руху. До нього належать:

а) огороження і світлове сигнальне обладнання в місцях будівництва, реконструкції та ремонту доріг;

- б) попереджувальні світлові круглі тумби, що встановлюються на розділювальних смугах або острівцях безпеки;
- в) напрямні стовпчики, що призначені для забезпечення видимості зовнішнього краю узбіч і небезпечних перешкод в умовах недостатньої видимості. Позначаються вертикальною розміткою і повинні бути обладнані світлоповертачами: праворуч - червоного кольору, ліворуч - білого;
- г) опуклі дзеркала для розширення оглядовості водіям транспортних засобів, які проїжджають перехрестя чи інше небезпечне місце з недостатньою оглядовістю;
- г) дорожні огороження на мостах, шляхопроводах, естакадах, насипах та інших небезпечних ділянках доріг;
- д) пішохідні огороження в небезпечних для переходу проїзної частини місцях;
- е) вставки розмічувальні дорожні для поліпшення зорового орієнтування водіїв на проїзній частині;
- є) пристрої примусового зниження швидкості транспортних засобів;
- ж) шумові смуги для підвищення уваги учасників дорожнього руху на небезпечних ділянках доріг.

Питання самоконтролю:

1. Які основні вимоги до встановлення дорожніх знаків?
2. Які дорожні знаки є дублюючі, сезонні та тимчасові?
3. Які є попереджувальні знаки?
4. Які є знаки пріоритету?
5. Як є заборонні знаки?
6. Які є наказові знаки?
7. Які є інформаційно-вказівні знаки?
8. Які є знаки сервісу?
9. Які є таблички, що застосовуються з дорожніми знаками?
10. Яке призначення горизонтальної розмітки?
11. Яке призначення вертикальної розмітки?
12. Яке призначення дорожнього обладнання?

Рекомендована література: [3] стор. 41-56; [4] стор. 3-40; [4] стор. 139-166;
[5] стор. 1-22; [6] стор. 3-31; [6] стор. 88-96;
[9] стор. 3-72.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Лекція № 2. (2 год.)

Тема 1.3 Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника.

**Тема 1.4 Порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів.
Проїзд перехресть.**

План

- 1.3.1. Засоби регулювання дорожнього руху.
- 1.3.2. Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофорів.
- 1.3.3. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника.
- 1.4.1. Попереджувальні сигнали.
- 1.4.2. Початок руху, зміна напрямку руху.
- 1.4.3. Розташування транспортних засобів на проїзній частині.
- 1.4.4. Швидкість руху, дистанція та інтервал, обгін і зустрічний роз'їзд.
- 1.4.5. Зупинка і стоянка транспортних засобів.
- 1.4.6. Види й ознаки перехресть.
- 1.4.7. Регульовані перехрестя.
- 1.4.8. Нерегульовані перехрестя.

Мета: знати регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів світлофорів та регулювальника, порядок руху, зупинки та стоянки транспортних засобів, проїзду перехресть.

уміти аналізувати вищезазначені положення і зміст Правил дорожнього руху та орієнтуватись в їх застосуванні.

1.3.1. Засоби регулювання дорожнього руху

Регулювання дорожнього руху здійснюється за допомогою дорожніх знаків, дорожньої розмітки, дорожнього обладнання, світлофорів, а також регулювальниками. Дорожні знаки можуть бути постійними, тимчасовими та із змінною інформацією. Тимчасові дорожні знаки розміщуються на переносних пристроях, дорожньому обладнанні або закріплюються на щиті з фоном жовтого кольору і мають перевагу перед постійними дорожніми знаками та дорожньою розміткою. Сигнали регулювальника мають перевагу перед сигналами світлофорів та вимогами дорожніх знаків пріоритету і є обов'язковими для виконання. Сигнали світлофорів, крім жовтого миготливого, мають перевагу перед дорожніми знаками пріоритету. Водії та пішоходи повинні виконувати додаткові вимоги регулювальника, навіть якщо вони суперечать сигналам світлофорів, вимогам дорожніх знаків і розмітки.

1.3.2. Регулювання дорожнього руху за допомогою світлофорів

Світлофори призначені для регулювання руху транспортних засобів і пішоходів, мають світлові сигнали зеленого, жовтого, червоного і біло – місячного кольорів, які розташовані вертикально чи горизонтально. Сигнали світлофора можуть бути з нанесеною суцільною чи контурною стрілкою (стрілками), із силуетом пішохода, Х – подібні. На рівні червоного сигналу світлофора із вертикальним розташуванням сигналів може встановлюватися табличка білого кольору із нанесеною на ній стрілкою зеленого кольору. У світлофорах з вертикальним розташуванням сигналів сигнал червоного кольору – зверху, зеленого – знизу, а з горизонтальним: червоного – ліворуч, зеленого – праворуч. Світлофори з вертикальним розташуванням сигналів можуть мати одну або дві додаткові секції з сигналами у вигляді зеленої стрілки (стрілок), що розташовуються на рівні сигналу зеленого кольору.

Сигнали світлофора мають такі значення:

а) зелений дозволяє рух;
 б) зелений у вигляді стрілки (стрілок) на чорному фоні дозволяє рух у зазначеному напрямку (напрямах). Таке саме значення має сигнал у вигляді зеленої стрілки (стрілок) у додатковій секції світлофора.

Сигнал у вигляді стрілки, що дозволяє поворот ліворуч, дозволяє й розворот, якщо він не заборонений дорожніми знаками.

Сигнал у вигляді зеленої стрілки (стрілок) у додатковій (додаткових) секції, увімкнений разом із зеленим сигналом світлофора, інформує водія про те, що він має перевагу в зазначеному стрілкою (стрілками) напрямку (напрямах) руху перед транспортними засобами, що рухаються з інших напрямків;

в) зелений миготливий дозволяє рух, але інформує про те, що незабаром буде ввімкнено сигнал, який забороняє рух.

Для інформування водіїв про час (у секундах), що залишився до кінця горіння сигналу зеленого кольору, можуть застосовуватися цифрові табло;

г) чорна контурна стрілка (стрілки), нанесена на основний зелений сигнал, інформує водіїв про наявність додаткової секції світлофора і вказує інші дозволені напрямки руху ніж сигнал додаткової секції;

гу жовтий забороняє рух і попереджає про наступну зміну сигналів;

д) жовтий миготливий сигнал або два жовтих миготливих сигнали дозволяють рух і інформують про наявність небезпечного нерегульованого перехрестя або пішохідного переходу;

е) червоний сигнал, у тому числі миготливий, або два червоних миготливих сигнали забороняють рух.

Сигнал у вигляді зеленої стрілки (стрілок) у додатковій (додаткових) секції разом з жовтим або червоним сигналом світлофора інформує водія про те, що рух дозволяється у вказаному напрямку за умови безперешкодного пропуску транспортних засобів, які рухаються з інших напрямків.

Стрілка зеленого кольору на табличці, встановленій на рівні червоного сигналу світлофора з вертикальним розташуванням сигналів, дозволяє рух у зазначеному

напрямку при увімкненому червоному сигналі світлофора з крайньої правої (лівої) смуги руху за умови надання переваги в русі іншим його учасникам;

е) поєднання червоного і жовтого сигналів забороняє рух і інформує про наступне вмикання зеленого сигналу;

ж) чорні контурні стрілки на червоному і жовтому сигналах не змінюють значення цих сигналів та інформують про дозволені напрямки руху при зеленому сигналі;

з) вимкнений сигнал додаткової секції забороняє рух у напрямку, вказаному її стрілкою (стрілками).

Для регулювання руху транспортних засобів на вулицях, дорогах або по смугах проїзної частини, напрямок руху на яких може змінюватися на протилежний, застосовуються реверсивні світлофори з червоним Х-подібним сигналом і зеленим сигналом у вигляді стрілки, спрямованої вниз. Для регулювання руху трамваїв можуть застосовуватися світлофори з чотирма сигналами біло-місячного кольору, розташованими у вигляді літери "Т". Для регулювання руху на залізничних переїздах використовуються світлофори з двома червоними сигналами або одним біло-місячним і двома червоними. Якщо сигнал світлофора має вигляд силуету пішохода, його дія поширюється лише на пішоходів.

1.3.3. Регулювання дорожнього руху за допомогою сигналів регулювальника

Сигнали регулювальника мають перевагу перед сигналами світлофорів та вимогами дорожніх знаків пріоритету і є обов'язковими для виконання. Водії та пішоходи повинні виконувати додаткові вимоги регулювальника, навіть якщо вони суперечать сигналам світлофорів, вимогам дорожніх знаків і розмітки.

Сигналами регулювальника є положення його корпусу, а також жести руками, в тому числі з жезлом або диском з червоним світлоповертачем, які мають такі значення:

а) руки витягнуті в сторони, опущені або права рука зігнута перед грудьми:

з лівого і правого боків - дозволено рух трамвая прямо, нерейковим транспортним засобам - прямо і праворуч; пішоходам дозволено переходити проїзну частину за спиною та перед грудьми регулювальника;

з боку грудей і спини - рух усіх транспортних засобів і пішоходів заборонено;

б) права рука витягнута вперед:

з лівого боку - дозволено рух трамвая ліворуч, нерейковим транспортним засобам - у всіх напрямках; пішоходам дозволено переходити проїзну частину за спиною регулювальника;

з боку грудей - усім транспортним засобам дозволено рух лише праворуч;

з правого боку та спини - рух усіх транспортних засобів заборонено; пішоходам дозволено переходити проїзну частину за спиною регулювальника;

в) рука піднята вгору:

рух усіх транспортних засобів і пішоходів заборонено в усіх напрямках.

Жезл використовується тільки працівниками підрозділів Державтоінспекції та військової інспекції безпеки дорожнього руху. Для привертання уваги учасників

дорожнього руху використовується сигнал, поданий свистком. Регулювальник може подавати інші сигнали, зрозумілі водіям і пішоходам.

Питання самоконтролю:

1. Які встановлені види світлофорів для регулювання руху транспортних засобів і пішоходів?
2. Яке значення сигналів світлофорів для регулювання руху транспортних засобів і пішоходів?
3. Які встановлені реверсивні світлофори для регулювання руху транспортних засобів та їх значення?
4. Які встановлені світлофори для регулювання руху трамваїв та їх значення?
5. Які встановлені світлофори для регулювання руху на залізничних переїздах та їх значення?
6. Які встановлені світлофори для регулювання руху пішоходів та їх значення?
7. Які встановлені переваги сигналів регулювальника?
8. Яке значення сигналів регулювальника для учасників дорожнього руху?
9. Які обов'язки учасників руху відповідно сигналів регулювальника?

Рекомендована література: [4] стор. 40-50; [6] стор. 31-40,101.

1.4.1. Попереджувальні сигнали

Попереджувальними сигналами є:

- а) сигнали, що подаються світловими покажчиками повороту або рукою;
- б) звукові сигнали;
- в) перемикання світла фар;
- г) увімкнення ближнього світла фар у світлу пору доби;
- г) увімкнення аварійної сигналізації, сигналів гальмування, ліхтаря заднього ходу, розпізнавального знака автопоїзда;
- д) увімкнення пробліскового маячка оранжевого кольору.

Водій повинен подавати сигнали світловими покажчиками повороту відповідного напрямку:

- а) перед початком руху і зупинкою;
- б) перед перестроюванням, поворотом або розворотом.

У разі відсутності або несправності світлових покажчиків повороту сигнали початку руху від правого краю проїзної частини, зупинки зліва, повороту ліворуч, розвороту або перестроювання на смугу руху ліворуч подаються лівою рукою, витягнутою вбік, або правою рукою, витягнутою вбік і зігнутою у лікті під прямим кутом угору. Подавання попереджувального сигналу не дає водієві переваги і не звільняє його від вжиття запобіжних заходів. Подавати звукові сигнали у населених пунктах забороняється, крім випадків, коли без цього неможливо запобігти дорожньо-транспортній пригоді. Для привертання уваги водія транспортного засобу, який обганяється, можна застосовувати перемикання

світла фар, а поза населеними пунктами - і звуковий сигнал. Забороняється користуватися дальнім світлом фар як попереджувальним сигналом в умовах, коли це може призвести до засліплення інших водіїв, у тому числі через дзеркало заднього виду.

1.4.2. Початок руху, зміна напрямку руху

Перед початком руху, перестроюванням та будь-якою зміною напрямку руху водій повинен переконатися, що це буде безпечним і не створить перешкод або небезпеки іншим учасникам руху. Виїжджаючи на дорогу з житлової зони, дворів, місць стоянки, автозаправних станцій та інших прилеглих територій, водій повинен перед проїзною частиною чи тротуаром дати дорогу пішоходам і транспортним засобам, що рухаються по ній, а з'їжджаючи з дороги - велосипедистам і пішоходам, напрямком руху яких він перетинає. У разі перестроювання водій повинен дати дорогу транспортним засобам, що рухаються в попутному напрямку по тій смузі, на яку він має намір перестроїтися. За одночасного перестроювання транспортних засобів, що рухаються в одному напрямку, водій, який знаходиться ліворуч, повинен дати дорогу транспортному засобу, що знаходиться праворуч. Перед поворотом праворуч, ліворуч або розворотом водій має завчасно зайняти відповідне крайнє положення на проїзній частині, призначеній для руху в цьому напрямку, крім випадків, коли здійснюється поворот у разі в'їзду на перехрестя, де організовано круговий рух, напрямком руху визначено дорожніми знаками чи дорожньою розміткою або рух можливий лише в одному напрямку, встановленому конфігурацією проїзної частини, дорожніми знаками чи розміткою. Водій, що виконує поворот ліворуч або розворот поза перехрестям з відповідного крайнього положення на проїзній частині даного напрямку, повинен дати дорогу зустрічним транспортним засобам, а при виконанні цих маневрів не з крайнього лівого положення на проїзній частині - і попутним транспортним засобам. За наявності трамвайної колії посередині проїзної частини водій нерейкового транспортного засобу, що виконує поворот ліворуч або розворот поза перехрестям, повинен дати дорогу трамваю.

Поворот необхідно виконувати так, щоб при виїзді з перехрещення проїзних частин транспортний засіб не опинився на смузі зустрічного руху, а у разі повороту праворуч слід рухатися ближче до правого краю проїзної частини, крім випадку виїзду з перехрестя, де організовано круговий рух, де напрямком руху визначено дорожніми знаками чи дорожньою розміткою або де рух можливий лише в одному напрямку.

1.4.3. Розташування транспортних засобів на проїзній частині

Кількість смуг на проїзній частині для руху нерейкових транспортних засобів визначається дорожньою розміткою або дорожніми знаками 5.16, 5.17.1, 5.17.2, а за їх відсутності - самими водіями з урахуванням ширини проїзної частини відповідного напрямку руху, габаритів транспортних засобів і безпечних інтервалів між ними. Нерейкові транспортні засоби повинні рухатися

якнайближче до правого краю проїзної частини. На дорогах із двостороннім рухом, які мають по одній смузі для руху в кожному напрямку, за відсутності суцільної лінії дорожньої розмітки чи відповідних дорожніх знаків виїзд на смугу зустрічного руху можливий лише для обгону та об'їзду перешкоди або зупинки чи стоянки біля лівого краю проїзної частини в населених пунктах у дозволених випадках, при цьому водії зустрічного напрямку мають перевагу. На дорогах з двостороннім рухом, які мають щонайменше дві смуги для руху в одному напрямку, забороняється виїжджати на призначений для зустрічного руху бік дороги. Забороняється рух транспортних засобів по тротуарах і пішохідних доріжках, крім випадків, коли вони застосовуються для виконання робіт або обслуговування торговельних та інших підприємств, розташованих безпосередньо біля цих тротуарів або доріжок, за відсутності інших під'їздів і за умови виконання вимог пунктів 26.1-26.3 цих Правил.

У разі коли траєкторії руху транспортних засобів перетинаються, а черговість проїзду не обумовлена цими Правилами, дати дорогу повинен водій, до якого транспортний засіб наближається з правого боку.

1.4.4. Швидкість руху, дистанція та інтервал, обгін і зустрічний роз'їзд

Під час вибору в установлених межах безпечної швидкості руху водій повинен урахувати дорожню обстановку, а також особливості вантажу, що перевозиться, і стан транспортного засобу, щоб мати змогу постійно контролювати його рух та безпечно керувати ним. У темну пору доби та в умовах недостатньої видимості швидкість руху повинна бути такою, щоб водій мав змогу зупинити транспортний засіб у межах видимості дороги. У разі виникнення небезпеки для руху або перешкоди, яку водій об'єктивно спроможний виявити, він повинен негайно вжити заходів для зменшення швидкості аж до зупинки транспортного засобу або безпечного для інших учасників руху об'їзду перешкоди. У населених пунктах рух транспортних засобів дозволяється із швидкістю не більше **60** км/год. У житлових і пішохідних зонах швидкість руху не повинна перевищувати **20** км/год. Під час буксирування швидкість не повинна перевищувати **50** км/год.

Водій залежно від швидкості руху, дорожньої обстановки, особливостей вантажу, що перевозиться, і стану транспортного засобу повинен дотримувати безпечної дистанції та безпечного інтервалу. На дорогах поза населеними пунктами водії транспортних засобів, швидкість яких не перевищує **40** км/год., повинні дотримувати такої дистанції, щоб транспортні засоби, які виконують обгін, мали змогу безперешкодно повернутися на раніше займану смугу руху.

Здійснювати обгін нерейкових транспортних засобів дозволяється лише ліворуч. Перед початком обгону водій повинен переконатися в тому, що:

а) жоден з водіїв транспортних засобів, які рухаються за ним і яким може бути створено перешкоду, не розпочав обгону;

б) водій транспортного засобу, який рухається попереду по тій самій смузі, не подав сигналу про намір повороту (перестроювання) ліворуч;

в) смуга зустрічного руху, на яку він буде виїжджати, вільна від транспортних засобів на достатній для обгону відстані;

г) після обгону зможе, не створюючи перешкоди транспортному засобу, якого він обганяє, повернутися на займану смугу.

Водієві транспортного засобу, якого обганяють, забороняється перешкоджати обгону шляхом підвищення швидкості руху або іншими діями. Під час обгону, випередження, об'їзду перешкоди чи зустрічного роз'їзду необхідно дотримувати безпечного інтервалу, щоб не створювати небезпеки для дорожнього руху. Якщо зустрічний роз'їзд утруднений, водій, на смузі руху якого є перешкода чи габарити транспортного засобу, яким він керує, заважають зустрічному руху, повинен дати дорогу. На ділянках доріг, позначених знаками 1.6 "Крутий підйом" і 1.7 "Крутий спуск", за наявності перешкоди дати дорогу повинен водій транспортного засобу, що рухається на спуск.

1.4.5. Зупинка і стоянка транспортних засобів

Зупинка і стоянка транспортних засобів на дорозі повинні здійснюватись у спеціально відведених місцях чи на узбіччі. За відсутності спеціально відведених місць чи узбіччя або коли зупинка чи стоянка там неможливі, вони дозволяються біля правого краю проїзної частини (якомога правіше, щоб не перешкоджати іншим учасникам дорожнього руху). Транспортні засоби не дозволяється ставити на проїзній частині в два і більше ряди. Велосипеди, мопеди і мотоцикли без бокового причепа дозволяється ставити на проїзній частині не більше ніж у два ряди. У темну пору доби і в умовах недостатньої видимості стоянка поза населеними пунктами дозволяється лише на майданчиках для стоянки або за межами дороги. Забороняється відчиняти двері транспортного засобу, залишати їх відчиненими і виходити з транспортного засобу, якщо це загрожує безпеці і створює перешкоди іншим учасникам дорожнього руху. У разі вимушеної зупинки в місці, де зупинку заборонено, водій повинен вжити всіх заходів, щоб прибрати транспортний засіб, а за неможливості це зробити - діяти згідно з вимогами пунктів 9.9-9.11 цих Правил.

Зупинка забороняється: на залізничних переїздах; на трамвайних коліях (крім випадків, обумовлених пунктом 15.8 цих Правил); на естакадах, мостах, шляхопроводах і під ними, а також у тунелях; на пішохідних переходах і ближче 10 м від них з обох боків, крім випадків надання переваги в русі; на перехрестях та ближче 10 м від краю перехрещуваної проїзної частини за відсутності на них пішохідного переходу, за винятком зупинки для надання переваги в русі та зупинки проти бокового проїзду на Т-подібних перехрестях, де є суцільна лінія розмітки або розділювальна смуга; у місцях, де відстань між суцільною лінією розмітки, розділювальною смугою чи протилежним краєм проїзної частини і транспортним засобом, що зупинився, менше 3 м; ближче 30 м від посадкових майданчиків для зупинки маршрутних транспортних засобів, а коли їх немає - ближче 30 м від дорожнього знака такої зупинки з обох боків; ближче 10 м від позначеного місця виконання дорожніх робіт і в зоні їх виконання, де це створить перешкоди технологічним транспортним засобам, що працюють; у місцях, де буде неможливим зустрічний роз'їзд або об'їзд транспортного засобу, що зупинився; у місцях, де транспортний засіб закриває від інших водіїв сигнали

світлофора або дорожні знаки; ближче 10 м від виїздів з прилеглих територій і безпосередньо в місці виїзду.

Стоянка забороняється: у місцях, де заборонена зупинка; на тротуарах (крім місць, позначених відповідними дорожніми знаками, встановленими з табличками); на тротуарах, за винятком легкових автомобілів та мотоциклів, які можуть бути поставлені на краю тротуарів, де для руху пішоходів залишається щонайменше 2 м; ближче 50 м від залізничних переїздів; поза населеними пунктами в зоні небезпечних поворотів і випуклих переломів поздовжнього профілю дороги з видимістю або оглядовістю менше 100 м хоча б в одному напрямку руху; у місцях, де транспортний засіб, що стоїть, зробить неможливим рух інших транспортних засобів або створить перешкоду для руху пішоходів.

1.4.6. Види й ознаки перехресть

Перехрестя, де черговість проїзду визначається сигналами світлофора чи регулювальника, вважається регульованим. На такому перехресті знаки пріоритету не діють. У разі вимкнення світлофора або його роботи в режимі миготіння сигналу жовтого кольору та відсутності регулювальника перехрестя вважається нерегульованим і водії повинні керуватись правилами проїзду нерегульованих перехресть та установленими на перехресті знаками пріоритету. На регульованих і нерегульованих перехрестях водій, повертаючи праворуч або ліворуч, повинен дати дорогу пішоходам, які переходять проїзну частину, на яку він повертає, а також велосипедистам, які рухаються прямо в попутному напрямку. Забороняється виїжджати на будь-яке перехрестя, у тому числі при сигналі світлофора, що дозволяє рух, якщо утворився затор, який змусить водія зупинитися на перехресті, що створить перешкоду для руху інших транспортних засобів і пішоходів.

1.4.7. Регульовані перехрестя

Перехрестя, де черговість проїзду визначається сигналами світлофора чи регулювальника, вважається регульованим. На такому перехресті знаки пріоритету не діють. У разі подання сигналу регулювальником або ввімкнення сигналу світлофора, що дозволяє рух, водій зобов'язаний дати дорогу транспортним засобам, що завершують рух через перехрестя, а також пішоходам, які закінчують перехід. Повертаючи ліворуч або розвертаючись при зеленому сигналі основного світлофора, водій нерейкового транспортного засобу зобов'язаний дати дорогу трамваю попутного напрямку, а також транспортним засобам, що рухаються в зустрічному напрямку прямо або повертають праворуч. Цим правилом повинні керуватися між собою і водії трамваїв. Якщо сигнал регулювальника або зелений сигнал світлофора дозволяють одночасно рух трамвая і нерейкових транспортних засобів, трамваю надається перевага незалежно від напрямку його руху. На перехресті, де рух регулюється світлофором з додатковою секцією, водій, який перебуває на смузі, з якої робиться поворот, повинен продовжувати рух у напрямку, що вказує стрілка,

ввімкнута в додатковій секції, якщо його зупинка на заборонний сигнал світлофора створить перешкоди транспортним засобам, що рухаються за ним по тій самій смузі.

1.4.8. Нерегульовані перехрестя

На перехресті нерівнозначних доріг водій транспортного засобу, що рухається по другорядній дорозі, повинен дати дорогу транспортним засобам, які наближаються до даного перехрещення проїзних частин по головній дорозі, незалежно від напрямку їх подальшого руху. На перехресті рівнозначних доріг водій нерейкового транспортного засобу зобов'язаний дати дорогу транспортним засобам, що наближаються праворуч. Цим правилом повинні керуватися між собою і водії трамваїв. На будь-якому нерегульованому перехресті трамвай, незалежно від напрямку його подальшого руху, має перевагу перед нерейковими транспортними засобами, що наближаються до нього по рівнозначній дорозі.

Перед поворотом ліворуч і розворотом водій нерейкового транспортного засобу зобов'язаний дати дорогу трамваю попутного напрямку, а також транспортним засобам, що рухаються по рівнозначній дорозі в зустрічному напрямку прямо чи праворуч. Цим правилом повинні керуватися між собою і водії трамваїв. Якщо головна дорога на перехресті змінює напрямок, водії транспортних засобів, які рухаються по ній, повинні керуватися між собою правилами проїзду перехресть рівнозначних доріг. Цим правилом повинні керуватися між собою і водії, які рухаються по другорядних дорогах. Якщо неможливо визначити наявність покриття на дорозі (темна пора доби, грязь, сніг тощо), а знаки пріоритету відсутні, водій повинен вважати, що перебуває на другорядній дорозі.

Питання самоконтролю:

1. Які встановлені попереджувальні сигнали?
2. Які встановлені правила початку руху та зміну його напрямку?
3. Які встановлені правила розташування транспортних засобів на дорозі?
4. Які встановлені швидкість руху, дистанція та інтервал?
5. Які встановлені правила обгону і зустрічного роз'їзду?
6. Які встановлені правила зупинки і стоянки?
7. Які є види й ознаки перехресть?
8. Що таке регульовані перехрестя?
9. Що таке нерегульовані перехрестя?
10. Що таке перевага трамваю?
11. Які є випадки, коли забороняється виїжджати на перехрестя?
12. Які є випадки проїзду перехресть, коли водій не може визначити головну дорогу, а знаків пріоритету немає?

Рекомендована література: [4] стор. 50-90; [6] стор.31-62.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1

ПРАВИЛА ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Лекція № 3. (2 год.)

Тема 1.5 Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів. Особливі умови руху. Перевезення людей та вантажів.

Тема 1.6 Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів. Номерні та розпізнавальні знаки. Попереджувальні засоби, позначення.

План

- 1.5.1. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів.
- 1.5.2. Особливі умови руху.
- 1.5.3. Перевезення людей та вантажів.
- 1.6.1. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів.
- 1.6.2. Номерні та розпізнавальні знаки, попереджувальні засоби, позначення.

Мета: знати правила проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів, особливі умови руху, перевезення людей та вантажів.

уміти аналізувати вищезазначені положення і зміст Правил дорожнього руху та орієнтуватись в їх застосуванні.

1.5.1. Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів

Проїзд пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів. Водій транспортного засобу, що наближається до нерегульованого пішохідного переходу, на якому перебувають пішоходи, повинен зменшити швидкість, а в разі потреби зупинитися, щоб дати дорогу пішоходам, для яких може бути створена перешкода чи небезпека. На регульованих пішохідних переходах і перехрестях при сигналі світлофора чи регулювальника, що дозволяє рух транспортним засобам, водій повинен дати дорогу пішоходам, які закінчують перехід проїзної частини відповідного напрямку руху і для яких може бути створена перешкода чи небезпека. У будь-якому місці водій повинен пропустити сліпих пішохідів, які подають сигнал тростиною білого кольору, спрямованою вперед. Забороняється в'їжджати на пішохідний перехід, якщо за ним утворився затор, який змусить водія зупинитися на цьому переході. Водій транспортного засобу повинен зупинитися, щоб дати дорогу пішоходам, які йдуть з боку відчинених дверей до (або від) трамвая, що стоїть на зупинці, якщо посадка чи висадка проводиться з проїзної частини чи

посадкового майданчика, розміщеного на ній. Продовжувати рух дозволяється лише тоді, коли пішоходи залишають проїзну частину і в трамваї зачиняються двері. Наближаючись до транспортного засобу з розпізнавальним знаком "Діти", що зупинився з увімкненою аварійною сигналізацією, водій повинен зменшити швидкість, а в разі потреби зупинитися, щоб уникнути наїзду на дітей.

Рух через залізничні переїзди. Водії транспортних засобів можуть перетинати залізничні колії лише на залізничних переїздах. Під'їжджаючи до переїзду, а також починаючи рух після зупинки перед ним, водій зобов'язаний керуватися вказівками і сигналами чергового по переїзду, положенням шлагбаума, світловою та звуковою сигналізацією, дорожніми знаками і дорожньою розміткою, а також переконатися в тому, що не наближається поїзд (локомотив, дрезина). Для пропуску поїзда, що наближається, і в інших випадках, коли рух через залізничний переїзд заборонено, водій повинен зупинитися перед дорожньою розміткою 1.12 (стоп-лінією), дорожнім знаком 2.2, шлагбаумом чи світлофором так, щоб бачити сигнали, а якщо засоби організації дорожнього руху відсутні - не ближче 10 м до найближчої рейки. Якщо перед переїздом немає дорожньої розмітки або дорожніх знаків, що визначають кількість смуг руху, рух транспортних засобів через переїзд дозволяється лише в один ряд.

1.5.2. Особливі умови руху

Рух по автомагістралях. Під час виїзду на автомагістраль водії повинні дати дорогу транспортним засобам, що рухаються по них. На автомагістралях забороняється: рух тракторів, самохідних машин і механізмів; рух вантажних транспортних засобів із дозволеною максимальною масою понад 3,5 т поза першою і другою смугами руху (за винятком повороту ліворуч чи розвороту на дорогах для автомобілів); зупинка поза спеціальними місцями для стоянки, позначеними дорожніми знаками 5.38 або 6.15 (див. додаток 1) (306а-2001-п); г) розворот і в'їзд у технологічні розриви розділювальної смуги; рух заднім ходом; навчальна їзда. На автомагістралях, крім спеціально обладнаних для цього місць, забороняється рух механічних транспортних засобів, швидкість яких за технічною характеристикою або їхнім станом менше 40 км/год., а також перегін та випасання тварин у смузі відведення дороги. На автомагістралях пішоходи можуть переходити проїзну частину лише по підземних або надземних пішохідних переходах. У разі вимушеної зупинки на проїзній частині автомагістралі або дороги для автомобілів водій повинен позначити транспортний засіб відповідно до вимог пунктів 9.9-9.11 цих Правил і вжити заходів для того, щоб прибрати його за межі проїзної частини праворуч.

Рух у житловій зоні. Пішоходам дозволяється рухатися у житловій та пішохідній зоні як по тротуарах, так і по проїзній частині. Пішоходи мають перевагу перед транспортними засобами, але не повинні створювати безпідставних перешкод для їхнього руху. У житловій зоні забороняється: транзитний рух транспортних засобів; стоянка транспортних засобів поза спеціально відведеними місцями і таке їх розташування, яке утруднює рух пішоходів і проїзд оперативних чи спеціальних транспортних засобів; стоянка з працюючим двигуном;

навчальна їзда; рух вантажних автомобілів, тракторів, самохідних машин і механізмів (крім тих, що обслуговують об'єкти і громадян, виконують технологічні роботи або належать громадянам, що проживають у цій зоні). Під час виїзду з житлової та пішохідної зони водії повинні дати дорогу іншим учасникам дорожнього руху.

Рух гірськими дорогами і крутими спусками. На гірських дорогах і крутих спусках, де зустрічний роз'їзд утруднено, водій транспортного засобу, що рухається на спуск, повинен дати дорогу транспортним засобам, що рухаються вгору. На гірських дорогах і крутих спусках водій вантажного автомобіля, дозволена максимальна маса якого перевищує 3,5 т, трактора та автобуса повинен: користуватися спеціальними гірськими гальмами, якщо вони встановлені на транспортному засобі заводом-виробником; під час зупинки або стоянки на підйомах і спусках користуватися противідкотними упорами. На гірських дорогах заборонено: рухатися з непрацюючим двигуном та вимкненим зчепленням або передачею; буксирування на гнучкому зчепленні; будь-яке буксирування під час ожеледиці.

Рух транспортних засобів у колонах. На кожному транспортному засобі, що рухається в складі колони, встановлюється розпізнавальний знак "Колона", передбачений підпунктом "є" пункту 30.3 цих Правил, і вмикається ближнє світло фар. Розпізнавальний знак може не встановлюватися, якщо колону супроводжують оперативні транспортні засоби з увімкненими червоним, синім і червоним, зеленим або синім і зеленим проблісковими маячками та (або) спеціальними звуковими сигналами. У разі зупинки колони на дорозі на всіх транспортних засобах вмикається аварійна сигналізація. Іншим транспортним засобам забороняється займати місце для постійного руху в колоні.

Буксирування транспортних засобів. Буксирування повинно виконуватися механічним транспортним засобом без причепа і з технічно справними зчіпними пристроями як у буксированого транспортного засобу, так і у транспортного засобу, що буксирує. Жорстке зчеплення повинно забезпечувати відстань між транспортними засобами не більш як 4 м, гнучке - в межах 4 - 6 м. Гнучке зчеплення через кожний метр позначається сигнальними щитками або прапорцями згідно з вимогами пункту 30.5 цих Правил. Експлуатація составів транспортних засобів у складі автомобіля, трактора або іншого тягача і причепа дозволяється лише за умови відповідності причепа тягачу та виконання вимог щодо їх експлуатації.

Навчальна їзда. Навчати водінню транспортного засобу дозволяється лише осіб, які не мають для цього медичних протипоказань, а у разі підготовки особою відповідно до вимог пункту 24.7 в індивідуальному порядку - за наявності відповідної медичної довідки. Особам, котрі навчаються водінню автомобіля, повинно бути не менше 16 років, а мотоцикла - 14 років. Такі особи зобов'язані мати при собі документ, що засвідчує їхній вік. Особа, яка навчається водінню транспортного засобу, зобов'язана знати і виконувати вимоги цих Правил. Транспортні засоби, на яких проводиться навчання, повинні мати розпізнавальні знаки "Учебний транспортний засіб" відповідно до вимог підпункту "к" пункту

30.3 цих Правил. Автомобілі, які систематично використовуються для навчання також повинні бути обладнані додатковими педалями зчеплення (у разі коли конструкція транспортного засобу передбачає педаль зчеплення), акселератора (у разі коли конструкція транспортного засобу допускає можливість обладнання такою педаллю) і гальмування, дзеркалом або дзеркалами заднього виду для спеціаліста з підготовки водіїв. Забороняється навчання водінню транспортних засобів у житловій зоні, на автомагістралях. Перелік доріг, на яких дозволяється навчання водінню транспортних засобів, погоджується з Державтоінспекцією.

Міжнародний рух. Водій механічного транспортного засобу, що прибуває до України з іншої країни, а також водій - громадянин України, який виїжджає за кордон, повинні мати: реєстраційні документи на транспортний засіб і посвідчення водія, що відповідають вимогам Конвенції про дорожній рух (995_041) (Відень, 1968); реєстраційний номерний знак на транспортному засобі, літери якого відповідають латинському алфавіту, а також розпізнавальний знак держави, в якій його зареєстровано.

1.5.3. Перевезення людей та вантажів

Перевезення людей. Дозволяється перевозити пасажирів у транспортному засобі обладнаному місцями для сидіння в кількості, що передбачена технічною характеристикою так, щоб вони не заважали водієві керувати транспортним засобом і не обмежували оглядовість, відповідно до правил перевезення. Перевезення автобусом (мікроавтобусом) організованої групи дітей здійснюється за умови обов'язкового проведення інструктажу з дітьми та супровідниками щодо правил безпечної поведінки під час руху та дій у разі виникнення аварійно-небезпечних ситуацій чи скоєння дорожньо-транспортної пригоди. При цьому спереду і ззаду автобуса (мікроавтобуса) обов'язково встановлюється згідно з вимогами підпункту "в" пункту 30.3 цих Правил розпізнавальний знак "Діти". Водій автобуса (мікроавтобуса), який здійснює перевезення організованих груп дітей, повинен мати стаж водія не менше 5 років і посвідчення водія категорії "D". Водію забороняється починати рух до повного зачинення дверей та відчиняти їх до зупинки транспортного засобу. Забороняється перевозити: пасажирів поза кабіною автомобіля (крім передбачених цими Правилами випадків перевезення пасажирів у кузові вантажного автомобіля з бортовою платформою або в кузові-фургоні, призначених для перевезення пасажирів), у кузові автомобіля-самоскида, трактора, інших самохідних машин, на вантажному причепі, напівпричепі, в причепі-дачі, в кузові вантажного мотоцикла; дітей, зріст яких менше 145 см або тих, що не досягли 12-річного віку, - у транспортних засобах, обладнаних ремнями безпеки, без використання спеціальних засобів, що дають змогу пристебнути дитину за допомогою ременів безпеки, передбачених конструкцією цього транспортного засобу; на передньому сидінні легкового автомобіля - без використання зазначених спеціальних засобів; на задньому сидінні мотоцикла та мопеда; дітей до 16-річного віку в кузові будь-якого вантажного автомобіля; організовані групи дітей у темну пору доби.

Перевезення вантажів. Маса вантажу, що перевозиться, і розподіл навантаження на осі не повинні перевищувати величин, визначених технічною характеристикою даного транспортного засобу. Водій перед початком руху зобов'язаний перевірити надійність розташування і кріплення вантажу, а під час руху - контролювати це, щоб запобігти його падінню, волочінню, травмуванню супроводжуючих осіб чи створенню перешкод для руху. Перевезення вантажу дозволяється за умови, що він: не наражає на небезпеку учасників дорожнього руху; не порушує стійкості транспортного засобу і не утруднює керування ним; не обмежує водієві оглядовості; не закриває зовнішніх світлових приладів, світлоповертачів, номерних і розпізнавальних знаків, а також не перешкоджає сприйманню сигналів, що подаються рукою; не створює шуму, не піднімає пилу та не забруднює проїзну частину і навколишнє середовище.

Вантаж, що виступає за габарити транспортного засобу спереду або ззаду більш як на 1 м, а за шириною перевищує 0,4 м від зовнішнього краю переднього або заднього габаритного ліхтаря, повинен бути позначений відповідно до вимог підпункту "з" пункту 30.3 цих Правил.

Питання самоконтролю:

1. Які встановлені правила проїзду пішохідних переходів, зупинок транспортних засобів загального користування та залізничних переїздів?
2. Які встановлені правила руху по автомагістралях?
3. Які встановлені правила руху у житловій зоні?
4. Який встановлено рух гірськими дорогами і крутими спусками?
5. Який встановлено рух транспортних засобів у колонах?
6. Які встановлені правила користування зовнішніми світловими приладами?
7. Які встановлені правила буксирування транспортних засобів?
8. Які встановлені правила навчальної їзди?
9. Які встановлені правила перевезення людей?
10. Які встановлені правила перевезення вантажів?

Рекомендована література: [4] стор. 82-118; [6] стор. 62-81

1.6.1. Вимоги до технічного стану та обладнання транспортних засобів

Технічний стан транспортних засобів та їх обладнання повинні відповідати вимогам стандартів, що стосуються безпеки дорожнього руху та охорони навколишнього середовища, а також правил технічної експлуатації, інструкцій підприємств-виробників та іншої нормативно-технічної документації. Забороняється експлуатація транспортних засобів згідно із законодавством: у разі їх виготовлення або переобладнання з порушенням вимог стандартів, правил і нормативів, що стосуються безпеки дорожнього руху; якщо вони не пройшли державного технічного огляду або не мають талона про його проходження; якщо номерні знаки не відповідають вимогам відповідних стандартів; у разі облад-

нання без дозволу Державтоінспекції спеціальними звуковими та світловими сигналами.

Забороняється експлуатація транспортних засобів згідно із законодавством за наявності таких технічних несправностей і невідповідності таким вимогам:

Гальмові системи:

а) змінено конструкцію гальмових систем, застосовано гальмову рідину, вузли або окремі деталі, що не передбачені для даної моделі транспортного засобу або не відповідають вимогам підприємства-виробника;

Рульове керування:

б) є не передбачені конструкцією відчутні взаємні переміщення деталей і вузлів рульового керування або переміщення їх відносно кузова (шасі, кабіни, рами) транспортного засобу; нарізні з'єднання не затягнуті або надійно не зафіксовані;

в) зіпсований або відсутній передбачений конструкцією підсилювач рульового керування або рульовий демпфер (на мотоциклах);

г) у рульовому керуванні встановлено деталі із слідами залишкової деформації та іншими дефектами, а також застосовано деталі і робочі рідини, що не передбачені для даної моделі транспортного засобу або не відповідають вимогам підприємства-виробника.

Несправності, при яких водій повинен вжити заходів до їх усунення, а якщо це зробити неможливо - рухатися до місця стоянки або ремонту. У разі виникнення в дорозі несправностей, зазначених у пункті 31.4 цих Правил, водій повинен вжити заходів для їх усунення, а якщо це зробити неможливо - рухатися якомога коротшим шляхом до місця стоянки або ремонту, дотримуючись запобіжних заходів з виконанням вимог пунктів 9.9 і 9.11 цих Правил.

У разі виникнення в дорозі несправностей, зазначених у пункті 31.4.7 ("ї"; "д" - у складі автопоїзда) подальший рух заборонено до їх усунення. Водій несправного транспортного засобу повинен вжити заходів для того, щоб прибрати його за межі проїзної частини дороги.

Забороняється подальший рух транспортних засобів, у яких: робоча гальмова система чи рульове керування не дають змоги водієві зупинити транспортний засіб або здійснити маневр під час руху з мінімальною швидкістю; у темну пору доби або в умовах недостатньої видимості не горять лампи фар чи задніх габаритних ліхтарів; під час дощу або снігопаду не працює склоочисник з боку розміщення керма; зіпсований тягово-зчіпний пристрій автопоїзда.

Забороняється експлуатація транспортного засобу шляхом доставки його на спеціальний майданчик чи стоянку Державтоінспекції у випадках, передбачених законодавством.

1.6.2. Номерні та розпізнавальні знаки, попереджувальні засоби, позначення

Власники механічних транспортних засобів і причепів до них повинні зареєструвати (перереєструвати) їх у Державтоінспекції незалежно від їхнього технічного стану протягом 10 діб з моменту придбання (отримання), митного

оформлення або переобладнання чи ремонту, якщо необхідно внести зміни до реєстраційних документів. На механічних транспортних засобах (за винятком трамваїв і тролейбусів) і причепах у передбачених для цього місцях встановлюються номерні знаки відповідного зразка, а у правому нижньому кутку переднього вітрового скла транспортного засобу закріплюється акт проходження технічного контролю. Забороняється змінювати розміри, форму, позначення, колір і розміщення номерних знаків, наносити на них додаткові позначення або закривати їх, вони повинні бути чистими і достатньо освітленими.

На відповідних транспортних засобах встановлюються такі розпізнавальні знаки (додаток 4):

а) "Автопоїзд" - три ліхтарі оранжевого кольору, розташовані горизонтально над передньою частиною кабіни (кузова) з проміжками між ліхтарями від 150 до 300 мм - на вантажних автомобілях і колісних тракторах (класу 1.4 т і вище) з причепами, а також на зчленованих автобусах і тролейбусах;

в) "Діти" - квадрат жовтого кольору з каймою червоного кольору і чорним зображенням символу дорожнього знака 1.33 (див. додаток 1) (306а-2001-п) (сторона квадрата - не менше 250 мм, кайма - 1/10 цієї сторони). Знак розміщується спереду і ззаду на транспортних засобах, що перевозять організовані групи дітей;

г) "Інвалід" - квадрат жовтого кольору із стороною 150 мм і чорним зображенням символу таблички 7.17 (див. додаток 1). Знак розміщується спереду і ззаду на механічних транспортних засобах, якими керують водії-інваліди;

є) "Колона" - квадрат жовтого кольору з каймою червоного кольору, в який вписано літеру "К" чорного кольору (сторона квадрата - не менше 250 мм, ширина кайми - 1/10 цієї сторони). Знак розміщується спереду і ззаду на транспортних засобах, що рухаються в колоні;

й) "Таксі" - квадрати контрастного кольору (сторона - щонайменше 20 мм), які розміщені у шаховому порядку у два ряди. Знак встановлюється на даху транспортних засобів або наноситься на боковій їх поверхні. При цьому повинно бути нанесено щонайменше п'ять квадратів;

Розпізнавальні знаки розміщуються на висоті 400-1600 мм від поверхні дороги так, щоб вони не обмежували оглядовість і їх було добре видно іншим учасникам дорожнього руху. Для позначення гнучкого зчеплення під час буксирування використовуються прапорці або щитки розміром 200x200 мм з нанесеними на них по діагоналі червоними і білими смугами, що чергуються, із світлоповертального матеріалу завширшки 50 мм. Знак аварійної зупинки відповідно до ГОСТ 24333-97 являє собою рівносторонній трикутник, виготовлений із світлоповертальних планок червоного кольору з внутрішньою флуоресцентною вставкою червоного кольору. Забороняється наносити на зовнішні поверхні транспортних засобів зображення чи написи, що не передбачені підприємством-виробником або збігаються з кольорографічними схемами, розпізнавальними знаками чи написами транспортних засобів оперативних і спеціальних служб, передбаченими ДСТУ 3849-99. Забороняється, у тому числі в умовах спеціалізованих підприємств, які займаються ремонтом і технічним обслуговуванням транспортних засобів,

внесення змін в ідентифікаційні номери і номерні таблички кузова чи шасі (рами), двигуна транспортного засобу, а також їх знищення (перенесення, закріплення, відновлення тощо) без попереднього узгодження з Державтоінспекцією.

Питання самоконтролю:

1. Які встановлені загальні вимоги до технічного стану транспортних засобів?
2. Які встановлені вимоги до технічного стану гальмової системи, рульового керування, зовнішніх світлових приладів, коліс і шин, двигуна, інших елементів конструкції транспортних засобів?
3. Які встановлені загальні вимоги до несправностей, при яких водій повинен вжити заходів до їх усунення, а якщо це зробити неможливо - рухатися до місця стоянки або ремонту?
4. Які встановлені вимоги до несправностей, при яких подальший рух транспортних засобів заборонено?
5. Які встановлені загальні вимоги до реєстрації (перереєстрації) транспортних засобів і причепів у Державтоінспекції?
6. Які встановлені вимоги щодо обладнання транспортних засобів розпізнавальними знаками?
7. Які встановлені вимоги до стану розпізнавальних знаків транспортних засобів?

Рекомендована література: [4] стор. 118-139; [6] стор. 78-88.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОГО КЕРУВАННЯ АВТОМОБІЛЕМ

І БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Лекція № 4. (2 год.)

Тема 2.1 Основи безпечного керування автомобілем.

План

- 2.1.1. Органи керування автомобілем та користування ними.
- 2.1.2. Керування автомобілем в обмежених проїздах.
- 2.1.3. Керування автомобілем у транспортному потоці.
- 2.1.4. Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах.
- 2.1.5. Керування автомобілем за складних дорожніх умов.
- 2.1.6. Керування автомобілем за особливих умов.
- 2.1.7. Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.
- 2.1.8. Удосконалення майстерності водіння.

Мета: **знати** загальні положення, основні поняття та терміни, обов'язки та права учасників дорожнього руху, дорожні знаки, дорожню розмітку і дорожнє обладнання.
уміти аналізувати вищезазначені положення і зміст Правил дорожнього руху та орієнтуватись в їх застосуванні.

2.1.1. Органи керування автомобілем та користування ними

Основні органи керування (управління):

- * кермо
- * педаль зчеплення
- * педаль гальма
- * педаль акселератора
- * важіль управління КПП (перемикання передач)
- * важіль гальма стоянки («ручник»).

До органів керування (управління) також відносяться:

- * показчик поворотів
- * вмикач габаритних вогнів
- * перемикач світла фар
- * вмикач склоочисників
- * вмикач запалення (замок).

Кермо. Кермо треба тримати двома руками, уникати управління однією рукою. Відривати руку від керма слід лише при необхідності, наприклад, при перехопленні керма на повороті, при перемиканні передач, при включенні

склоочисників на ходу і так далі Піжонство в управлінні однією рукою може привести до неприємності: при наїзді колесом автомобіля на перешкоду або при проколі колеса кермо однією рукою можна не утримати.

Педаль зчеплення. Управляється лівою ногою. При відпущеній педалі диски в зчепленні замкнуті, при працюючому двигуні і включеній передачі через зчеплення передається момент, що крутить, від двигуна на провідні колеса. При вичавленій педалі диски розімкнені і зв'язку двигуна з провідними колесами немає. У цей момент ми можемо безперешкодно включити потрібну передачу. Працює педаль зчеплення таким чином. Вижим педалі виробляється повністю (до упору) і досить швидкий. Відпуск педалі зчеплення виробляється плавно, як би в два етапи.

Перший етап - при відпуску педалі від положення I в положення II вибираються зазори між дисками в зчепленні. Цей рух виробляється досить швидкий. Відстань а складає приблизно 1/3-1/2 від повного ходу педалі і залежить від правильності регулювання зчеплення.

Другий етап - при відпуску педалі від положення II в положення III диски зчеплення притискаються один до одного. Відбувається передача моменту, що крутить. Цей рух робиться плавно з невеликою затримкою.

Педаль гальма. Управляється правою ногою. На відміну від педалі зчеплення педаль гальма не може бути вичавлена до упору в підлогу. Упор педалі ми відчуємо в проміжному положенні, коли гальмівні колодки упруться в гальмівні барабани або диски. Зусиллям натиснення на гальмівну педаль визначається ефективність гальмування. Чим менше швидкість руху автомобіля, тим менше зусилля необхідно прикладати до гальмівної педалі. Інакше буде неприємний «кивок» автомобіля.

Педаль акселератора. Управляється так само, як і педаль гальма – правою ногою. Права нога сповна справляється з двома педалями. Нам потрібний або рух (акселератор), або уповільнення (гальмо). Педаль акселератора працює в дуже невеликому діапазоні. Режим роботи плавний. Працюючий двигун при натисненні на педаль відреагує збільшенням зворотів.

Важіль управління КПП. Управляється правою рукою. Важіль встановлюється водієм в положення, відповідне конкретній передачі. У нейтральному положенні (передача не включена) важіль має досить відчутну свободу переміщення в поперечному напрямі. При поперечному переміщенні важеля ми вибираємо, яку з передач включати. Включення передачі виробляється подовжнім переміщенням важеля вперед або назад.

Важіль гальма стоянки. Управляється правою рукою. При русі автомобіля важіль має бути повністю опущений вниз, що відповідає розгальмованому стану задніх коліс. Гальмо стоянки забезпечене храповим пристроєм, що утримує важіль в загальмованому положенні (затягнутому вгору). При затягуванні важеля прослухуються характерні клацання спрацьовування храпового пристрою (їх повинно бути 3-4). Для відпуску (розгальмування) важеля передбачена кнопка на його передньому кінці. Аби кнопка легше піддалася натисненню, важіль слід потягнути вгору, після чого натискувати кнопку і опустити важіль вниз.

2.1.2. Керування автомобілем в обмежених проїздах

Динамічні габарити автомобіля з завширшки – полоса руху завширшки, яка очерчена крайніми габаритними точками з лівої та з правої сторін автомобіля. Існують статичний та динамічний габарити автомобіля з завширшки. На значення динамічного габариту (коридору) автомобіля значно впливають як конструктивні, так і експлуатаційні параметри. Наприклад підвищення швидкості руху вантажного автомобіля з причепом на 10 км/год. призводить до збільшення динамічного габариту автомобіля з завширшки на 0,25 – 0,5 м. Збільшена завширшки полоса руху при маневрах автопоїзда погіршують умови руху для інших автомобілів.

Керування автомобілем в обмежених проїздах. Ставимо автомобіль на майданчику і розставляємо довкола нього вішки, Завдання – виїхати з гаража і заїхати в нього заднім ходом. Причому виконати цю вправу треба з різних сторін. При виїзді з гаража необхідно враховувати, що при повороті траєкторії передніх і задніх коліс різні. Заднє колесо йде по внутрішньому радіусу. Тому, виїжджаючи з гаража, не квапитеся відразу обернути, інакше передня вішка буде збита (а якщо це реальний гараж, то постраждає борт автомобіля). Аби такого не сталося, викотите автомобіль по прямій приблизно наполовину, після чого повертайте у вибрану сторону, контролюючи внутрішній борт автомобіля. При виїзді з гаража треба орієнтуватися на правий передній кут (праву передню вішку). Виїжджаємо з гаража в праву сторону і ставимо автомобіль. Для заїзду в гараж розвертаємося на водійському місці так, щоб він був добре видний. Парковка автомобіля може здійснюватися трьома способами:

- а) паралельно проїзній частині;
- б) перпендикулярно проїзній частині;
- в) під кутом до проїзної частини.

Парковка перпендикулярно проїжджій частині аналогічна заїзду в гараж. Парковка під кутом до проїжджої частини не представляє складності, якщо ви справляєтеся з перпендикулярною парковкою. Зупинимось на парковці автомобіля паралельно проїжджій частині. Якщо між автомобілями, що стоять в тротуару, місце для вашого автомобіля обмежене, але досить, то доцільно заїжджати в цей проміжок заднім ходом. Річ у тому, що за допомогою передніх керованих коліс «ніс» автомобіля легко заноситься.

2.1.3. Керування автомобілем у транспортному потоці

Дії водія в щільних транспортних потоках відрізняються великою напруженістю. Рухаючись в обмежених умовах, деякі водії втрачають витримку, йдуть на зайвий ризик, намагаючись випередити потік транспортних засобів, що не зрідка наводить до виникнення небезпечних і аварійних ситуацій. У щільних транспортних потоках водій повинен уміти зберігати на довгий час розсудливість і витримку. Для таких потоків найбільш характерні ДТП з попутними зіткненнями, які бувають при гальмуванні лідера, особливо на мокрих і слизьких дорогах. Частіше за все зіткнення відбуваються із-за помилок водіїв у виборі дистанції, неуважності, а також із-за невмілих дій водія - лідера або його

егоїстичних схильностях. Водій - лідер має бути попереджувальним відносно наступних за ним водіїв і завчасно попереджати їх про кожне своє наміріння.

Водій залежно від швидкості руху, дорожньої обстановки, особливостей вантажу, що перевозиться, і стану транспортного засобу повинен дотримувати безпечної дистанції та безпечного інтервалу. Вибір дистанції в транспортному потоці є важливим завданням. Часто це зв'язано з ризиком, особливо при спільному русі в потоці транспортних засобів з різними габаритами, тяговою і гальмівною динамічністю. Безпечна дистанція залежить від швидкості транспортного потоку, розміру транспортного засобу – лідера, різниці характеристик гальмівних систем і завантаження транспортних засобів, а також від типу і стану дорожнього покриття. З врахуванням перерахованих чинників дистанцію безпеки вибирають рівною зупинній дорозі залежно від швидкості руху. Якщо дистанція до лідера збільшена, цим можуть скористатися водії інших автомобілів меншої довжини, з кращою тяговою динамічністю і маневреністю, вишиковуючись за лідером. На це потрібно реагувати спокійно. Водій повинен холоднокровно реагувати і на незрозумілі або неправильні дії лідера і інших учасників руху. На мокрій, брудній дорозі безпечна дистанція також має бути збільшена, інакше бризки брудної води можуть попасти на лобове скло і погіршити видимість. У щільних транспортних потоках, особливо в містах, часто доводиться рухатися на відстані до лідера меншому, ніж дистанція безпеки. У цих випадках водій має бути готовий до миттєвого гальмування. У транспортному потоці частина транспортних засобів рухаються один за одним з обмеженою дистанцією, причому умови для маневрування бувають у край обмеженими. У цій ситуації водій позбавлений можливості вибирати швидкість руху. Швидкість встановлюється під впливом швидкісного режиму всього потоку і, перш за все головного автомобіля – лідера. Такий режим руху характерний для багатьох доріг поза населеними пунктами і в містах.

2.1.4. Керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах

Пройзд нерегульованого перехрестя є одним з найскладніших елементів на дорозі. Під'їжджаючи до перехрестя, водій повинен чітко знати:

- * подальший напрям свого руху;
- * хто має переважне право в русі на даному перехресті.

Напрямок руху на перехресті вимагає відповідного розташування вашого автомобіля перед ним. Наприклад, при русі в прямому напрямі автомобіль може бути розташований в будь-якому ряду. При русі на перехресті направо або наліво необхідно зайняти відповідно правий або лівий ряд. Якщо напрями руху перетинаються, переважне право в русі на перехресті мають:

- * транспортний засіб з включеним проблісковим маячком;
- * транспортний засіб, що знаходиться на головній дорозі;
- * трамвай;
- * транспортний засіб, що не має перешкоди справа.

Для того, щоб правильно оцінити обстановку на перехресті, необхідний час. Чим менше швидкість, з якою ми під'їжджатимемо до перехрестя, тим більше

буде часу для оцінки конкретної обстановки і ухвалення правильного рішення. Практика підтверджує, що рух в 15-20-метровій зоні перед перехрестям з швидкістю не більше 10 км/год. дозволяє водієві спокійно розібратися в обстановці.

На рівнозначному перехресті, за відсутності транспортного засобу з включеним проблісковим маячком і трамвая, діє правило «перешкоди справа». Тому всім транспортним засобам, що знаходяться праворуч від вас, ви зобов'язані поступитися дорогою. Найскладніший маневр на рівнозначному перехресті - це поворот наліво. В цьому випадку перешкода може бути з двох напрямів - справа і назустріч. Для пропуску транспортного засобу з правого напрямку ваш автомобіль повинен знаходитися перед проїжджою частиною, що пересікається. При повороті наліво для пропуску зустрічного транспортного засобу, рухомого прямо або направо, автомобіль слід зупинити на перехресті в такому положенні, з якого почнеться поворот, тобто на середині перехрестя. Керовані колеса повинні стояти прямо, аби уникнути несанкціонованого виїзду на зустрічну смугу у момент чекання.

Проїзд пішохідних переходів і місць зупинки маршрутних транспортних засобів. Ці місця характеризуються підвищеною небезпекою із-за частоті раптової появи пішоходів. При наближенні до пішохідного переходу слід заздалегідь понизити швидкість, підвищити увагу, оцінити умови видимості, обзорності на ній. Причому, чим нижче або гірше видимість, тим більше має бути понижена швидкість. Особливу увагу слід приділяти поведінці пішоходів в непогідну погоду, в темний час доби і в умовах недостатньої видимості (піднята парасолька і комір, головний убір) і так далі, поспіх при переході, через що не помічається небезпека.

2.1.5. Керування автомобілем за складних дорожніх умов

На ґрунтових дорогах опір руху автомобіля значно більше, чим на дорогах з твердим покриттям. Тому при рушанні з місця необхідно давати більше розгін і швидше перемикаючи передачі. При з'їзді на труднопрохідну дорогу перемикавання на нижчу передачу необхідно робити швидше, чим м'якше ґрунт, тим менш правильним і точним буде поворот автомобіля. Він може проїхати по великій дузі повороту. При сильному гальмуванні колеса вдавлюються в м'який ґрунт, і рульове колесо може вирватися з рук і буде потрібно більше зусиль для утримання автомобіля в заданому напрямі. При русі на крутих спусках ґрунтових доріг потрібно включити нижчу передачу і гальмувати в основному двигуном. Особливо небезпечне поєднання крутого слизького повороту із спуском. Тут не можна одночасно гальмувати і повертати рульове колесо. Автомобіль не може зреагувати на поворот і рухається прямо. В цьому випадку гальмо необхідно відпустити і пробувати пригальмувати гальмом стоянки. В разі підйому при вологому, слизькому ґрунті, краще всього завчасно надіти ланцюги проти ковзання.

Водіння по лісових дорогах несе за собою багато несподіванок із-за обмеженої видимості і, отже, труднощів в орієнтації водія при русі по ній. У всіх випадках,

коли потрібно рухатися по лісовій дорозі без хорошої накатаної на ній колії, слід розвідати дорогу, пошукати, чи немає можливості об'їхати таку ділянку.

Рух по накатаній сніговій дорозі не представляє труднощів. Слід лише пам'ятати, що на ній зчеплення коліс автомобіля з дорогою невелике, тому: не можна різко повертати рульове колесо і гальмувати перед поворотом; необхідно завчасно понизити швидкість автомобіля; невеликі снігові замети і замети слід долати з розгону без перемикання передачі і поворотів керма; якщо довгу ділянку автомобіль не пройшов і починає буксувати, то, не допускаючи його повного застрягання, слід зупинитися і почати рух назад по старому сліду, потім розганяти автомобіль і здолати ділянку, що залишилася.

Водіння автомобіля на льодових переправах і дорогах, покритих льодом, не прощає помилок і неточностей у водінні. Найчастіше це буває занос. Причиною заносу може бути різке прискорення руху автомобіля і різке гальмування.

Проїзд калюж і брудних ділянок доріг. Такі ділянки необхідно долати дуже обережно. Перш ніж в'їжджати в них, треба заздалегідь їх розвідати - під водою можуть знаходитися топки, брудні ділянки. Їхати через калюжу краще по наявній колії - там ґрунт щільніше і менше шансів застрягти. Заздалегідь слід перемкнутися на знижену передачу, рухатися через калюжу рівномірно, не уповільнюючи і не прискорюючи рух автомобіля. Неглибокі і вузькі канави, рови слід долати під прямим кутом на зниженій передачі.

Дії водія під час відмови робочого гальма: перейти на нижчу передачу, гальмувати стояночним гальмом, вимкнути двигун та гальмувати двигуном. При можливості скористатись перешкодою для подальшого руху.

Дії водія під час розриву шин під час руху автомобіля: міцно утримувати руль, збросити подачу палива та плавно, не підкоряючись наміру автомобіля з'їхати з дороги, не вимикаючи зчеплення загальмувати автомобіль.

Дії водія під час загорання (займання) автомобіля – терміново зупинити автомобіль, вимкнути двигун та знеструмити акумуляторну батарею. Якщо є тент то їм необхідно накрити очаг займання. Якщо очаг займання розташований під капотом, то відкриваємо його обережно і повільно – при попаданні повітря сила полум'я збільшується. Для гасіння пожежі використовуємо вогнегасник, яким укомплектовано автомобіль. Для гасіння пожежі на автомобілі воду не використовують. При необхідності просимо допомогу у інших водіїв. При неможливості самотійно загасити пожежу викликаємо по телефону 101 пожежну команду МНС.

Водій під час виведення автомобіля, що забуксував, може використовувати підручний матеріал, протибуксувальні засоби, самовитягач. В зимній період використовують шиповані автошини, ланцюги протиковзання, ручну лебідку. У разі непередбачуваної зупинки й відсутності можливості продовжити рух, застосовують метод «розгойдування». Якщо метод «розгойдування» не допомагає, то необхідно виважити застрягле колесо за допомогою домкрату. Якщо встановити домкрат на тверду опору неможливо, необхідно виважити автомобіль за допомогою ваги, що виготовляється з кругляка деревини.

2.1.6. Керування автомобілем за особливих умов

Буксирування виконується: на жорсткому зчепленні (не більше 4 м) в буксируваного транспортного засобу має бути справним рульове управління; на гнучкому зчепленні (від 4 м до 6 м) - в буксируваного ТЗ мають бути справна гальмівна система і рульове управління; з частковим вантаженням на платформу або спеціальну автомашину. Допускається відсутність водія за кермом буксируваного ТЗ, якщо жорстке зчеплення забезпечує буксируваному ТЗ повторення траєкторії руху. Перед початком буксирування водії погоджують подачу сигналів. Перевозити людей при буксируванні в кузові буксируючого автомобіля, а також в кабіні і кузові буксируваного вантажного автомобіля забороняється. Дозволяється перевозити людей в легковому автомобілі і в кабіні буксируючого вантажного автомобіля. Позначення при буксируванні в буксируючого транспортного засобу - ближнє світло, в буксируваного - аварійна сигналізація. Якщо аварійна сигналізація несправна, закріпити ззаду знак аварійної зупинки. Гнучке зчеплення позначається сигнальними прапорцями через кожен метр.

На гірських дорогах, де зустрічний роз'їзд утруднено, водій транспортного засобу, що рухається на спуск, повинен дати дорогу транспортним засобам, що рухаються вгору. На гірських дорогах водій вантажного автомобіля, дозволена максимальна маса якого перевищує 3,5 т, трактора та автобуса повинен: користуватися спеціальними гірськими гальмами, якщо вони встановлені на транспортному засобі заводом-виробником; під час зупинки або стоянки на підйомах і спусках користуватися противідкотними упорами. На гірських дорогах заборонено: рухатися з непрацюючим двигуном та вимкненими зчепленням або передачею; буксирування на гнучкому зчепленні; будь-яке буксирування під час ожеледиці.

Рух в колоні. На кожному автомобілі має бути включене ближнє світло фар. Водіння автомобіля в колоні значно складніше за управління одиночним автомобілем і вимагає від водія граничної зібраності і уважності. Рухаючись в колоні, водій позбавлений необхідної видимості. Він повинен вести автомобіль строго услід за рухомими попереду транспортними засобами. Тому багато перешкод виникають перед водієм несподівано. Це вимагає постійної готовності до негайних дій. На початку колони повинні рухатися ваговиті і тихохідні транспортні засоби, що дозволить уникнути їх зупинки і сильного збільшення дистанції. На початку основний автомобіль починає рух із швидкістю 15-20 км/год., а потім плавно збільшується швидкість (на ґрунтових дорогах 30-40 км/год., на дорогах з твердим покриттям 40-50 км/год.). На кожному ТЗ встановлюють знак «К». Рух колони більше 5 автомобілів в ній узгоджується з ДАІ.

2.1.7. Керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості

У темну пору доби і в умовах недостатньої видимості водій велику частину часу знаходиться в стані підвищеної емоційної напруги, тому він набагато

швидше стомлюється, чим вдень. До роботи на автомобілі в темний час доби треба ретельно готуватися. Швидкість руху в темний час доби майже у всіх випадках має бути менше швидкості вдень. Зближуючись із зустрічним транспортним засобом, водій повинен швидко визначити, рухається воно або стоїть на місці. Перемикає фар на ближнє світло необхідно тоді, коли водій переживає відчуття незручності або коли перемкнув світло водій зустрічного автомобіля, але не ближче 250 м до зустрічного транспортного засобу. Після перемикає встановити (понизити) швидкість у зв'язку із зменшенням відстані видимості і спостерігати за правим краєм проїжджої частини. Якщо водій зустрічного транспортного засобу не вимикає далеке світло, необхідно повторити перемикає світла фар. У разі, коли він продовжує порушувати ПДД, необхідно понизити швидкість, прийняти управу і зупинитися на своїй смузі. У разі погіршення видимості у напрямку руху, викликаного світлом фар зустрічних транспортних засобів, водій повинен зменшити швидкість до такої, яка б не перевищувала безпечної за умовами фактичної видимості дороги в напрямку руху, а у разі засліплення - увімкнути аварійну світлову сигналізацію і, не змінюючи смуги руху, зупинитися. Відновлення руху дозволяється лише після того, як пройдуть негативні наслідки засліплення.

Рухатися під час дощу небезпечно тим, що поверхня дороги зволожується разом з пилом, що є на ній, який робить дорогу слизькою. Під час дощу різко погіршується видимість дороги, в цьому випадку необхідно понизити швидкість руху. При роз'їзді із зустрічними транспортними засобами і обгоні вітрове скло забризкується. Тому користування склоочисником, де відсутня рідина для обмивання скла, погіршує видимість. Калюжі, що утворилися, заповнюють вибоїни дороги, тому необхідно понизити швидкість, аби не потрапити до ями. У дощ намокають колодки гальм у зв'язку з чим значно знижується ефективність гальмування. Необхідно частіше виробляти сушку гальмівних колодок, для чого, на короткій дистанції пробігу декількома різкими натисненнями на гальмівну педаль просушити гальма.

Рухатися при тумані небезпечно тим, що видимість дороги різко погіршується. Якщо туман щільний, то краще за нього перечекати, з'їхавши з проїжджої частини дороги. Об'єкти в тумані завжди здаються віддаленішими, ніж насправді. При русі в тумані в темний час доби необхідно включити ближнє світло фар, протитуманні фар, а вдень підфарники.

2.1.8. Удосконалення майстерності водіння

У зв'язку зі специфікою професійної діяльності особливої значущості набувають навички керування транспортними засобами в складних умовах, уміння адекватно оцінювати обстановку і приймати відповідальні рішення в умовах дефіциту часу. Аналіз сучасного стану підготовки водіїв до безпечних дій в екстремальних умовах при виконанні службових обов'язків дозволяє зробити висновки, що рівень цієї підготовки значною мірою не відповідає сучасним вимогам. Встановлено, що протягом останніх років головною причиною травматизму та загибелі залишаються дорожньо-транспортні пригоди, більшість з

яких викликані некваліфікованими діями водіїв. Водій повинен постійно удосконалювати свою майстерність водіння транспортних засобів, як теоретично – працюючи з відповідною літературою, так і практично – постійно відпрацьовуючи раніше виконані вправи з водіння, добиваючись їх якісного виконання з всіх тем автопідготовки: керування автомобілем в обмежених проїздах, керування автомобілем у транспортному потоці, керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах, керування автомобілем за складних дорожніх умов, керування автомобілем за особливих умов, керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості.

Значне зростання кількості ДТП, яке спостерігається нині, обумовлене недостатньою підготовленістю водіїв, удосконаленням транспортних засобів (ускладнення обладнання, підвищення швидкості), а також дефіцитом часу при прийнятті і реалізації рішення. Дослідження традиційних методик навчання автомобільної підготовки показало, що вони здебільшого орієнтовані на формування загальних знань, умінь та навичок і не враховують специфіки майбутньої професії.

Вимоги до проблемно-ситуативного (контраварійного) методу удосконалення водіння автомобіля. Впровадження проблемно-ситуативного методу в процес професійної підготовки майбутніх водіїв має забезпечити цілеспрямованість, планомірність й ефективність навчання та формування професійно важливих навичок і вмінь. Організаційну основу методики навчання спеціальної автомобільної підготовки студентів (учнів) складають особливості їх професійної підготовки:

- аудиторна підготовка передбачає формування загальних знань, умінь та навичок через активне застосування проблемно-пошукових методів;
- тренажерна підготовка – моделювання проблемних ситуацій на комплексній тренажерній системі з метою наближення до реальних умов діяльності і вироблення механізмів адаптації;
- спеціальна контраварійна підготовка через відпрацювання комплексу вправ в умовах, наближених до екстремальних, дозволяє формувати надійні вміння та навички адекватно оцінювати ситуацію при керуванні автомобілем, приймати і реалізовувати правильні рішення в умовах дефіциту часу.

Форми організації навчально-виховного процесу – лекції, практичні та тренажерні заняття, ділові ігри. Технічні засоби навчання визначаються в залежності від етапу підготовки й мети заняття. На етапі аудиторної підготовки застосовуються засоби наочності: стенди, плакати, відеоматеріали; на етапі тренажерної підготовки – автотренажери, комп'ютерні симулятори; на етапі спеціальної контраварійної підготовки – комплексна тренажерна система, навчальні автомобілі, спеціально обладнаний автодром або майданчик.

Для ефективного впровадження проблемно-ситуативного методу в процес навчання водінню автомобілів важливо поетапно активізувати пізнавальну діяльність студентів. **Орієнтовний** етап передбачає формування у студентів (учнів) орієнтовної основи діяльності з вирішення навчально-пізнавальних

завдань. На **репродуктивному** етапі формуються уміння самостійно вирішувати типові задачі і діяти за заданим складним алгоритмом. **Евристичний** етап передбачає формування уміння виконувати дії за складними алгоритмами, конструювати алгоритми, оперуючи великими масивами інформації, самостійно вирішувати нестандартні задачі на основі відомих алгоритмів, способів і методів, адаптованих до нових умов діяльності. На **дослідницькому** етапі у студентів (учнів) удосконалюються уміння виконувати дії за складними алгоритмами і вирішувати нові завдання професійної діяльності на рівні творчості.

Питання самоконтролю:

1. Які встановлені загальні вимоги до органів керування автомобілем?
2. Які встановлені вимоги до користування органами керування автомобілем?
3. Що таке динамічні габарити автомобіля?
4. Які встановлені загальні вимоги до керування автомобілем в обмежених проїздах?
5. Які встановлені загальні вимоги до керування автомобілем у транспортному потоці?
6. Які встановлені загальні вимоги до керування автомобілем на перехрестях та пішохідних переходах?
7. Які встановлені загальні вимоги до керування автомобілем за складних дорожніх умов?
8. Які встановлені загальні вимоги до керування автомобілем за особливих умов?
9. Які встановлені загальні вимоги до керування автомобілем у темну пору доби і в умовах недостатньої видимості?
10. Які існують рекомендації щодо удосконалення водіння автомобіля?
11. Які існують вимоги до проблемно-ситуативного (контраварійного) методу удосконалення водіння автомобіля?

Рекомендована література: [11] стор. 173-187; [15] стор.3-26.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОГО КЕРУВАННЯ АВТОМОБІЛЕМ

І БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Лекція № 5. (2 год.)

Тема 2.2 Безпека дорожнього руху.

Тема 2.3 Основи автотransпортного права

План

- 2.2.1. Експлуатаційні властивості автомобіля та його керованість.
- 2.2.2. Дорожні умови та їх вплив на керованість автомобіля.
- 2.2.3. Дорожньо-транспортні пригоди (ДТП).
- 2.2.4. Заходи, що запобігають ДТП.
- 2.3.1. Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті.
- 2.3.2. Основні нормативні акти про працю.
- 2.3.3. Підготовка водіїв автотransпортних засобів.
- 2.3.4. Право власності на транспортні засоби.
- 2.3.5. Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху.
- 2.3.6. Цивільна відповідальність водія.
- 2.3.7. Кримінальна відповідальність за транспортні злочини.
- 2.3.8. Охорона природи.

Мета: **знати** вимоги безпеки дорожнього руху, основи автотransпортного права.
уміти аналізувати вищезазначені положення і зміст вимог безпеки дорожнього руху, основи автотransпортного права та орієнтуватись в їх застосуванні.

2.2.1. Експлуатаційні властивості автомобіля та його керованість

Конструктивна безпека автомобіля визначається стандартними елементами конструкції автомобіля, що є засобами безпеки. Безпечний автомобіль - це автомобіль, конструктивні особливості якого сприяють уникненню ДТП з тяжкими наслідками, а також зниженню негативних наслідків травмування. Конструктивна безпека автомобіля включає в себе:

- активну безпеку – комплекс конструктивних якостей автомобіля, здатних водію протидіяти ДТП в його початковій фазі. Це: тормозні якості, стійкість, керованість, розгінні якості. Основні елементи конструкції забезпечуючи активну безпеку є шини, фари, світлові та звукові пристрої сигналізації.

- пасивну безпеку – здатність конструкції автомобіля забезпечити захист людини від травмувань та загибелі при ДТП. Це: ударно-міцнісні якості кузова і кабіни, травмобезпечну рульову колонку, паси безпеки, подушки безпеки, замки та петлі дверцят, сидіння та їх кріплення, елементи інтер'єру, підголівники, скло кузова і кабіни, бампери і т.п. Засоби пасивної безпеки належать до конструкції

автомобіля та спрацьовують автоматично, за винятком пасів безпеки. Засобами пасивної безпеки знижують тяжкість наслідків ДТП, коли водій уже не в змозі керувати автомобілем і змінювати характер його руху-безпосередньо при зіткненні, наїзді, перекиданні. Принцип дії засобів пасивної безпеки полягає переважно у зменшенні динамічного навантаження на тіло людини під час зіткнення або перекидання транспортного засобу. За рахунок деформації елементів пасивної безпеки досягають розтягнення часу навантаження на тіло людини. При цьому використовуються такі фактори, як обмеження пересування людей усередині кабіни, кузова; зменшення травмо небезпеки деталей, які контактують з людиною; допустиме зменшення внутрішніх розмірів кабіни, кузова. Розрізняють два види безпеки: внутрішня та зовнішня. До внутрішньої пасивної безпеки належить травмо безпека: рульової колонки, ременів безпеки, замків і петель дверець, сидіння та їх кріплення, елементів інтер'єра, підголівників, стекол. Засобами зовнішньої пасивної безпеки запобігають можливим пошкодженням пішоходів зовнішніми гострими поверхнями автомобіля, що виступають, або окремими деталями фар, дзеркал, ручок дверець. Під час зіткнень і наїздів головним елементом зовнішньої безпеки є бампери.

Під швидкістю руху розуміється шлях, пройдений автомобілем за одну одиницю часу (хвилину, годину). Швидкість руху – основна перевага сучасних автомобілів. При рушанні з місця та збільшення швидкості руху, автомобіль рухається завжди з прискоренням (розгоном), швидкість руху при цьому завжди нерівномірна. Чим інтенсивніше автомобіль збільшує швидкість, тим більше його прискорення.

Сила тяги (P_T) одна з основних сил, що діють на автомобіль під час руху. Сила тяги, яку утворює двигун автомобіля, має перевищувати силу опору руху, що є сумою сил спротиву руху.

Під керованістю автомобіля розуміють його спроможність стійко зберігати завданий напрямок руху і разом із тим швидко змінювати положення на дорозі за відповідного впливу на рульове колесо.

Шини роблять величезний вплив на керованість автомобіля, його поведінку на дорозі, а також комфорт. Підбираючи шини на автомобіль, необхідно особливу увагу приділити їх експлуатаційним характеристикам. Невідповідність шин типу автомобіля, стилю або умовам водіння може викликати серйозні проблеми. Тому до їх вибору потрібно підходити особливо ретельно.

2.2.2. Дорожні умови та їх вплив на керованість автомобіля

Автомобільна дорога – лінійний комплекс інженерних споруд, призначений для безперервного, безпечного та зручного руху транспортних засобів. Вулиця – автомобільна дорога, призначена для руху транспорту і пішоходів, прокладання наземних і підземних інженерних мереж у межах населених пунктів. Автомобільні дороги загального користування поділяються на автомобільні дороги державного та місцевого значення. Автомобільні дороги державного значення підрозділяються на міжнародні, національні, регіональні та територіальні. Автомобільні дороги являють собою інженерні споруди, призначе-

ні для постійного руху автотранспортних засобів. Вони повинні задовольняти потреби господарства і населення країни у перевезеннях пасажирів і вантажів, забезпечувати необхідні зручності та безпеку руху автомобілів. Розрізняють п'ять технічних категорій автомобільних доріг. Основними елементами автомобільної дороги є дорожнє покриття - смуга ґрунту з розташованим на ньому ґрунтовим полотном та водостічні канами. Ґрунтове полотно – це спланована й утрамбована смуга ґрунту з підсипкою піску, гравію, щебеню, на якій влаштовуються проїзна частина і узбіччя. Проїзна частина – це елемент дороги призначений для руху транспортних засобів. Дорога може мати кілька проїзних частин, межами яких є розділюючі смуги. Транспортно-експлуатаційний стан проїзної частини автомобільних доріг є найважливішим фактором, який впливає на ефективність функціонування системи транспорту.

Основними елементами автомобільної дороги є дорожнє покриття – смуга ґрунту з розташованим на ньому ґрунтовим полотном та водостічні канами.

Ґрунтове полотно – це спланована й утрамбована смуга ґрунту з підсипкою піску, гравію, щебеню, на якій влаштовуються проїзна частина і узбіччя.

Проїзна частина – це елемент дороги призначений для руху транспортних засобів. Дорога може мати кілька проїзних частин, межами яких є розділювачі смуги.

Розділювальні смуги – конструктивно виділений елемент проїзної частини, що розділяє суміжні проїзні частини і не призначений для руху або стоянки транспортних засобів.

Узбіччя – являє собою частину ґрунтового полотна, призначену для укріплення проїзної частини. Руху усіх транспортних засобів по узбіччю забороняється, крім гужового транспорту. Решті дозволяється з'їзд для короткочасної зупинки з метою огляду транспортного засобу, посадки і висадки пасажирів і інше. Тривала стоянка транспортних засобів на узбіччях(ночівля, ремонт) забороняється.

Кювети – це водостічні канами клиноподібної або трапецієвидної форми, які призначені для відведення стічних вод від дорожнього полотна для його укріплення. Як правило, такі канами влаштовують під не великим уклоном, щоб на випадок вимушеного з'їзду в кювет транспортний засіб не зазнав великих пошкоджень. У місцях, де дорога проходить по насипах з великим уклоном, встановлюють захисні дорожні огороження.

Обрізи – являють собою придорожню смугу ґрунту, яка призначена для руху гусеничного і гужового транспорту(якщо проїзна частина дороги має асфальтове покриття). На обрізах будують дорожні приміщення та інші спеціальні спорудження, висаджують лісозахисні насадження або встановлюють снігозахисні пристосування. По обрізах рухаються транспортні засоби під час ремонту основного відрізка проїзної частини.

Дороги в населених пунктах. Дороги з транзитним рухом, що проходять через невеликі населені пункти, розділяють останні на частини, утруднюючи зв'язок між ними. Пропуск транзитного руху, в свою чергу, значно ускладнюється близьким розташуванням будинків і споруд від краю проїзної частини, зупинками

автомобілів на узбіччях, не регульованим рухом пішоходів, кінних візків, велосипедистів, та місцевого транспорту. В'їзд у населений пункт пов'язаний з подоланням психічного ритму руху, відбувається, як правило, на підвищеній швидкості, яка знижується вже в межах населеного пункту.

Сільські дороги. Під час проїзду сільських населених пунктів водії повинні враховувати недостатню організацію тут безпеки руху, відсутність у більшості випадків пішохідних переходів, неосвітленість вулиць, відсутність стандартних дорожніх знаків.

2.2.3. Дорожньо-транспортні пригоди (ДТП)

Дорожньо-транспортна пригода (ДТП) – це подія, що відбулася під час руху транспортних засобів, внаслідок якої загинули або поранені люди чи завдано матеріальних збитків. **ДТП залежно від їх наслідків поділяють на такі види:**

- зіткнення ТЗ під час руху між собою або з поїздом, що рухається, зіткнення з несподівано зупиненим ТЗ (перед світлофором, при заторі руху або через технічну несправність), а також зіткнення поїзда із зупиненим (залишеним) на залізничних рейках ТЗ;
- перекидання ТЗ в наслідок втрати стійкості (крім випадків, спричинених зіткненням ТЗ чи наїздом на нерухомі перешкоди);
- наїзд на зупинений ТЗ або причіп, що стоїть, іншим ТЗ;
- наїзд ТЗ на перешкоду або удар об нерухомий предмет (опору моста, стовп, дерево, огорожу і т. ін.);
- наїзд ТЗ на пішохода або зіткнення пішохода з рухомим транспортом; ушкодження пішоходів від падіння частин або окремих предметів (дощок, колодок, тросів) вантажу транспортного засобу;
- наїзд ТЗ велосипедиста або зіткнення самого велосипедиста з рухомих транспортним засобом;
- наїзд ТЗ на гужовий транспорт (запряжених тварин і вози) або зіткнення запряжених тварин чи возу з рухомим транспортом;
- наїзд ТЗ на тварин (диких, свійських, включаючи в'ючних та верхових, птицю) або зіткнення самих тварин чи птиці з рухомим ТЗ, внаслідок чого завдано матеріальних збитків;

Умови, що сприяють виникненню дорожньо-транспортних пригод:

- керування ТЗ в стані сп'яніння;
- невиконання ПДР учасниками дорожнього руху (водіями, пішоходам);
- незадовільний технічний стан ТЗ;
- неправильне розміщення або закріплення вантажу;
- зниження працездатності водіїв;
- вплив факторів, що впливають на зміну самопочуття та сприймання обставин руху;
- незадовільний стан доріг;
- застосування водіями небезпечних прийомів керування ТЗ.

Дорожньо–транспортна ситуація – сукупність факторів дорожніх умов, дорожньої обстановки, положення та швидкості транспортних засобів, які

постійно змінюються в часі та вимагають від водія адекватних та правильних рішень. Уміння прогнозувати розвиток дорожньо-транспортної ситуації – це кінець кінцем уміння правильно оцінювати міру її небезпеки. Якщо вона недооцінюється, дії водія будуть, швидше за все, неправильні і невчасні.

Основними факторами, що впливають на безпеку дорожнього руху транспортних засобів є: технічний стан транспортних засобів, психофізіологічний стан водія і його підготовленість до перевезення вантажів або пасажирів, дорожні умови та обладнання доріг, час доби, умови видимості та метеорологічні умови. Керуючи автомобілем, водію слід спостерігати за дорогою та навколишньою обстановкою, особливо звертаючи увагу на ті ділянки дороги, де змінюється її покриття. Поведінка водія цілком залежить від того, наскільки правильно він оцінює дорожню обстановку. Оцінка дорожньої обстановки складається з урахування профілю, ширини, якості дорожнього покриття та його стану (сухе, мокре, брудне, ожеледиця та ін.), поворотів, підйомів і спусків, ширини і стану узбіччя, оглядовості та освітленості шляху. Необхідно брати до уваги також характер і розташування вантажів (навалочні, штучні, рідинні, великовагові, великогабаритні та ін.), а також технічний стан автомобіля, головним чином – несправності гальмової системи, рульового керування, які безпосередньо впливають на безпеку руху. Рівномірний розподіл та надійне закріплення вантажу забезпечує добру стійкість й ефективність гальмування.

2.2.4. Заходи, що запобігають ДТП

Умови попередження дорожньо-транспортних пригод: навчання водіїв та інших учасників дорожнього руху правилам дорожнього руху та безпеці дорожнього руху в навчальних закладах, профілактична робота з населенням по безпеці дорожнього руху, профілактична робота з водіями в автотранспортних підприємствах, навчання водіїв на курсах контраварійної підготовки, самоосвіта водіїв та інших учасників дорожнього руху питанням правилам та безпеки дорожнього руху. Експертиза обставин дорожньо-транспортної пригоди – дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що знаходиться у провадженні органів дізнання, попереднього слідства чи суду. Перелік питань:

- Як повинні були діяти водії в даній дорожній обстановці, згідно з технічними вимогами Правил дорожнього руху?
- Яка була швидкість ТЗ з урахуванням пошкоджень, які він отримав при зіткненні?
- Яка максимальна допустима швидкість ТЗ за умови видимості дороги (зазначається, якою була видимість дороги)?
- Яка найменша безпечна дистанція між ТЗ в даній дорожній обстановці?
- Чи мали водії технічну можливість уникнути зіткнення (наїзду) з моменту виникнення небезпеки для руху або з моменту виявлення перешкоди для руху?
- Чи відповідали дії водіїв технічним вимогам Правил дорожнього руху?
- Чи були з технічної точки зору дії водія ТЗ у причинному зв'язку з виникненням ДТП?

Згідно з даними світової статистики, основними причинами ДТП у світі є порушення ПДР та керування ТЗ у стадії алкогольного сп'яніння.

В Україні основними причинами ДТП є:

1. Не виконання ПДР учасниками дорожнього руху.

З вини водіїв:

- 1) перевищення встановленої швидкості;
- 2) керування ТЗ у стадії алкогольного сп'яніння чи під впливом наркотичних речовин;
- 3) порушення правил маневрування;
- 4) виїзд на смугу зустрічного руху;
- 5) порушення правил проїзду перехрестя;
- 6) недотримання безпечної дистанції та інтервалу;
- 7) непокора сигналам регулювання дорожнього руху або їх ігнорування;
- 8) порушення правил перевезення людей;
- 9) порушення правил переїзду пішохідних переходів;
- 10) порушення правил проїзду зупинок транспорту загального користування;
- 11) порушення правил використання освітлювальних приладів;
- 12) порушення правил зупинки та стоянки ТЗ;
- 13) порушення правил буксировки;
- 14) порушення правил надання безперешкодного проїзду;
- 15) порушення правил проїзду залізничних переїздів;
- 16) порушення правил обгону.

З вини пішоходів:

- 1) перехід через проїзну частину в невстановленому місці;
- 2) невиконання вимог сигналів регулювання дорожнього руху або їх ігнорування;
- 3) раптовий вихід на проїзну частину;
- 4) гра дітей на проїзній частині;
- 5) нетверезий стан.

2. Незадовільний технічний стан ТЗ;

3. Неправильне розміщення або закріплення вантажу, що призвело до втрати керованості, стійкості, збоїв у роботі механізмів або до їх відмови;

4. Зниження працездатності водіїв;

5. Вплив факторів, що викликають зміни самопочуття та сприйняття обстановки руху;

6. Незадовільний стан елементів профілю дороги та дорожньої інфраструктури;

7. Застосування водіями небезпечних прийомів керування ТЗ, що призводять до втрати керування ТЗ під час руху або до поломки та ушкодження механізмів, що, у свою чергу, спричинює аварійні ситуації, і, як наслідок, ДТП.

Питання самоконтролю:

1. Які є поняття про конструктивну безпеку автомобіля?
2. Які є поняття про швидкість і прискорення, сили тяги, керованість автомобіля?

3. Який є вплив конструкції та технічного стану шин на керуваність автомобіля?
4. Що таке пасивна безпека автомобіля?
5. Які небезпечні наслідки порушення вимог до технічного стану, обладнання та користування ременями безпеки?
6. Яка встановлена класифікація автомобільних доріг?
7. Який вплив дорожніх умов на водіння автомобіля?
8. Які вимоги правил користування дорогами в осінньо-зимовий і весняний періоди?
9. Які вимоги правил користування зимовими дорогами?
10. Яка встановлена класифікація дорожньо-транспортних пригод та їх причини?
11. Які встановлені поняття про дорожньо-транспортну ситуацію та дорожньо-транспортну пригоду?
12. Які умови сприяють виникненню дорожньо-транспортних пригод?
13. Які є умови попередження дорожньо-транспортних пригод?
14. Що таке експертизу дорожньо-транспортних пригод?
15. Які існують заходи, що запобігають ДТП?

Рекомендована література: [11] стор. 65-305; [12] стор. 3-69.

2.3.1. Основні нормативні акти, що діють на автомобільному транспорті

"Порядок здійснення державного контролю на автомобільному транспорті" (1567-2006-п) затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2006р. № 1567. Цей Порядок визначає процедуру здійснення державного контролю за додержанням суб'єктами господарювання, які провадять діяльність у сфері автомобільного транспорту, вимог законодавства про автомобільний транспорт, норм та стандартів щодо організації перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом, норм міжнародних договорів про міжнародне автомобільне сполучення, наявності відповідних ліцензій і ліцензійних карток, виконанням ними ліцензійних умов, а також процедуру здійснення державного нагляду за забезпеченням такими суб'єктами господарювання безпеки автомобільних перевезень. Державному контролю підлягають усі транспортні засоби вітчизняних та іноземних суб'єктів господарювання, що здійснюють автомобільні перевезення пасажирів та вантажів на території України. Органами державного контролю на автомобільному транспорті є Головавтоотрансінспекція, її територіальні управління в областях, Автономній Республіці Крим, м. Києві та Севастополі. Державний контроль на автомобільному транспорті здійснюється посадовими особами органу державного контролю шляхом проведення планових, позапланових та рейдових перевірок. Планові, позапланові та рейдові перевірки можуть проводитися із залученням спеціалістів органів внутрішніх справ і науково-дослідних установ з питань, що належать до їх компетенції.

"Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні" (z0128-98) затверджено Наказом Мінтрансу України № 363 від 14.10.1997р. Ці правила визначають права, обов'язки і відповідальність власників автомобільного транспорту - Перевізників та вантажовідправників і вантажоодержувачів - Замовників. Ці Правила не регламентують перевезення небезпечних, велико-вагових, великогабаритних вантажів, пошти та перевезення вантажів у міжнародному сполученні, оскільки такі перевезення мають свої особливості, що стосуються виконання комплексу вимог при вантажно-розвантажувальних роботах, власне процесу перевезення та його документального оформлення, а також узгодження таких правил із відповідними компетентними установами.

Наведені у цих Правилах терміни та поняття вживаються в такому значенні:

Вантаж - всі предмети з моменту прийняття для перевезень до здачі одержувачу вантажу.

Вантажовідправник - будь-яка фізична або юридична особа, яка подає перевізнику вантаж для перевезення.

Вантажоодержувач - будь-яка фізична або юридична особа, яка здійснює приймання вантажів, оформлення товарно-транспортних документів та розвантаження транспортних засобів у встановленому порядку.

Замовник - вантажовідправник або вантажоодержувач, який уклав з перевізником договір про перевезення вантажів.

"Порядок проведення обов'язкового технічного контролю та обсяги перевірки технічного стану транспортних засобів" (137-2012-п) затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 30.01.2012р. № 137. Цей порядок визначає процедуру проведення обов'язкового технічного контролю та обсяги перевірки технічного стану транспортних засобів, зареєстрованих Державтоінспекцією (далі - транспортні засоби), за результатами якої встановлюється їх придатність до експлуатації або неможливість експлуатації, крім таких транспортних засобів:

1) легкові автомобілі усіх типів, марок і моделей, причепа (напівпричепа) до них (крім таксі та автомобілів, що використовуються для перевезення пасажирів або вантажів з метою отримання прибутку), мотоцикли, мопеди, мотоколяски та інші прирівняні до них транспортні засоби – незалежно від строку експлуатації;

2) легкові автомобілі, що використовуються для перевезення пасажирів або вантажів з метою отримання прибутку, вантажні автомобілі незалежно від форми власності вантажопідйомністю до 3,5 тонни, причепа до них – із строком експлуатації до двох років.

Періодичність проходження обов'язкового технічного контролю становить:

- для легкових автомобілів, що використовуються для перевезення пасажирів або вантажів з метою отримання прибутку, із строком експлуатації більше двох років – кожні два роки;

- для вантажних автомобілів незалежно від форми власності вантажопідйомністю до 3,5 тонни, причепів до них із строком експлуатації більше двох років – кожні два роки;

- для вантажних автомобілів вантажопідйомністю більше 3,5 тонни, причепів до них та таксі незалежно від строку експлуатації – щороку;
- для автобусів та спеціалізованих транспортних засобів, що перевозять небезпечні вантажі, незалежно від строку експлуатації – двічі на рік.

За вимогою власника обов'язковий технічний контроль транспортного засобу, який зареєстрований в установленому порядку, але не підлягає обов'язковому технічному контролю, проводять за процедурою, визначеною цим Порядком. Замовник має право вільного вибору виконавця проведення обов'язкового технічного контролю транспортного засобу. Обмеження щодо вибору виконавця, зокрема залежно від місця реєстрації транспортного засобу, не допускається.

2.3.2. Основні нормативні акти про працю

Основними нормативними актами про працю в галузі автомобільного транспорту нашої держави є: Конституція України, Кодекс законів про працю України, міжнародні Конвенції та Угоди, Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів в Україні, інші нормативні документи.

"Кодекс Законів про Працю України"(322-08) від 10.12.1971р. № 322 – VIII. Кодекс законів про працю України (КЗПП) визначає правові засади і гарантії здійснення громадянами України права розпоряджатися своїми здібностями до продуктивної і творчої праці. Кодекс законів про працю України регулює трудові відносини всіх працівників, сприяючи зростанню продуктивності праці, поліпшенню якості роботи, підвищенню ефективності суспільного виробництва і піднесенню на цій основі матеріального і культурного рівня життя трудящих, зміцненню трудової дисципліни і поступовому перетворенню праці на благо суспільства в першу життєву потребу кожної працездатної людини.

Законодавство про працю встановлює високий рівень умов праці, всемірну охорону трудових прав працівників. Працівники реалізують право на працю шляхом укладення трудового договору про роботу на підприємстві, в установі, організації або з фізичною особою. Працівники мають право на відпочинок відповідно до законів про обмеження робочого дня та робочого тижня і про щорічні оплачувані відпустки, право на здорові і безпечні умови праці, на об'єднання в професійні спілки та на вирішення колективних трудових конфліктів (спорів) у встановленому законом порядку, на участь в управлінні підприємством, установою, організацією, на матеріальне забезпечення в порядку соціального страхування в старості, а також у разі хвороби, повної або часткової втрати працездатності, на матеріальну допомогу в разі безробіття, на право звернення до суду для вирішення трудових спорів незалежно від характеру виконуваної роботи або займаної посади, крім випадків, передбачених законодавством, та інші права, встановлені законодавством. Законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами. Працівник має право реалізувати свої здібності до продуктивної і творчої праці шляхом укладення

трудового договору на одному або одночасно на декількох підприємствах, в установах, організаціях, якщо інше не передбачене законодавством, колективним договором або угодою сторін.

Трудовий договір може бути:

- 1) безстроковим, що укладається на невизначений строк;
- 2) на визначений строк, встановлений за погодженням сторін;
- 3) таким, що укладається на час виконання певної роботи.

Працівник повинен виконувати доручену йому роботу особисто і не має права передоручати її виконання іншій особі, за винятком випадків, передбачених законодавством. Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень. На безперервно діючих підприємствах, в установах, організаціях, а також в окремих виробництвах, цехах, дільницях, відділеннях і на деяких видах робіт, де за умовами виробництва (роботи) не може бути додержана встановлена для даної категорії працівників щоденна або щотижнева тривалість робочого часу, допускається за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) підприємства, установи, організації запровадження підсумованого обліку робочого часу з тим, щоб тривалість робочого часу за обліковий період не перевищувала нормального числа робочих годин. Особи, винні в порушенні законодавства про працю, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

"Положення про робочий час і час відпочинку водіїв автотранспортних засобів" (z0811-10) затверджено наказом Мінтрансзв'язку України від 07.06.2010р. № 340. Це положення розроблено відповідно до Конвенції Міжнародної організації праці (МОП) 1979 року № 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті (993_025), Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР) (994_016), Кодексу законів про працю України (322-08) та Законів України "Про автомобільний транспорт" (2344-14), "Про дорожній рух" (3353-12). Це Положення встановлює особливості регулювання робочого часу та часу відпочинку водіїв колісних транспортних засобів (далі - водії) та порядок його обліку. Вимоги цього Положення поширюються на автомобільних перевізників та водіїв, які здійснюють внутрішні перевезення пасажирів чи/та вантажів колісними транспортними засобами (далі - ТЗ).

Це Положення не поширюється на перевезення пасажирів чи/та вантажів, які здійснюються:

- фізичними особами за власний рахунок для власних потреб без використання праці найманих водіїв;
- під час стихійного лиха, аварій та інших надзвичайних ситуацій;
- для потреб Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, а також Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Міністерства охорони здоров'я України;

- сільськогосподарськими підприємствами або підприємствами лісового господарства, якщо ці перевезення виконуються тракторами або іншою технікою, призначеною для місцевих сільськогосподарських робіт чи робіт у галузі лісового господарства, та слугують виключно для цілей експлуатації цих підприємств.

Під час роботи водій повинен виконувати свої обов'язки відповідно до умов трудового договору (контракту), правил внутрішнього трудового розпорядку та графіка роботи. Термін **"робочий час водія"** – час, протягом якого водій зобов'язаний виконувати свої обов'язки, визначені трудовим договором і правилами внутрішнього трудового розпорядку.

2.3.3. Підготовка водіїв автотранспортних засобів

"Порядок підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів" (487-2009-п) затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20.05.2009р. № 487. Цей порядок визначає процедуру підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації водіїв транспортних засобів. Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації водіїв може проводитися за денною або вечірньою (змінною) формою, з відривом і без відриву від виробництва. Перепідготовка водіїв і підвищення їх кваліфікації проводиться у порядку, встановленому для підготовки водіїв. Заняття з теоретичної підготовки проводяться відповідно до розкладу, а з практичного керування транспортним засобом – до графіків черговості. Облік занять з теоретичної підготовки та практичного керування транспортним засобом ведеться в журналі обліку успішності підготовки та відвідування і в подорожніх листах і книжці обліку підготовки з керування. Документи, пов'язані з підготовкою водіїв, і оформлені екзаменаційною комісією протоколи зберігаються в закладі протягом трьох років.

"Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами" (340-93-п) затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 08.05.1993р. № 340 і є обов'язковим для всіх підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства. Особи допускаються до керування транспортними засобами за наявності у них національного посвідчення водія відповідної категорії (далі - посвідчення водія). Позбавлення водіїв права на керування транспортними засобами проводиться відповідно до законодавства.

"Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників випуск 69 "Автомобільний транспорт", Книга I "Діяльність автотранспортних підприємств, автобусних станцій, вантажних станцій, транспортно-експедиційних підприємств" (надалі – ДКХПП) – є нормативним документом, обов'язковим для управління персоналом на підприємствах автомобільного транспорту всіх форм власності, який забезпечує створення та функціонування галузевої нормативної бази з праці та професійної класифікації. Цей Довідник затверджено наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 14.02.2006р. № 136. Кваліфікаційні характеристики професій працівників, наведені в ДКХПП,

можуть бути використані в усіх підприємствах, установах та організаціях України, де є зазначені види робіт. Освітньо-кваліфікаційні характеристики професії водія автотранспортних засобів включають в себе такі пункти:

1). професія; 2). спеціалізація; 3). кваліфікація; 4). кваліфікаційні вимоги (повинен знати, повинен уміти); 5). загальнопрофесійні вимоги; 6). вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня; 7). сфера професійного використання; 8). специфічні вимоги. Професії водія автотранспортних засобів: громадяни приймаються на роботу водієм III класу за наявності у них Диплomu (Свідоцтва) кваліфікованого робітника за професією водія автотранспортних засобів та посвідчення водія транспортних засобів відповідних категорій, в процесі роботи на підприємстві водію може бути присвоєно кваліфікацію водія II чи I класу: для присвоєння II класу у посвідченні водія повинен бути дозвіл на керування транспортними засобами категорій «B», «C1», «C», «BE», «C1E», «CE» або «D1», «D», або «D1», «D» та «D1E», «DE», а також безперервний стаж роботи водієм III класу на підприємстві — не менше трьох років. Для присвоєння I класу у посвідченні водія повинен бути дозвіл на керування транспортними засобами категорій «B», «C1», «C», «D1», «D» та «BE», «C1E», «CE», «D1E», «DE», а також безперервний стаж роботи водієм II класу на даному підприємстві — не менше двох років.

2.3.4. Право власності на транспортні засоби

"Порядок державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів" (1388-98-п) затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1998р. № 1388. Державна реєстрація транспортних засобів проводиться підрозділами Державтоінспекції з метою здійснення контролю за відповідністю конструкції та технічного стану транспортних засобів установленим вимогам стандартів, правил і нормативів, дотриманням законодавства, що визначає порядок сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), використанням транспортних засобів в умовах воєнного і надзвичайного стану, а також для ведення їх обліку та запобіганню вчиненню щодо них протиправних дій. Державний облік зареєстрованих транспортних засобів передбачає реєстрацію, накопичення, узагальнення, зберігання і передачу інформації про такі засоби та відомостей про їх власників, які вносяться до Єдиного державного реєстру Державтоінспекції. Цей порядок є обов'язковим для всіх юридичних та фізичних осіб, які є власниками транспортних засобів, виробляють чи експлуатують їх. Представники власників транспортних засобів виконують обов'язки та реалізують права таких власників у межах наданих їм повноважень.

Власник транспортного засобу — фізична або юридична особа, яка володіє майновими правами на транспортний засіб та має на це відповідні документи. Державна реєстрація транспортного засобу полягає у здійсненні комплексу заходів, пов'язаних із перевіркою документів, які є підставою для здійснення

реєстрації, звіркою і, за необхідності, дослідженням ідентифікаційних номерів складових частин та оглядом транспортного засобу, оформленням і видачею реєстраційних документів та номерних знаків. Державній реєстрації та обліку підлягають призначені для експлуатації на вулично-дорожній мережі загального користування транспортні засоби усіх типів: автомобілі, автобуси, мотоцикли всіх типів, марок і моделей, самохідні машини, причепа та напівпричепа до них, мотоколяски, інші прирівняні до них транспортні засоби та мопеди, що використовуються на автомобільних дорогах державного значення.

2.3.5. Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху

Відповідно до ст. 9 "Кодексу України про адміністративні правопорушення" (КУПАП) (80731-10) – адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Діяння, класифіковані як адміністративні правопорушення містяться в наступних кодексах: КУПАП, КЗПП, Повітряний кодекс, Кодекс торгового мореплавання й інші. Цілком можливі ситуації, коли правопорушник не знав про наявність відповідної заборони в чинному законодавстві. Однак ця обставина не звільняє від відповідальності за зроблене правопорушення. У праві існує презумпція знання закону. Адміністративна відповідальність виступає одним з видів юридичної відповідальності. Під адміністративною відповідальністю слід розуміти застосування уповноваженим органом чи посадовою особою адміністративного стягнення до особи, яка вчинила правопорушення, що за своїм характером не тягне за собою відповідно до чинного законодавства кримінальну відповідальність. До особливостей, що характеризують адміністративну відповідальність і водночас відмежовують її від інших видів юридичної відповідальності, необхідно віднести таке – адміністративна відповідальність встановлюється законами й підзаконними актами чи їхніми нормами про адміністративні правопорушення. На відміну від цього, кримінальна відповідальність встановлюється виключно законами. В основі адміністративної відповідальності лежить адміністративне правопорушення, кримінальної відповідальності - злочин, дисциплінарної - дисциплінарний проступок, матеріальної - спричинення матеріальної шкоди.

Суб'єктами адміністративної відповідальності виступають як фізичні особи, так і колективні утворення, а за кримінальної відповідальності - тільки фізичні особи. Особливість адміністративної відповідальності полягає в тому, що адміністративні стягнення накладаються спеціально уповноваженими органами виконавчої влади і посадовими особами чи суддями; кримінальне покарання накладається виключно судами. Заходи адміністративної відповідальності застосовуються відповідно до законодавства, що регламентує провадження по справах про адміністративні правопорушення. Отже, адміністративна відповідальність має особливості, що вирізняють її з-поміж інших видів

відповідальності. Причому основна особливість - це те, що необхідною підставою для її застосування є наявність адміністративного правопорушення, а заходом впливу має бути адміністративне стягнення.

Адміністративне стягнення – захід відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка скоїла адміністративний проступок, а також попередження скоєння нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Адміністративне стягнення зазвичай знаходить свій прояв у моральному чи матеріальному впливі на правопорушника. Окремі види стягнень можуть одночасно поєднувати в собі моральне засудження, матеріальний вплив і тимчасове обмеження прав правопорушника. Зокрема, такі наслідки наступають за адміністративного арешту, позбавлення спеціальних прав і виправних робіт.

На водія може бути накладено одне із таких стягнень - в порядку збільшення їх суворості: попередження, штраф, позбавлення права керування на певний строк, оплатне вилучення транспортного засобу. Процесуальним документом, яким оформлюється таке рішення є постанова про накладення адміністративного стягнення. Загальний порядок оформлення адміністративного порушення, у відповідності до положень КУПАП такий: складається протокол про адміністративне правопорушення; відбираються пояснення у порушника, потерпілих (якщо такі є), свідків; матеріали справи направляються до органу, який має право розглядати справу, або безпосередньо до суду; розгляд справи по суті. Протокол про адміністративне правопорушення є основним документом щодо порушення.

Небезпечними соціально-економічними наслідками дорожньо-транспортних пригод і порушень вимог правил дорожнього руху є завдання шкоди життю та здоров'ю учасникам дорожнього руху, травмування та загибель людей, завдання матеріальних збитків, псування вантажів та транспортних засобів. Високий рівень аварійності на автомобільних дорогах є однієї з найважливіших соціально-економічних проблем України. Дорожньо-транспортні випадки приводять до економічних втрат, рівних 2-3% щорічного валового національного продукту. В результаті ДТП щорічні економічні втрати в світі складають 500-600 млрд. дол. Наша країна також не є виключенням: щорічні втрати від ДТП завдають економіці збитку більше 1 млрд. дол. Величезні втрати, які несе суспільство від ДТП ставить проблему в ряд найважливіших соціально-економічних проблем країни.

2.3.6. Цивільна відповідальність водія

Цивільна відповідальність – одна з форм (видів) юридичної відповідальності, суть якої полягає у примусовому впливі на порушника цивільних прав і обов'язків шляхом застосування щодо нього санкцій, які тягнуть за собою додаткові не вигідні майнові наслідки. Цивільна відповідальність встановлюється законом або договором сторін. Цивільна відповідальність має компенсаційний характер, оскільки мета її - поновити порушені майнові права кредитора. Настає за умови невиконання або неналежного виконання зобов'язання, протиправного акту поведінки порушника, заподіяння шкоди, наявності причинного зв'язку між поведінкою порушника і заподіяними збитками, а також вини. Без вини несе

цивільну відповідальність лише володілець джерела підвищеної небезпеки (автомобіля тощо).

Цивільний процес – встановлений цивільним-процесуальним законодавством порядок розгляду цивільних справ в судах загальної юрисдикції. Позов – це звернена через суд вимога позивача до відповідача щодо захисту порушеного або оспорюваного суб'єктивного права чи охоронюваного законом інтересу, здійснення у визначеній законом процесуальній формі. Позовна заява – безпосередній документ в якому у формі встановленій законом текстовий формулюється вимога, викладаються обставини та зазначаються докази. Джерелом підвищеної небезпеки - є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо і вогнеонебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб. «Майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.» Частина 1 Статті 1166 "Цивільного кодексу України" (435-15). За договором обов'язкового страхування (автоцивілка) особи страхують свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами на випадок ДТП. Метою цього виду страхування є забезпечення відшкодування матеріальної шкоди, що була завдана застрахованою особою. Шкода, що страхується має цивільно-правовий характер, тобто є цивільною відповідальністю перед постраждалою особою. Страховим законодавством України встановлено ліміт відповідальності для страховиків при здійсненні страхового відшкодування. Ліміт це становить 50 000 грн. за шкоду завдану майну та 100000 грн. за шкоду життю та здоров'ю потерпілих осіб. Проте часто буває, що майнова шкода перевищує ліміт відповідальності страховика, а у випадку фактичного знищення транспортного засобу може сягати трьох чотирьох кратного розміру. Така ситуація передбачена "Цивільним кодексом України" (435-15), зокрема статтею 1194. Відповідно до положень цієї статті, особа, яка застрахувала свою цивільну відповідальність, у разі недостатності страхової виплати (страхового відшкодування) для повного відшкодування завданої нею шкоди зобов'язана сплатити потерпілому різницю між фактичним розміром шкоди і страховою виплатою (страховим відшкодуванням). Для отримання такого відшкодування треба у якості доказової бази мати оцінку вартості пошкоджень транспортного засобу, це може бути у вигляді товарознавчого дослідження або рахунку-фактури за ремонтно-відновлювальні роботи. На підставі цієї оцінки проводиться калькуляція різниці між фактичними збитками та страховим відшкодуванням. Обов'язок по відшкодуванню різниці покладається на винуватця ДТП. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів регулюється чинним законодавством.

Відповідно Закону України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" (1961-15) від

01.07.2004р. № 1961-IV, відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів регулюються Конституцією України (254к/96-ВР), Цивільним кодексом України (435-15), Законом України "Про страхування" (85/96-ВР), цим та іншими законами України і нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них. Якщо норми цього Закону передбачають інше, ніж положення інших актів цивільного законодавства України, то застосовуються норми цього Закону. Закон регулює відносини у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів і спрямований на забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної життю, здоров'ю та майну потерпілих при експлуатації наземних транспортних засобів на території України.

Відповідно Закону України "Про страхування" (85/96-вр) страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є обов'язковим, тобто експлуатація транспортних засобів здійснюється тільки за наявності страхового поліса, що є договором обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів і підтверджує сплату страхового платежу. Відповідальність за обов'язкове страхування цивільної відповідальності покладається на власника транспортного засобу, яким може виступати юридична або фізична особа, що експлуатує транспортний засіб, який належить їй на праві власності, оперативного управління або на інших підставах, що не суперечать чинному законодавству (договір оренди, доручення), тощо.

Відповідно до статті 450 "Цивільного кодексу України" (435-15), організації і громадяни, діяльність яких пов'язана з підвищеною небезпекою для оточення (транспортні організації, промислові підприємства, будови, власники автомобілів та ін.), зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки, якщо не доведуть, що шкода виникла внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого. А страховка дає можливість звільнити себе від необхідності надання будь-яких доказів. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (далі - обов'язкове страхування цивільної відповідальності) здійснюється з метою забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної третім особам внаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

2.3.7. Кримінальна відповідальність за транспортні злочини

Злочин - це заборонене кримінальним законом суспільно небезпечне, винне та протиправне посягання на суспільні відносини, яке спричинює у їх сфері суспільно небезпечну шкоду або утворює реальну загрозу заподіяння такої шкоди. "Кримінальний Кодекс України"(ККУ) (2341-14) – має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам. Для здійснення цього завдання Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили. Стаття 11 КК встановлює: "Злочином є передбачене цим Кодексом суспільне небезпечне винне діяння (дія або

бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину". Злочин, як і будь-яке інше правопорушення, є вчинком людини. Саме тому йому притаманні всі ті об'єктивні і суб'єктивні особливості, що характеризують поведінку людини: фізичні властивості - той чи інший рух або утримання від нього, використання фізичних, хімічних, біологічних та інших закономірностей навколишнього світу; психологічні властивості - прояв свідомості і волі, певна мотивація поведінки, її цілеспрямованість. Але на відміну від інших вчинків людини злочин за своєю соціальною сутністю є посяганням на ті відносини, що склалися в суспільстві, відображають його найбільш важливі інтереси, внаслідок чого охороняються законом про кримінальну відповідальність. Злочин завжди суперечить основним потребам та інтересам суспільного розвитку. З урахуванням викладеного, підкреслюючи єдність ознак злочину, можна зробити висновок, що тільки наявність сукупності розглянутих чотирьох ознак - суспільної небезпечності, винності, протиправності, караності - характеризує діяння, вчинене суб'єктом злочину, як злочин.

Під складом злочину мають на увазі сукупність передбачених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, що визначають суспільна небезпечне діяння як злочин. Virізняють такі елементи складу злочину: об'єкт/об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Об'єктом злочину можуть бути: суспільний лад України, його політична та економічна системи, власність, особа, політичні, трудові, майнові та інші права і свободи громадян.

Поняття "необережний автотранспортний злочин" охоплює чотири склади злочину: порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК України); випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації (ст. 287 КК України); порушення правил, норм і стандартів щодо убезпечення дорожнього руху (ст. 288 КК України); порушення чинних на транспорті правил (ст. 291 КК України).

Кримінально-правові наслідки за вчинені автотранспортні злочини. Судимість є правовим наслідком засудження особи вироком суду до кримінального покарання. За своїм змістом вона виражається в такому стані особи, який пов'язаний з певними цивільно-правовими і кримінально-правовими обмеженнями. Так, ч. 3 ст. 6 Конституції України передбачає, що не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку. У відповідних законах України встановлена заборона на заняття посади прокурора, судді, виконання функцій адвоката тощо особами, які мають судимість. Судимість, і в цьому її важливе соціальне призначення, має своєю метою попередження вчинення нових злочинів як особою, що має судимість, так й іншими особами. Підставою судимості є наявність обвинувального вироку суду, який набрав законної сили і яким особа засуджується до певного покарання.

2.3.8. Охорона природи

Охорона природи – дії, спрямовані на захист навколишнього середовища від забруднення, посиленої експлуатації й іншого шкідливого впливу життєдіяльності людини. Охорона природи – система заходів, спрямованих на збереження чистоти повітря, водних басейнів, ґрунтів, еталонів природи, на раціональне використання, розширене відтворення і розвиток усіх природних багатств. Включає правові, технологічні, природничо-наукові, економічні, громадсько-політичні заходи міжнародного, державного, регіонального і локально-адміністративного рівня. Охорона природи – складова частина природокористування. До головних джерел забруднення навколишнього середовища й споживачем енергоресурсів ставляться автомобільний транспорт і інфраструктура автотранспортного комплексу. Забруднюючі викиди в атмосферу від автомобілів по обсязі більш ніж на порядок перевершують викиди від залізничних транспортних засобів. Далі йдуть (у порядку убутання) повітряний транспорт, морський і внутрішні водний. Невідповідність транспортних засобів екологічним вимогам, що триває збільшення транспортних потоків, незадовільний стан автомобільних доріг – все це приводить до постійного погіршення екологічної обстановки. Викиди автотранспорту, що містять вуглеводні, оксиди нітрогену, сульфур, карбон, сажу, надзвичайно небезпечний бензпірен тощо, зумовлюють появу смогів та кислотних дощів, почастищення респіраторних захворювань населення. Особливо значне забруднення спостерігається поблизу перехресть вулиць, де автомобілі змінюють швидкість або мотори працюють на холостому ходу.

Керівники транспортних організацій та власники транспортних засобів несуть відповідальність за додержання встановлених для відповідного типу транспортного засобу нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, скидів забруднюючих речовин та впливу фізичних факторів пересувних джерел на стан навколишнього природного середовища. Виробництво і експлуатація транспортних та інших пересувних засобів та установок, у викидах та скидах яких вміст забруднюючих речовин перевищує встановлені нормативи, не допускається. Порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища тягне за собою встановлену цим Законом та іншим законодавством України дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність. Компенсацію екологічної шкоди визначено як:

- а) принцип охорони довкілля;
- б) гарантію реалізації та захисту екологічних прав громадян;
- в) обов'язок держави, її органів, підприємств, установ, організацій, громадян-підприємців здійснювати заходи, спрямовані на попередження та ліквідацію наслідків екологічно небезпечної діяльності;
- г) еколого-економічний засіб впливу на поведінку суб'єктів еколого-правових відносин, зокрема, шляхом здійснення екологічного страхування відповідальності за ризики;
- д) елемент юридичної відповідальності цивільно-правового характеру за шкоду, заподіяну природним ресурсам, комплексам, ландшафтам, а також

життю і здоров'ю людей унаслідок порушення вимог екологічного законодавства.

Проектування, виробництво та експлуатація транспортних та інших пересувних засобів і установок, вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах яких перевищує нормативи або рівні впливу фізичних факторів, забороняються.

Питання самоконтролю:

1. Що визначає та регулює Закон України «Про дорожній рух»?
2. Що визначає та регулює Закон України «Про автомобільний транспорт»?
3. Які встановлені категорії транспортних засобів?
4. Що визначають та регулюють «Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом»?
5. Який встановлено порядок здійснення державного контролю на автомобільному транспорті загального користування?
6. Які є основні нормативні акти про працю?
7. Яка дія «Положення про робочий час та час відпочинку водіїв
8. автотранспортних засобів»?
9. Яка дія «Положення про порядок видачі посвідчень водія та допуску громадян до керування транспортними засобами»?
10. Яка дія «Кваліфікаційної характеристики професії водія автотранспортних засобів»?
11. Які є загальні вимоги до права власності, суб'єктів права власності на транспортні засоби.?
12. Які встановлені вимоги до придбання, реєстрація, утримання та експлуатація транспортних засобів?
13. Яка дія «Порядку проведення обов'язкового технічного контролю та
14. обсяги перевірки технічного стану транспортних засобів»?
15. Що таке адміністративна відповідальність і відмінність її від інших видів відповідальності?
16. Які є поняття і види адміністративних стягнень?
17. Які органи накладають адміністративні стягнення, порядок їх виконання?
18. Що таке цивільна відповідальність водія?
19. Які поняття про злочин на автотранспорті і його ознаки?
20. Які встановлені види автотранспортних злочинів?
21. Яка встановлена характеристика автотранспортних злочинів?
22. Яка відповідальність за спричинення матеріальної шкоди та шкоди природі?
23. Який порядок відшкодування збитків, що виникли під час аварії?

Рекомендована література: [1] стор. 1-22; [2] стор. 1-34; [11] стор. 15-65; [12] стор. 118-123.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ БЕЗПЕЧНОГО КЕРУВАННЯ АВТОМОБІЛЕМ

І БЕЗПЕКА ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Лекція № 6. (2 год.)

Тема 2.4 Професійна етика та культура водіння.

Тема 2.5 Медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.

План

- 2.4.1. Основи психофізіології праці та поведінки водія.
- 2.4.2. Професійна етика водія транспортного засобу.
- 2.4.3. Культура поведінки на вулицях та дорогах.
- 2.5.1. Загальні положення медичного забезпечення безпеки дорожнього руху.
- 2.5.2. Надання першої медичної допомоги потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах.

Мета: знати професійну етику та культуру водіння, медичне забезпечення безпеки дорожнього руху.

уміти аналізувати вищезазначені положення і зміст професійної етики та культури водіння, медичного забезпечення безпеки дорожнього руху та орієнтуватись в їх застосуванні.

2.4.1. Основи психофізіології праці та поведінки водія

Є професії, які вимагають від певних властивостей темпераменту дуже високих критеріїв (наприклад, вимоги до витримки та самовладання або до швидкості реакції). До таких професій належить і професія водія автотранспортного засобу, яка внесена в перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Перелік надає необхідні психофізіологічні показники, якими треба керуватися при виборі професії водія:

1. Сенсомоторні реакції.
2. Реакція на об'єкт, що рухається.
3. Увага.
4. Швидкість переключення уваги.
5. Пам'ять зорова та слухова.
6. Емоційна стійкість та почуття тривоги.
7. Стійкість до впливу стресів.
8. Орієнтація у просторі.
9. Втома.
10. Здатність приймати рішення та дії в екстремальних умовах.
11. Стійкість до монотонії.

Навички формуються в процесі виконаних вправ, шляхом їх повтору. Чим більше підходів, тим кращий результат, чим більше водіння, тим більше впевненості, тобто тим ближче оволодіння динамічним стереотипом. Продуктивність навичок залежить також від методів навчання, здібностей і емоційного стану. Нові навички формуються на основі старих. Навички без тренувань, без практичних дій мають властивість втрачатись. Тому великі перерви у водінні погано впливають на якість управління автомобілем і потрібен певний час, щоб їх відновити. Правильне сприймання часу - найважливіша якість водія. Вміння точно розраховувати відрізки часу, особливо при виконанні маневрів на великих швидкостях, має в більшості випадків вирішальне значення в забезпеченні безпеки руху. Реакція - дія або стан, процес, який виникає у відповідь на дію, подразнення, уяву. В широкому фізіологічному розумінні, реакція означає закономірну відповідь на зовнішню дію. Гострота зору - це здатність розрізняти форму предмета навіть на значному віддаленні від ока, яка визначається мінімальною відстанню між двома точками або лініями, коли око сприймає їх роздільно. Нормальною гостротою зору враховується спроможність бачити дві точки, розділені проміжком в одну кутову хвилину. Водій під час прогнозування розвитку дорожньої обстановки подумки приводить у рух всі її елементи, аналізує результати своїх передбачених дій і виробляє нове судження щодо своїх найдоцільніших рухів по керуванню автомобілем. Тобто, в основі прогнозування лежить висновок і це є найвищою формою мислення.

Професійна діяльність водія повною мірою формує характер людини, розвиваючи її сильні психофізіологічні особливості (сильні в плані необхідності) і гальмуючи або навіть зовсім позбавляючи її слабких сторін. Так виробляється поняття «надійність водія», в яке входить:

- підготовленість - наявність спеціальних знань і навичок, інакше - професіоналізм;
- стабільність - моральна стійкість, володіння професійною етикою, культурою водіння;
- працездатність - можливість виконувати роботу якісно, безпечно, продуктивно, долаючи труднощі фізичного і психічного характеру.

2.4.2. Професійна етика водія транспортного засобу

Термін «етика» походить від давньогрецького і спочатку означало місце перебування, спільне житло. Згодом почало переважати інше значення: звичай, вдача, характер. Але, якщо термін «етика» позначає сьогодні головним чином науку, то під «мораллю» розуміють предмет науки етики, реальне явище, що нею вивчається. Мораль як предмет етики являє собою концентрований вияв практичного, активно-перетворювального ставлення людини до життя. Вона знаходить свої духовні витoki в царині людської волі і практичного розуму. Відповідно до цього й етику як науку цікавить передусім вимір належного, того, що має бути: як належить чинити, поводитися, спілкуватися, які цінності слід втілювати в життя, в якому напрямі вибудовувати власну особистість тощо. Поведінка, вчинки людей завжди підлягають оцінці суспільства щодо їх

відповідності до прийнятих норм моралі і права в цьому суспільстві. Якщо поведінка людини йде врозріз з існуючими в суспільстві нормами моралі, то вона це буде відчувати в осуді з боку оточення. Коли в її поведінки буде порушено норма права, то, згідно з прийнятим законодавством, ця людина підлягає притягненню до відповідальності через судову інституцію.

Етика - це норми і правила поведінки людей однієї соціальної групи, які спрямовані на її стабілізацію і підтримуються всіма членами групи. Тут ми звужимо визначення етики як науки про мораль і дамо більш приземлене тлумачення цього терміна. В такому сенсі ми можемо говорити про етику різних груп, в тому числі за професіями, зокрема - про етику водія. Виходячи з причин і умов скоєння ДТП і спираючись на багаторічний досвід керування транспортними засобами, можна з упевненістю сказати, що етика водія, та й інших учасників дорожнього руху, призначена для встановлення на дорозі мікроклімату взаємоповаги і шани між собою. Правила, які передбачаються етикою водія, не припускають грубості, лайки, образ, умисного створення перешкод, заважання маневруванню інших, зухвальства. Такі правила можна назвати правилами водійського етикету, Вони офіційно ніде не зафіксовані, але деякі їх норми прописані в Правилах дорожнього руху. Серед них, наприклад, обов'язки всіх учасників дорожнього руху, рух транспортних засобів зі спеціальними сигналами, розташування транспортних засобів на дорозі тощо.

Виходячи з причин і умов скоєння ДТП і спираючись на багаторічний досвід керування транспортними засобами, можна з упевненістю сказати, що етика водія, та й інших учасників дорожнього руху, призначена для встановлення на дорозі мікроклімату взаємоповаги і шани між собою. Правила, які передбачаються етикою водія, не припускають грубості, лайки, образ, умисного створення перешкод, заважання маневруванню інших, зухвальства. Такі правила можна назвати правилами водійського етикету. В багатьох підручниках, навчальних посібниках та іншій літературі, присвяченій теорії водіння та основам безпеки руху, надаються правила поведінки водія, які диктуються звичайним здоровим глуздом. Вони викладаються в кожному виданні по-різному, але суть їх в усіх одна: запобігти небезпечним ситуаціям на дорозі за рахунок забезпечення здорової моральної атмосфери серед учасників дорожнього руху.

2.4.3. Культура поведінки на вулицях та дорогах

Водійська культура – характеризує водія, як людину з характером і психофізіологічним складом, які забезпечують його професійну придатність до водіння автотранспорту і дозволяють досягнути високого рівня в усіх складових професійної майстерності водіння.

Культура водіння – це сам рівень професійної майстерності водія автотранспорту, який залежить від водійської культури, закладеної талантом в людину даної професії.

Кожен водій володіє тою чи іншою культурою водіння, але не кожен володіє водійською культурою. Водійська культура належить до рангу відчуття, яке дозволяє сприймати себе, машину і дорогу як єдине ціле. Але треба розуміти, що

всякий таланти існує в людині в якості задатку, не проявляє себе з першим торканням до керма автомобіля. Треба багато працювати, щоб по-справжньому опанувати водійською культурою. Висока культура завжди прагне до гармонізації людських взаємовідносин у будь-яких обставинах, у прихильному ставленні один до одного. Треба поважати права людини, навіть в праві на помилку, а не поводити себе виключно принципово там, де ти правий. Всяке порушення Правил дорожнього руху будь-ким є проявом антикультури. Під культурою водіння вважають «оснований на дорожній дисципліні комплекс досягнень в галузі комунікабельності водія з урахуванням розуміння поведінки партнерів по дорожньому руху і формуванню доброзичливого морально - психологічного клімату як при особистому контакті, так і в процесі руху автотранспорту». Найважливішою складовою культури водія є його дисципліна, «систематичне навчання, вправи, розвиток і контроль здібностей і можливостей водіїв дотримуватися норм комунікабельного спілкування як у процесі руху, так і на стоянках, зокрема, й у аварійних ситуаціях».

До складових водійської культури належать:

1. Висока моральність водія, його високий інтелектуальний розвиток. Це проявляється як зовнішньо: підтягнутість, акуратність, охайність в особистому вигляді і у вигляді особистого автомобіля.
2. Поважне ставлення до всіх учасників дорожнього руху, яке підкреслюється об'єктивністю суджень водія в разі виникнення обставин, коли від цих суджень залежить доля людей. Чесність і прямота, навіть коли це стосується власних інтересів, своєї долі.
3. Постійна готовність прийти на допомогу колегам чи постраждалим.
4. Високий професіоналізм і постійне прагнення вдосконалення рівня водійської майстерності.
5. Серйозне ставлення до дотримання Правил дорожнього руху це головний аспект водійської культури.

Чинники водійської культури у медичному аспекті: заборона керувати транспортним засобом у хворобливому стані, у стані стомлення, а також перебуваючи під впливом лікарських препаратів, що знижують швидкість реакції і увагу; чинники дисципліни при прийманні лікарських препаратів, хронічних захворюваннях, вікових захворюваннях, аромотерапії та інших показників.

Чинники коректного водіння. Слово коректний має два поняття: 1 - тактовний, ввічливий, 2 - правильний, точно розрахований. Якщо говорити про нормальні дорожні умови, кажучи про чинники коректного водіння, ми будемо вести розмову саме про тактовність та ввічливість водія. До коректного водіння крім тактовності і ввічливості додається чинник, що вкладається в друге поняття слова «коректний» - правильні, точно розраховані дії водія.

Пішохід - особа, яка бере участь у дорожньому русі поза транспортними засобами і не виконує на дорозі будь-яку роботу. До пішоходів прирівнюються також особи, які рухаються в інвалідних колясках без двигуна, ведуть велосипед, мопед, мотоцикл, везуть санки, візок, дитячу чи інвалідну коляску. Пішоходи повинні рухатися по тротуарах і пішохідних доріжках, тримаючись правого боку.

Автомобілісти і пішоходи мають свою чітко визначену ділянку вулиці (водій – проїжджу частину, пішохід – тротуар, пішохідний перехід).

Безпека дорожнього руху вимагає співробітництво між водіями, взаємодопомогу, розуміння. Між водіями для того є відповідні жести і сигнали, які являються своєрідною мовою, якою вони користуються на відстані, перебуваючи в своїх автомобілях. Нині, коли однією з основних причин аварійності вважається відсутність взаєморозуміння між учасниками дорожнього руху, ваша доброзичлива усмішка або виразний жест будуть доречні, принесуть користь та повідають про вашу високу культуру. Культура поведінки людини на вулицях та дорогах – важливе вираження її духовного багатства, уміння спілкуватися з людьми. Інтерес до питань поведінки визначається рівнем духовного розвитку. Цей інтерес поглиблюється, коли людина розуміє, що дотримання правил поведінки забезпечує успіх як окремої особистості, так і всього колективу, всього суспільства. В умовах сучасного динамічного розвитку суспільства зміни у галузі правил поведінки відбуваються значно швидше. Люди виховані, культурні, активніше і свідоміше оволодівають новими правилами суспільних контактів і мають значно більше можливостей для того, щоб дотримуватися нових правил поведінки, розвиток яких зумовлений не лише високим рівнем міжнародного духовного життя, а й їх глибоким загальнолюдським змістом.

Питання самоконтролю:

1. Що включають в себе основи психофізіології праці та поведінки водія?
2. Що таке професійна етика водія?
3. Який існує взаємозв'язок між водійською культурою і впливом суспільства?
4. Які існують чинники водійської культури у медичному аспекті?
5. Які встановлені вимоги до культури руху пішоходів, велосипедистів та водіїв мопедів?
6. Які встановлені вимоги до чинників коректного водіння?
7. Яка повинна бути взаємодопомога водіїв на вулицях та дорогах?

Рекомендована література: [11] стор. 110-146; [11] стор. 209-215;
[34] стор. 3-192; [35] стор. 3-150.

2.5.1. Загальні положення медичного забезпечення безпеки дорожнього руху

Дорожньо – транспортний травматизм за останнє десятиліття став найбільшою соціальною проблемою. Багато економічно розвинених країн переживають справжню епідемію автомобільних катастроф, а число їх жертв досягло колосальних цифр. Щорічні втрати робочого часу складають через це 350-400 млн. чол-днів, що завдає істотного збитку економіці. Досвід показує, що життя потерпілих нерідко залежить від того, яка їм буде надана допомога в перші

хвилини після ДТП. На думку японських фахівців, якщо потерпілий знаходиться в стані клінічної смерті більше 3 хвилин, вірогідність того, що життя вдасться врятувати, складає 75%. При збільшенні цього проміжку до 5 хвилин вірогідність зменшується до 25%, після перевищення 10 хвилин людину врятувати не вдається. У Франції 60% жертв ДТП гинуть протягом перших 100 хвилин. У СНГ із-за невчасного надання медичної допомоги при ДТП гинуть 23% постраждалих. Із всіх видів травматизму найпоширенішим є дорожньо-транспортний травматизм. Щорічно, за середньостатистичними даними, на дорогах європейських країн гинуть 130 тисяч, і одержують травми різних ступенів важкості до 2,4 млн. чоловік. В Україні кожні 10 хвилин відбувається дорожньо-транспортна пригода. Майже кожні 1,5 години гине людина. Щодня йде з життя одна дитина. За добу гинуть 16 і одержують травми 144 чоловік. Приблизно 71 % ДТП відбуваються з вини водіїв, а із загального числа водіїв 88% ДТП чинять водії індивідуального транспорту, причому майже кожний одинадцятий водій - учасник ДТП - перебував у нетверезому стані. З вини пішоходів відбувається кожне четверте ДТП, і кожний п'ятий пішохід - учасник ДТП - перебував у нетверезому стані.

Анатомія вивчає форму і будову органів і систем людського тіла, які склалися у зв'язку з виконуваними функціями. **Фізіологія** досліджує життєві функції організму та його окремих частин. Будова і функції органів є взаємозалежними, тому їх неможливо зрозуміти відособлено. Знання анатомічної будови, узгоджених функцій органів і систем дає змогу обґрунтовувати гігієнічні умови праці і відпочинку, заходи щодо профілактики захворювань для збереження здоров'я, працездатності і довголіття людини. Тому гігієна вивчається в тісному зв'язку з анатомією і фізіологією.

Анатомія людини охоплює окремі дисципліни:

- нормальну анатомію, що вивчає будову здорової людини і її органи;
- патологічну анатомію, яка досліджує морфологію хворої людини;
- топографічну анатомію – науку про місцезнаходження будь-якого органа в людському тілі;
- динамічну анатомію, яка вивчає руховий апарат з функціональних позицій, що має велике значення для правильного фізичного розвитку людини.

Сучасна анатомія широко використовує експеримент і має у своєму розпорядженні новітні методи дослідження, зокрема сучасну оптику, рентгенівське вивчення, застосовує методи радіотелеметрії, пластичні матеріали, сплави, консерванти і спирається на закони фізики, хімії, кібернетики, цитології тощо. Анатомія і фізіологія становлять основу медичної науки.

Стан, небезпечний для життя людини. При важких травмах, коли потерпілий перебуває в глибокому несвідомому стані і не подає ніяких ознак життя, необхідно визначити, живий він або мертвий. Ознаки життя:

- обумовлене серцебиття нижче соска ліворуч;
- наявність пульсу;
- наявність дихання визначається по запотіванню дзеркала, прикладеного до носа потерпілого, або по руху ватки (нитки), піднесеної до носа;

- наявність реакції зіниць на світло. При висвітленні ока пучком світла спостерігається звуження зіниці. При денному світлі це можна перевірити так: на якийсь час закривають око рукою, потім швидко відводять руку убік, при цьому буде помітно звуження зіниці;

Ознаки смерті.

Сумніви: дихання і серцебиття не визначаються, відсутня реакція на укол голкою і реакція зіниць на світло.

Явні ознаки: помутніння роговиці ока і її висихання; через 4 години після смерті з'являється трупне задубіння, що починається з голови; з'являються трупні плями.

2.5.2. Надання першої медичної допомоги потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах

Перша долікарняна допомога людині у ДТП. Якщо стан потерпілого не викликає побоювань, то його можна не витягати з автомобіля. Помилкові дії під час витягування можуть погіршити стан людини. Якщо потерпілий перебуває у тяжкому стані (зупинка дихання і кровообігу, стискання тіла, кровотеча і т. ін.), його треба негайно і дуже обережно витягти з автомобіля. Щоб встановити, живий чи мертвий потерпілий, перевіряють наявність пульсу, дихання, реакцію зіниць на світло. Якщо немає явних ознак смерті, негайно починають оживлення потерпілого.

Для відновлення дихання і кровообігу необхідно: покласти потерпілого на спину і розчепити його щелепи будь-яким плоским предметом або вказівним пальцем, введеним між щокою і останніми зубами: видалити з порожнини рота згустки крові, слину, блювотні маси, інородні тіла, з'ємні зубні протези; звільнити потерпілого від одягу на грудній клітці і животі і, впевнившись у відсутності переломів ребер, провести закритий масаж серця з частотою не менш як 60 натискань за хвилину. Відновлення дихання і кровообігу проводити доти, поки в потерпілого не з'являться дихання й пульс.

Послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП. Методика подання першої допомоги людині, яка потрапила в небезпеку, не вимагає глибоких медичних знань. Вона розрахована на вміння виконувати елементарні прийоми і дії в суворо певній послідовності. Ось вона:

1. Витягніть потерпілого з автомобіля.
2. Установіть - живий він чи мертвий.
3. Відновіть його дихання й кровообіг.
4. Зупиніть кровотечу, обробіть рану та накладіть пов'язку.
5. Транспортуйте потерпілого в лікувальний заклад.

Рятуючи життя людині, пам'ятайте, що все вирішують секунди, тому Ваші вмілі дії набувають особливого сенсу.

Дія алкоголю та наркотиків на працездатність водія. В Україні, а також у деяких інших країнах, управляти транспортним засобом у стані сп'яніння категорично заборонено. У нас немає припустимих доз, немає градації відповідальності залежно від дози випитого або від ступеня сп'яніння, Але у

випадку дорожньо-транспортної пригоди при визначенні міри покарання ступінь сп'яніння все-таки враховується. Проте, близько 20% водіїв вважають, що існують нешкідливі припустимі дози. Це свідчить про їх невисоку культуру. Як правило, це люди з низьким рівнем розвитку, які в побуті характеризуються негативно, схильні до інших правопорушень. Особливо частіше інших дозволяють собі ці грубі порушення правил безпеки руху водії мотоциклів і тракторів. Найбільш питому вагу водіїв, які скоїли дорожньо-транспортну пригоду у стані сп'яніння, становлять особи у віці 19 - 26 років. Надійність такої групи водіїв виявляється самою низькою, тому що професійна й соціально-правова зрілість цієї вікової групи недостатня. Наркотичні засоби, а також деякі лікарські препарати шкідливо впливають на психофізіологічний стан водія. В одних випадках вони надмірно збуджують людину, в інших сповільнюють його мислення та дії. В інструкції із застосування таких лікарських препаратів обов'язково сказано про обмеження їхньої дії. Водіям не рекомендується вживати їх перед виїздом на автотранспортному засобі та при русі на ньому. Цих рекомендацій варто строго дотримуватися.

Перелік лікарських засобів, якими повинні комплектуватися автомобільні медичні аптечки першої медичної допомоги, регламентується наступним нормативним документом:

Державний стандарт України ДСТУ 3961-2000

Аптечка медична автомобільна.

Аптечка медична автомобільна (АМА) – комплекс медичних засобів, що призначені для надання першої медичної допомоги постраждалим внаслідок дорожньо-транспортної пригоди та в поточному режимі експлуатації.

Аптечка медична автомобільна - 1 (АМА-1) – призначена для комплектування автомобілів, які мають до восьми включно сидячих місць, крім сидіння водія, та колісних тракторів.

Аптечка медична автомобільна - 2 (АМА-2) – призначена для комплектування автомобілів з кількістю сидячих місць, крім сидіння водія, яка перевищує вісім.

АМА повинні комплектуватися двома комплектами медичних засобів: аварійним та експлуатаційним. Необхідно своєчасно поновлювати або замінювати лікарські засоби після їх використання чи закінчення терміну дії.

Рекомендації по застосуванню аптечки медичної автомобільної (АМА):

Джгут - використовують для тимчасового припинення кровотечі із судин кінцівок. Накладають вище місця поранення. При артеріальній кровотечі досить туго обгорнути кілька разів навкруги кінцівки і закріпити. Джгут не повинен бути накладений довше, ніж на 1,5 години.

Медичний "маячок" - Кріпиться на джуті, який застосовується для тимчасового зупинення кровотечі. На "маячку" зазначається дата і точний час накладання джуту.

Нітрогліцерин - застосовується при болях в серці по 1 капсулі під язик до повного розчинення.

Сульфацил натрію 20% - (альбуцид) в тубик-капельниці. Очні краплі. Застосовують при кон'юнктивіті по 1-2 краплі в кожне око.

Розчин аміаку 10% - (нашатирий спирт) застосовують як збуджуючий засіб для вдихання при непритомності. Розчин має антимікробну властивість і добре очищує шкіру.

Розчин йоду спиртовий 5% - застосовують як антисептичний засіб при порізах, ссадинах, запалювальних хворобах шкіри.

Пластир бактерицидний - Зняти захисну плівку. Марлевим тампоном накласти на рану і приклеїти.

Лейкопластир - для фіксації серветок.

Буторфанол, шприц-тубик - знеболюючий засіб, вводиться внутрим'язево.

Серветка з хлоргексидином - знеболює та прискорює загоєння ран, має виражену антимікробну дію. Змочіть серветку водою, або водним розчином для обробки ран і накласти на рану. Фіксують серветку бинтом або пластиром. Періодично змочують пов'язку водою. При великій кровотечі додатково на рану накладають серветку з фурагіном, а поверх марлеву серветку для збільшення всмоктування та зменшення підсихання пов'язки.

Серветки з фурагіном - знеболює та прискорює загоєння ран. Має виражену гемостатичну (кровозупинну) дію. Змочити одну або декілька серветок водою і накласти на рану. Накласти зверху марлеві серветки для збільшення об'єму всмоктування та зменшення підсихання пов'язки. Фіксують серветку бинтом або пластиром.

Пам'ятайте, що від ваших вмілих дій залежить життя постраждалої в ДТП людини!

Питання самоконтролю:

1. Що включає в себе поняття – дорожньо-транспортний травматизм?
2. Що включає в себе поняття – стан, небезпечний для життя людини?
3. Яка перша долікарняна допомога людині у ДТП?
4. Яка встановлена допомога при переломах?
5. Які правила накладання шин?
6. Яка встановлена допомога при зупинці дихання?
7. Яка послідовність у поданні допомоги потерпілим у ДТП?
8. Які правила і засоби перенесення потерпілого?
9. Яка дія алкоголю та наркотиків на працездатність водія?
10. Які правила користування аптечкою медичною автомобільною (АМА)?

Рекомендована література: [12] стор. 110-117; [19] стор. 1-166; [20] стор. 1-64.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про дорожній рух" (3353-12) від 30.06.1993р. № 3353 – XII.
2. Закон України "Про автомобільний транспорт" (2344-14) від 05.04.2001р. № 2344 – III.
3. Правила дорожнього руху України. Офіційне видання. – Х.: Світлофор., 2012.
4. Дерех З.Д. и др. Правила дорожного движения с комментариями и иллюстрациями. – К.: Арий, 2011. – 160с.
5. Дерех З.Д. и др. Иллюстрированные Правила дорожного движения Украины. Учебное пособие. – К.: Арий, 2012. – 96с.
6. Тимовский А.А. и др. Правила дорожного движения в иллюстрациях. Учебное пособие. – К.: Арий, 2012. – 104с.
7. Дерех З.Д. и др. Правила дорожного движения. Пособие для начинающих и профессионалов. Цифры. – К.: Арий., 2010. – 88с.
8. Дерех З.Д. и др. Пособие по Правилам дорожного движения. – К.: Арий., 2010. – 224с.
9. Дерех З.Д. и др. Дорожные знаки, дорожная разметка. Пособие для начинающих и профессионалов. – К.: Арий, 2009. – 72с.
10. Дерех З.Д. и др. Тематические вопросы для проверки знаний Правил дорожного движения. – К.: Арий., 2011. – 216с.
11. Собакарь А.О. и др. Основы безпеки дорожнього руху. Навчальний посібник. – К.: Знання., 2007. – 312с.
12. Тимовский А.А. и др. Основы безопасного управления дорожными транспортными средствами. Учебное пособие. – К.: Арий, 2009. – 128с.
13. Тимовский А.А. и др. Основы управления автомобилем и безопасность дорожного движения. – К.: Арий, 2009. – 75с.
14. Гусаров С.Н. и др. Я – водитель. Учебно-методическое пособие. – 12-е изд. – Х.: Светофор., 2010. – 82с.
15. Дерех З.Д. и др. Учебник водителя. Основы управления автомобилем. – К.: Арий., 2008. – 144с.
16. Безсмертний В.О. та ін. Основы керування автомобілем і безпека руху: Підручник – К.: Вища школа., 1996. – 202с.
17. Дерех З.Д. и др. Интенсивный курс вождения автомобиля. – К.: Арий., 2008. – 56с.
18. Дерех З.Д. и др. 25 уроков по Правилам дорожного движения. – К.: Арий., 2009. – 80с.
19. Тимовская Ю.А. и др. Медицинское обеспечение безопасности дорожного движения. – К.: Арий., 2008. – 166с.
20. Колчинська Н.В. Подання першої медичної допомоги учасникам дорожнього руху. – Х.: Світлофор., 2006. – 64с.
21. Гусаров С.Н. и др. ПДД – Экзаменационные билеты. Учебно-методическое пособие. – 12-е изд. – Х.: Светофор., 2010. – 192с.

22. Гусаров С.Н. и др. Знаете ли вы Правила дорожного движения? Тематические билеты. Учебно-методическое пособие. – 12-е изд. – Х.: Светофор., 2010. – 204с.
23. Коломиец С.Г. и др. ПБДД – Экзаменационные билеты. Учебно-методическое пособие. – 10-е изд. – Х.: Светофор., 2009. – 184с.
24. Коломиец С.Г. и др. Знаете ли вы Правила дорожного движения? Тематические билеты. Учебно-методическое пособие. – 10-е изд. – Х.: Светофор., 2009. – 200с.
25. Коломиец С.Г. и др. Я – водитель. Учебно-методическое пособие. – 10-е изд. – Х.: Светофор., 2009. – 80с.
26. Тимовский А.А. и др. Основы автотранспортного права. – К.: Арий, 2008. – 128с.
27. Орехов В.К. Енциклопедія водія. Водій – інспектор ДПС. Права та обов'язки. – С.: Інфолекс., 2004. – 400с.
28. Безопасность движения – это жизнь. Выдержки из нормативных документов и актов Украины, что действуют в сфере дорожного движения. – Винница.: ДТП, 2009. – 127с.
29. Нестеренко В.Б. Дорожно – транспортное происшествие. – К.: Арий, 2010. – 120с.
30. Нестеренко В.Б. Один на один с автоинспектором. – К.: Арий, 2010. – 80с.
31. Запорожченко В.І. Основи психофізіології праці та поведінки водія. Наочний посібник – альбом. – Луцьк.: Волинська ОО ТСОУ, 2009. - 10с.
32. Виходець О.М. та ін. Культура та етика водіння. – К.: Педагогічна преса., 2008. – 320с.
33. Ваганов В.И. и др. Вождение автотранспортных средств: Учебник водителя. – М.: Транспорт., 1990. – 224с.
34. Гусаров С.Н. и др. Культура вождения. – О.: ВМВ., 2003. – 192с.
35. Гусаров С.Н. и др. Культурный водитель? Фантастика! – Х.: Светофор., 2008. – 150с.
36. Маліков О.Л. Електронний посібник з дисципліни "Правила і безпека дорожнього руху та основи керування автомобілем". – Слов'янськ.: ВСП НАУ СК НАУ., 2012.
37. Журнал «Встречная полоса». Ежемесячный всеукраинский журнал. Официальное издание Управления ГАИ МВД Украины.
38. Журнал «Автоцентр». Автомобильный еженедельник.
39. Журнал «Украина – ЗА РУЛЕМ». Ежемесячный всеукраинский журнал.